

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

Local Adpatation Plans for Action

बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९, सल्यान

(आ.व. २०७६/०७७ देखि ०७८/०७९ सम्म)

बागचौर न.पा वार्ड नं. ९

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग :

पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना

जिल्ला आयोजना समन्वय इकाई सल्यान

२०७६

तयार गर्ने:
बागचौर नगरपालिका सल्यान वडा नं. ९

प्राविधिक सहयोग
ग्रामीण युवा सरोकार केन्द्र रुकुम

आर्थिक तथा व्यवस्थापन सहयोग
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
जिल्ला आयोजना समन्वय इकाई सल्यान

अनुमोदन गर्ने

नाम: मोहन चन्द
पद: वडा अध्यक्ष
दस्तखतः
मिति:

वागचौर नगरपालिका

९ नं वडा कार्यालय

सल्यान

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :०७५/०७६

च.नं :

मिति : २०७६/०३/..

विषय : स्थानीय अनुकूलन योजनाको सन्दर्भमा

विश्वब्यापी रूपमा मानव जगतको उत्पत्तिसँगसँगै मानवले आँफु बाँचका लागि मानव विकासक्रम सँगसँगै विभिन्न क्रियाकलापहरुको विषयमा खोज, अनुसन्धान गर्दै आएको देखिन्छ। जब मानवले आफ्नो जिवनयापन गर्न दुङ्ग युग देखिलिएर वर्तमान २१ औं शताब्दीसम्म आई पुगासम्म हामीले हाम्रो लागि गरेका क्रियाकलापहरुले नै हामीलाई असर गरेको छ भन्ने तथ्य विश्वमा जलवायु परिवर्तनसँग अध्ययनरत वैज्ञानिकहरु लागि परे पश्चात थाहा भयो। विश्वब्यापी रूपमा मानविय क्रियाकलापहरु औद्योगिकरण, कलकारखाना, यातायात, फोहरमैला, आणविक अस्त्र-सस्त्र, वन डढेलो तथा वन बिनासका कारणहरुले गर्दा विश्वमा आवश्यक पर्ने भन्दा बढी मात्रामा हरित गुह ग्राँसहरुको उत्सर्जनका कारण विश्व उष्णीकरण भई तापक्रम वृद्धि हुँदा यसले मानविय जगतमा निकै नराम्रो प्रभाव पारेको छ। विश्व मै अनुभव गरिएको कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, जलस्रोत तथा उर्जा, मानव वस्ती तथा भौतिक पुर्वाधार, जलवायुजन्य प्रकोप जस्ता क्षेत्रमा प्रभाव पारेको छ, भन्ने कुराको महसुस गरी नेपाल सरकारले तयार गरेको जलवायु निती २०६७, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६८, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना जस्ता निती नियमहरुको अवलम्बन गरी स्थानीय अनुकूलन योजना तयारी भएको छ।

देश संघीय संरचनामा गए पश्चात नेपाल सरकारद्वारा लागु भएको स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा(११)को उपदफा(फ,ञ,ड) मा जलाधार, वातावरण, वनजङ्गल, जैविक विविधता, पर्यावरण संरक्षण जस्ता जिम्मेवारीहरु अधिकारको सुचीमा सुचीकृत भएको छ। स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भित्र पर्ने सबै कार्यहरु स्वयम स्थानीय तहवाट सञ्चालन गरी सम्पन्न गर्ने प्राविधिक तथा आर्थिक हिसावले कठिनाइको विषय नै हो। यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय र कृषि विभागका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD) को संयुक्त लगानीमा नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालयद्वारा सञ्चालित पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, जिल्ला समन्वय इकाइ, सल्यानको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग सहजिकरणमा वडा स्तरका जनप्रतिनिधीहरु, टोल स्तरका अगुवाहरु, शिक्षक, बुद्धिजीवी, स्वास्थ्यकर्मीहरु, गाउँकार्यपालिका पदाधिकारीहरु तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोगमा स्थानीय स्तरको जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वडा स्तरीय योजना तयारी भएको छ। बागचौर नगरकार्यपालिकाको बैठकवाट अनुमोदन गराई आ.व. २०७६/०७७ देखि पहिलो चरणमा ३ वर्षसम्मका लागि कार्यान्वयन हुने गरी लागु गरिने वडा स्तरीय अनुकूलन योजना निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन योजना, जिल्ला समन्वय इकाइ, सल्यान, र सहजिकरण तथा दस्तावेजीकरण गरी सहयोग गर्ने संस्था ग्रामिण युवा स्वरोजकार केन्द्र रुकुम, स्थानीय संघ-संस्था तथा सरोकारवाला, अगुवाहरु, बुद्धिजिविहरु लगायत योजना निर्माणमा अहम भुमिका निर्वाह गर्ने वडा नं ९ का स्थानीय समुदाय सबैमा अध्यक्षको हैसियतले वडा स्तरमा हुने जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी योगदान गर्नको लागि अहम भुमिका रहने प्रतिबद्धताका साथ हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दै आगामी दिनमा स्थानीय अनुकूलन योजना कार्यान्वयनमा सम्बद्ध सबै सरोकारवाला निकायहरुमा सहयोगको लागि अनुरोध गर्न चाहन्छ। धन्यवाद !

मोहन चन्द
वडा अध्यक्ष

संक्षिप्त शब्दावलीहरू

संक्षिप्त रूप संक्षिप्त रूप (नेपालीमा) (नेपालीमा) अंग्रेजीमा)		विस्तृत रूप (नेपालीमा)	विस्तृत रूप (अंग्रेजीमा)
	ASHA	पहाडी साना किसानका लाग अनुकूलन आयोजना	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas
सा. ब.	CF	सामुदायिक वन	Community Forest
सा. ब.उ. स.	CFUG	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	Community Forest Users' Group
	CoP	पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन	Conference of Parties
जि.स.स	DCC	जिल्ला समन्वय समिति	District Coordination Committee
	DPCU	जिल्ला आयोजना समन्वय इकाई	District Project Coordination Unit
	GHGs	हरित गृह ग्याँसहरू	Green House Gases
	GIS	भौगोलिक सूचना प्रणाली	Geographic Information System
गा.वि.स	VDC	गाउँ विकास समिति	Village Development Committee
गा.पा.		गाउँपालिका	Rural Municipality
	IPCC	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित अन्तर सरकारी समूह	Intergovernmental Panel on Climate Change
लापा	LAPA	स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना	Local Adaptation Plans for Action
	LGCDP	स्थानिय सु-शासन तथा समुदाय विकास कार्यक्रम	Local Governance and Community Development Programme
नापा	NAPA	राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम	National Adaptation Programme of Action
	RM		Running Metre
	UNFCCC	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित संयुक्त राष्ट्र संघिय प्रारूप माहासन्धि	United Nations Framework Convention on Climate Change

शब्दावलीहरू

१. मौसम (Weather)

पृथ्वीको वायुमण्डलमा हरेक दिन परिवर्तन भइरहने तापक्रम, वर्षा, वायुको चाप, आद्रता, आदिको अवस्थालाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन, हप्ता र महिना जसो परिवर्तन भइरहन्छ।

२. जलवायु वा हावापानी (Climate)

लामो अवधि (करिव ३० वर्ष) को मौसमको सरदर अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार स्थिर रहन्छ।

३. जलवायु परिवर्तन (Climate Change)

लामो समयको अन्तराल अथवा दीर्घकालमा जलवायुका विभिन्न सूचक/तत्वहरूमा भएको/हुने औसत परिवर्तन/ बदलावलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ।

४. हरितगृह ग्याँसहरू (Greenhouse Gases –GHGs)

पृथ्वीको वायुमण्डलमा रहेका विश्वव्यापी तापक्रम उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनका लागि जिम्मेवार ग्याँसहरूलाई हरितगृह ग्याँसहरू भनिन्छन्। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँसहरू अन्तर्गत कार्बन डाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रोजन ऑक्साईड (N₂O), हार्ड्होफ्लोरोकार्बनहरू (Hydrofluorocarbons, HFCs), परफ्लोरोकार्बनहरू (Perfluorocarbons, PFCs), सल्फर हेक्जाफ्लोरोराईड (SF₆) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरू पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको (COP) ले नाइट्रोजन ट्राईफ्लोरोराईड (NF₃) लाई थप गरे पश्चात हरितगृह ग्याँसहरूको संख्या ७ पुगेको छ।

५. (जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nations Framework Convention on Climate Change –UNFCCC)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ मा रियो दि जेनेरियामा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महशुस गरी त्यसलाई सम्बोधन गर्नका लागि यस संयन्त्रको स्थापना गरेका हुन्। यस महासन्धिलाई १९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् र यो महासन्धि १९९४ देखि कार्यान्वयन छ। यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा हरितगृह ग्याँसहरूलाई प्रतिवद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्नु रहेको छ।

६. पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (Conference of Parties –CoP)

पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ। यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन वर्षमा एक पटक हुने गर्दछ। सन् २०१८ को डिसेम्बरमा पोल्याण्डको Katowice मा COP 24 सम्पन्न भएको छ।

७. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Intergovernmental Panel on Climate Change जलवायु परिवर्तको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरुको अन्तरराष्ट्रिय संयन्त्र हो । यसमा संसार भरबाट Voluntary किसिमले १३० राष्ट्रका २५०० भन्दा बढी वैज्ञानिकहरु आवद्ध छन् । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरदेशीय समूह अर्थात अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव शृंजित जलवायु परिवर्तनका असरहरुबाटे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरुस्कार समेत पाएको थियो । जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा यस Panel बाट प्रकाशित प्रतिवेदन नै आधिकारिक मानिन्छ ।

८. अनुकूलन (Adaptation)

जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग जुध्न गरिने उपायहरु नै अनुकूलन हुन् । जस्तै गर्मी बढेको अवस्थामा गर्मी सहन सक्ने प्रजातिका वोटविरुवाहरु लगाउनु, बाढी आउँछ भनेर घरको जग अग्लो बनाउनु । यो परिवर्तित वातावरणमा आफ्नो अस्तित्वलाई निरन्तरता दिन गरिने प्रतिक्रिया हो ।

९. राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action – NAPA)

मराकेश एकईस ३ अनुसार अनुकूलनको विषय आएको हो । जस अनुसार कम विकसित मुलुकहरुले जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग अनुकूलित हुन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) बनाएको खण्डमा विकसित मुलुकहरुले सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता अनुसार नेपालमा वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा नापा तयार गरिसकेको छ ।

१०. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plans for Action –LAPA)

नापाले पहिचान गरेका कार्यक्रमहरुलाई समुदाय तहसम्म पुऱ्याउनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय संरचनालाई LAPA Framework भनिन्छ । नेपाल सरकारले वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन गरी यस संरचनालाई कार्यान्वयनमा ल्याईसकेको छ । यसै संरचना अनुसारै स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग अनुकूलित हुन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिन्छ ।

११. लैंगिक समानता (Gender Equality)

महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरुमा बराबर अवसर र बराबर लाभ हासिल भएको अवस्थानै लैंगिक समानता हो ।

१२. लैंगिक समायोजन (Gender Integration)

लैंगिक समायोजन भन्नाले कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया (कार्ययोजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन चरणहरु) मा लैंगिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरी सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

१३. (पारिवारिक/प्रजनन् भुमिका (Reproductive Role)

यस भुमिका अन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरू पर्दछन् ।

(१) जैविक जस्तै: बच्चा जन्माउने

(२) सामाजिक जस्तै: बच्चाहरूको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जाने, परिवारको स्वास्थ्यको हेरविचार गर्ने एवं अन्य घरायसी कार्यहरू गर्ने जुन कार्यको मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुदैन । यस्ता काममा बढी श्रम र समय लाग्छ । महिला तथा बालिकाहरूले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन् ।

१४. संकटासन्ता (Vulnerability)

जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जना भएका जोखिम तथा खतराहरूका प्रतिफल तथा प्रभावहरु आदिसँग जुधन सक्ने हैसियत वा क्षमतामा कमी आएको अवस्थालाई संकटासन्ता भनिन्छ ।

१५. भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System –GIS)

भौगोलिक तथ्यांक तथा सूचनाहरू लिन (capture), जम्मा गर्न (store), मिलाउन (manipulate), विश्लेषण गर्न (analyze), व्यवस्थापन गर्न (manage) र प्रस्तुत गर्न (Present) बनाइएको प्रणालीलाई भौगोलिक सूचना प्रणाली भनिन्छ ।

१६. संवेदनशीलता (Sensitivity)

जलवायु परिवर्तनका कारण कुनै पनि प्रणालीमा पर्ने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रतिफल तथा प्रभावलाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

१७. अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूसँग अनुकूलित हुन सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै राष्ट्र वा समुदाय जति बढी विकसित हुन्छ तिनको अनुकूलन क्षमता पनि उत्तिनै बढी हुन्छ ।

१८. जोखिम (Risk)

जलवायु परिवर्तनका कारण हुन सक्ने हानी, नोक्सानी वा प्रकोपको सम्भावनाहरू नै जोखिम हुन् ।

१९. समावेशी (Inclusiveness)

समावेशी भन्नाले कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित सरोकारवालाहरू जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

सारांश

जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरु समग्र विश्वकै लागि साभा चुनौतिका रूपमा अगाडी आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारले पनि यसबाट शृंजित तथा भविष्यमा शृंजना हुन सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरुसँग अनुकूलित हुन जलवायु परिवर्तन नीति २०६७, जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७ एवं स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना २०६८ समेत तयार गरी स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई प्राथमिकता दिई आइरहेको छ। यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकार, बन तथा बातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन (**ASHA**) आयोजनाले स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई योजनाबद्ध रूपले अघि बढाउन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्ने कार्य तदारुकताका साथ अघि बढाई रहेको छ। यसै क्रममा नापाको जलवायु परिवर्तन संकटासन्तता स्तरीकरण अनुसार उच्च संकटासन्त स्तरमा रहेको यस सत्यान जिल्लाको जिल्ला स्तरिय सरोकारवालाहरुको गोष्ठीबाट छनौट गरिएको यस बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा पनि जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावहरु देखा पर्न थालिसकेको सन्दर्भमा स्थानीय सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता र ASHA आयोजनाको आर्थिक सहयोग तथा रूपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ। यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि नेपाल सरकारबाट स्विकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरुका साथै ASHA आयोजनाद्वारा तयार गरिएका भौगोलिक सूचना प्रविधिमा आधारित उप-जलाधार व्यवस्थापन योजना तर्जुमा (**Geographic Information System based Sub-watershed Management Planning**) तथा सहभागितामुलक परिदृश्य विकास (**Participatory Scenario Development**) अवधारणाहरु अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरु समेत अवलम्बन गरिएको थियो। यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधीहरु, वडा सचिव, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधीहरु, नागरिक सचेतना केन्द्रका पतिनिधीहरु, शिक्षकहरु, सामुदायिक बनका प्रतिनीधिहरु, समाजसेवीहरु, राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधीहरु, स्थानीय विषयगत कार्यालयहरुका कर्मचारीहरु, गरिब, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्गहरु तथा अन्य बुद्धिजीविहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता रहेको थियो। आगामी ३ वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानविय, आर्थिक, प्राकृतिक तथा सामुदायिक श्रोतहरु तथा जलवायु परिवर्तनबाट शृंजित प्रतिकूल प्रभावहरु/प्रकोपहरुको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्तता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन गरिएको थियो। सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरिएको थियो जसको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

शिर्षक	विवरण		
कार्ययोजनाले समेटेको क्षेत्र	बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९		
चारकिल्ला	पुर्व : रोत्पा जिल्ला पश्चिम : बागचौर न.पा. ८ उत्तर : बागचौर न.पा. ७ दक्षिण : छत्रेश्वरी गा.पा. १		
क्षेत्रफल			
जनसंख्या (राष्ट्रिय)	महिला	पुरुष	जम्मा

जनगणना, २०६८)	१५१९	१३५६	२८७५
जातजाती घरधुरी (सहभागिता मूलक संकटासन्ता स्तरिकरण २०७६)	ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी/सन्यासी	जनजाती	दलित
	६६१	०	१
	९९.८५%	०%	०.१५%
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार	यस वडाका वासिन्दाको मुख्य पेशा कृषि हो भने अन्य पेशाको हकमा कामको लागि खाडी मुलुक र भारत जाने गर्दछन्।		
जलवायुको अवस्था	समशितोष्ण प्रदेशीय हावापानी		
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> गर्मी दिन करिव १.५ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रापनि बढेको, जाडो दिन करिव २ महिनाले घटेको मनसुनी वर्षाको अवधि १.५ महिनाले घटेको, हिउँदे वर्षा छिटपुट मात्र हुने गरेको तुषारो पर्ने दिनहरू फेरबदल भएको तथा घटेको बाढी र पहिरोको मात्रा तथा बारम्बारता बढेको कृषिबाली, पशुपंक्षी तथा मानवमा नयाँ रोगको प्रकोप बढेको वनमा मिचाहा प्रजातिहरूको प्रकोप बढेको वर्षामा पानीका मुहानहरू फुट्ने क्रम घटेको 		
मुख्य प्रकोपहरू			
वस्ती/वडागत संकटासन्ता	अति उच्च -V4	उच्च -V3	मध्यम -V2
	साविक वडा नं. ९	साविक वडा नं. ८	साविक वडा नं. ६
संकटासन्ता घरधुरी संख्या प्रतिशत	अति उच्च -V4	उच्च -V3	मध्यम -V2
	२९	४२०	१८५
	४.३८%	६३.४४%	२७.९५%
कार्ययोजनाको परिकल्पना	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती र साना सिंचाई प्रविधिहरूको प्रयोगले सिंचाईको उपलब्धतमा वृद्धि भई खडेरीले न्यून प्रभाव पारेको हुनेछ र कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ। विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणबाट वडामा बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असरमा कमी आई वडा विकास निर्माणतर्फ अग्रसर भएको हुनेछ। उन्नत वीउविजन र उन्नत नश्लको प्रवर्द्धनले गर्दा कृषिबाली तथा पशुमा देखा पर्ने रोगहरूको असरमा कमी आई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनाले खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ। दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट मिचाहाप्रजातिको नियन्त्रण गर्दा वनको हैसियतमा सुधार आएको हुनेछ। स्वस्थ पिउने पानीको व्यवस्थापन तथा सरसफाईको कारण स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार आएको हुनेछ। समग्रमा सम्पूर्ण स्थानीय वासिन्दाहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको विकास भएको हुनेछ, जसले गर्दा जलवायुजन्य प्रकोपहरूबाट हुने क्षति न्यून भएको हुनेछ। 		
योजनाको अवधि	२०७६/७७, २०७७/७८ र २०७८/७९ (३ वर्ष)		
कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य अनुकूलनका कार्यहरू	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती साना सिंचाई प्रविधि प्रवर्द्धन, प्लाष्टिक घरमा वेमौषमी तरकारी खेती, रिचार्ज पोखरी निर्माण नदी किनारमा वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल निर्माण सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन (गहु, मकै, धान) 		

	<ul style="list-style-type: none"> नश्ल सुधारको लागि बोका (बोयर) वितरण, भकारो सुधार, बाखको खोर सुधार, पशुपालन सम्बन्धी तालिम, पशु स्वास्थ्य सिविर वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण पानीका मुहान संरक्षण, खानेपानी टंकी निर्माण सरफाई तथा पोषण सम्बन्धी तालिम, गाउँघर क्लिनिक तथा स्वास्थ्य चौकीको सबलिकरण 				
विषयगत क्षेत्र अनुसार अनुमानित बार्षिक बजेट	विषयगत क्षेत्र	अनुमानित बजेट रु. हजारमा			
		पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	कुल जम्मा
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	११५७७	१११२६	६६६७.४	२९३५०.४
२	जलश्रोत तथा उर्जा	१२५६०	६३५०	३७७४	२२६८४
३	वन तथा जैविक विविधता	११००	९००	२९०	२२९०
४	जलवायु परिवर्तन उत्पन्न प्रकोप	९००	८००	७००	२४००
५	जनस्वास्थ्य	३२७	२२०	१८०	७२७
६	भौतिक पुर्वाधार	१३५०	००	५५०	१९००
७	जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	२००	३००	२००	७००
८	योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	१८०	८०	८०	३४०
	कुल जम्मा	२७९२४	१९७७६	१२४४९.४	६०३९१.४
योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न सक्ने निकाय	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका, वडा कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, कृषि विकास कार्यालय, पशुसेवा कार्यालय, वन कार्यालय, भू-संरक्षण कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, सामुदासिक वन उपभोक्ता समूहहरु, जिल्लामा क्रियाशिल गैर सरकारी संस्थाहरु, आदि ।				
लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	साविकको गा.वि.स.को वडा स्तरको तथ्याङ्क संकलन गरी विभिन्न क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरूमा लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यानमा राखी कार्ययोजना निर्माण गरिएको ।				
योजना समायोजन	विस्तृत छलफलबाट तयार गरिएको यस अनुकूलन कार्ययोजनालाई नेपाल सरकारको ७ चरणको स्थानीय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अन्तर्गत वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, नगर कार्यपालिकाको बैठक हुँदै नगर सभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ।				
योजना कार्यान्वयन	स्थानीय अनुकूलन योजनाका प्राथमिकताहरूलाई वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठकबाट स्थानीय विकास योजनामा समायोजन गर्दै एकिकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट नगर सभाको बैठकमा निर्णय गरी पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको तर्फबाट हुने आर्थिक सहयोगमा यसै आयोजनाको प्रकृया अनुसार कार्ययोजना कार्यान्वयन हुनेछ ।				
अनुगमन तथा मूल्यांकन	समुदाय तहमा क्रियाकलापहरूको, वडा तहमा प्रक्रिया र प्रगतिहरु र नगरपालिका तथा जिल्ला तहमा नतिजा तथा उपलब्धीहरूको विभिन्न वार्षिक समिक्षा, अर्धवार्षिक समिक्षा, फिल्ड अनुगमन आदिको माध्यमबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।				
क्षमता विकास	विभिन्न तहमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा अभिमुखीकरण तालिमहरु, कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी तालिम, स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम, सीपमूलक तालिम, इत्यादि दिइनेछ ।				

विषयसूचि	
परिच्छेद १	१
परिचय	
१.१. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य	१
१.२. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु	२
परिच्छेद २	४
उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा वडाको पृष्ठभुमी	
२.१. तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्रहरु	४
२.२. बागचौर न.पा. वडा नं. ९को अवस्थिती	५
२.३. सामाजिक अवस्था	६
२.४. मानविय अवस्था	७
२.५. आर्थिक क्रियाकलापको अवस्था	७
२.६. प्राकृतिक श्रोतको अवस्था	९
२.६.१. बन क्षेत्रको अवस्था	१०
२.६.२. ऊर्जाको विवरण	११
२.७. समुदाय विकास	११
२.८. लैंगिक समानता तथा सामाजिक सामावेशिकरणको अवस्था	११
परिच्छेद ३	१२
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरु	
३.१. जलवाय् परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि	१५
३.२. भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्साहरु र तिनको विश्लेषण	१६
३.२.१. पहिरोको जोखिमको अवस्था	१६
३.२.२. नदी तथा खोला खोल्सीहरु	१७
३.२.३. पानीको मूलको अवस्थिति	१८
३.२.४. उचाई तथा सम्च्च रेखाको अवस्था बस्ती बसेको चित्र	१८
३.२.५. भ-उपयोग समायोजनको विश्लेषण	१९
३.३. जलवाय् परिवर्तन संकटासन्तता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्याङ्कन	२०
३.३.१. जलवाय् परिवर्तनको अवस्था (मौषम पात्रो)	२१
३.३.१.१. जलवाय् को अवस्था विश्लेषण	२३
३.३.२. परिवर्तित बाली पात्रो	२५

३.३.३. प्रकोपको विश्लेषण	२६
३.३.३.१. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	२६
३.३.३.२. प्रकोप पात्रो	२९
३.३.४. श्रोत तथा प्रकोप नक्साड़कन	३१
३.३.५. जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिङ्ग तथा समुदाय पहिचान	३२
३.३.६. प्रकोपको जोडागत स्तरिकरण	३४
३.३.७. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरु को विश्लेषण	३५
३.३.८. जिविकोपार्जनका सम्पतीहरुको विश्लेषण	३८
३.३.९ बस्ती (साविकका वडाहरु) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरिकरण	४६
३.४. अनुकूलन कार्यहरुको प्राथमिकीकरण	४८
३.४.१. उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना	४८
३.४.२. अनुकूलन कार्यहरुको प्राथमिकीकरण	४९
३.४.३. आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा	५७
३.५. लैज़िक विश्लेषण	५८
परिच्छेद ४	६१
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	
४.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा	६१
परिच्छेद ५	१०२
संस्थागत सम्बन्ध	
५.१ संस्थागत सम्बन्ध विश्लेषण/रोटी चित्र	१०२
५.२. योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन	१०४
५.३. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन	१०४
५.४. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगती, समिक्षा, अनुगमन तथा मुल्याड़कन	१०५
अनुसुचीहरु	
अनसूची १	१०७
अनसूची २	१०८
अनसूची ३	१२७
तालिकाहरु	
१. बागचौर न पा ९ को तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्र को भू-उपयोगको विवरण	४
२. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को संकटापन्न घरधुरी स्तरीकरण	७

३. बाली चक्र	८
४. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को भु-उपयोग विवरण	९
५. सामुदायिक वनको विवरण	१०
६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरु	१५
७. परिवर्तित मौसमी पात्रो	२१
८. परिवर्तित बाली पात्रो	२५
९. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	२६
१०. प्रकोप पात्रो	२९
११. जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुह, लिङ्ग तथा समुदाय पहिचान	३२
१२. प्रकोपको जोडागत स्तरिकरण	३४
१३. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण	३५
१४. जिविकोपार्जनका सम्पति तथा श्रोतको विश्लेषण	३८
१५. प्रकोप, जोखिम तथा पहुँचका आधारमा वस्ती (साविक वडाहरु) स्तरिकरण	४६
१६. वस्ती स्तरिकरणको निष्कर्ष	४७
१७. अनुकूलन उपायहरु को प्राथमिकीकरण	४९
१८. क्षमता विकास योजना	५८
१९. काममा आधारित लैंगिक खाका	५९
२०. श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका	५९
२१. लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजना खाका	६०
२२. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	६१
२३. संस्थागत विश्लेषण	१०३
२४. अनुगमन योजना	१०५
चित्रहरु	
१. तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्रको भु-उपयोग नक्सा	४
२. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को अवस्थिति	५
३. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को भु-उपयोग नक्सा	९

४. सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा खाका	१२
५. वैज्ञानिक जानकारी र स्थानीय दृष्टिकोणको समायोजन खाका	१४
६. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को पहिरोको नक्शा	१७
७. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को नदी तथा खोलाको नक्शा	१७
८. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को पानीको मुहानको अवस्थिति नक्शा	१८
९. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को समुच्च रेखाको अवस्थिति नक्शा	१९
१०. सल्यान बजारको कुल वार्षिक वर्षा	२३
११. सल्यान बजारको वार्षिका औषत तापक्रम	२४
१२. विगत ३० वर्षको सल्यान बजारको वार्षिका औषत तापक्रम वृद्धिको अवस्था	२४
१३. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को सहभागितामुलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा	३१
१४. प्रकोपको अवस्था तथा अनकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण	३७
१५. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को वस्तीगत संकटासन्ता नक्शा	४७
१६. संस्थागत नक्साङ्कन विश्लेषण तथा रोटी चित्र	१०२

परिच्छेद १: परिचय

१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया हो तर बढ्दो औद्योगिकीकरण, वन विनाश, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग, हरितगृह ग्राँसहरुको अत्याधिक उत्सर्जन आदि जस्ता विभिन्न मानवीय क्रियाकलापहरुका कारणले गर्दा यसको नियमित प्रक्रियामा तिव्रता आएको तथा वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि भईसकेको छ। यसले गर्दा क्रमशः तापक्रम र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भईरहेको सबैले महशुस गरिरहेका छन्। समयमा पानी नपर्ने, गर्मी बढ्ने, पानीको मुलहरु सुक्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरु हरेक वर्ष बढ्दै गईरहेका छन्। यसर्थे अहिले जलवायु परिवर्तन संसारकै प्रमुख समस्याको विषय बनेको छ। अझ प्राकृतिक श्रोत माथि निर्भर रहने हाम्रो जस्तो कम विकसित गरीव राष्ट्रहरुमा त यो भन ठूलो समस्याको रूपमा देखा पर्न थालेको छ। यसै सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनको कारणबाट शृजित समस्याहरुको सामना गर्न नेपाल सरकारले वि.सं. २०६७ मा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) तयार गरी अनुमोदन गर्नुका साथै तत्कालिन वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना तयार गरी कार्यान्वयनमा समेत त्याई सकेको छ। राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) ले जलवायु परिवर्तन संवेदनशिल ६ वटा मुख्य क्षेत्रहरु (कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत तथा उर्जा, शहरी क्षेत्र तथा पूर्वाधार, वन तथा जैविक विविधता र जलवायुजन्य प्रकोप) पहिचान गरी ती क्षेत्रहरुमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका के-कस्ता उपाय तथा रणनीतिहरु अवलम्बन गर्न सकिन्छ भन्ने स्पष्ट किटान गरेको छ। त्यसै गरी हाल नेपाल सरकार जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि राष्ट्रिय अनुकूलन योजना निर्माण गर्ने क्रममा छ। उक्त योजनाले थप तीनवटा विषयगत क्षेत्रहरु (पर्यटन, प्राकृतिक तथा संस्कृतिक सम्पदा, सामाजिक समावेशीकरण र जिबिकोपार्जन तथा सु-शासन) को प्रस्ताव गरेको छ। विभिन्न व्यक्ति तथा समुदायको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ताता, जलवायु परिवर्तनसंगको सम्मुखता, संवेदनशिलता र अनुकूलन क्षमताका आधारमा फरक-फरक हुने हुँदा जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरु पनि व्यक्ति र समुदाय अनुसार फरक-फरक हुने गर्दछन्। सोही सन्दर्भमा नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग र रूपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा जिल्ला स्तरिय सरोकारवालाहरुको गोष्ठीबाट छनौट भएको यस बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा नेपाल सरकारबाट स्विकृत लापा संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरु साथै पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाद्वारा निर्माण गरिएको सुदृढ लापा म्यानुवलका प्रावधानहरुलाई अवलम्बन गरी निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, वडा सचिव, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधीहरु, नागरिक सचेतना केन्द्रका प्रतिनिधीहरु, शिक्षक, समाजसेवी, स्थानिय राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, स्थानिय विषयगत कार्यालयहरुका प्रतिनिधीहरु, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्ग लगायत अन्य बुद्धिजीविहरुको सहभागितामा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ। यस योजना तयारीको प्रक्रियामा बागचौर नगरपालिका, वडा नं. ९ अन्तर्गतका साविकको कोटमौला गा.वि.स.को वडा नं. ६, ७, ८ र ९ का सबै (वस्तिहरु) मा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना

गोष्ठी संचालन गरी जलवायु परिवर्तन संबेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरिकरण विधिको प्रयोग गरी संकटासन्नताको विश्लेषण तथा अनुकूलनका कार्यहरु वस्तिगत रूपमा पहिचान गरिएको थियो । यसरी नै वस्ति स्तरमा संकटासन्न घरधुरीहरुको स्तरीकरण समेत सम्पन्न गरी सबै वस्तीका प्रतिनिधीहरुको समेत सहभागितामा बागचौर नगरपालिका, वडा नं. ९ को वडा स्तरीय योजना तर्जुमा गरिएको थियो । यस कार्ययोजना साविकको वडा नागरीक मञ्च प्रतिनिधी, वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधी, विभिन्न संघ/संस्थाका प्रतिनिधि, विषयगत कार्यालयका प्रतिनिधि र राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधिहरुको सहभागितामा २०७६ साल असार २७ देखि २८ गते सम्म बागचौर नगरपालिका, वडा नं. ९, मा संचालित अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट तयार गरिएको हो ।

१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य बागचौर नगरपालिका, वडा नं. ९ का स्थानीय समुदायको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गरी उनीहरुको जिविकोपार्जनमा सुधार ल्याउनु रहेको छ भने यस योजनाको उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

- स्थानीय समुदायलाई जलवायु परिवर्तन, यसको कारण, यसले समुदायमा पार्ने असर र यससँग जुध्नलाई अपनाउनु पर्ने अनुकूलनका उपायहरु बारे सुसूचित गर्नु,
- जलवायु परिवर्तन सङ्कटासन्न टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसरहरु पहिचान गर्नु,
- स्थानीय समुदायलाई आफैले सहज तरिकाहरुको प्रयोग गरी आफ्ना आवश्यकताहरु पहिचान गरी सोही अनुरूपका अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिककरण गर्न सक्षम बनाउनु,
- यस कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रियस्तरका नियमित योजना निर्माणका प्रक्रियामा समायोजन गर्नु,
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढंगले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन/कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नु,
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्दै कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना मुख्य रूपमा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) प्रविधी तथा सहभागितात्मक ग्रामिण लेखाजोखाबाट गरिएको वस्ति तथा घरधुरीहरुको संकटासन्नता विश्लेषण र विद्यमान परिवेशमा आधारित रहेको छ । बागचौर नगरपालिका, वडा नं. ९ जलवायु परिवर्तनसँग संबेदनशील रहेको र ग्रामीण जीविकोपार्जन कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलश्रोत तथा उर्जा, जलवायुजन्य प्रकोप र ग्रामीण पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रहरुमा आधारित रहेको कारण यस कार्ययोजनाले समग्र वडा तथा वडामा रहेका वस्ति तथा घरधुरीहरुको संकटासन्नताको विश्लेषण गरी संकटासन्न क्षेत्रहरु एवं वर्गहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष जोड दिएको छ । यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तनबाट शृजित प्रकोप तथा जोखिमहरुबाट प्रमुख रूपमा प्रभावित हुने सामाजिक समूहहरु विशेष गरी महिला, वालवालिका तथा वृद्ध-वृद्धाहरुमा पर्ने असर तथा प्रभावहरु विश्लेषण गर्दै उनीहरु मैत्री कार्यक्रमहरु राखिएका छन् ।

यसरी नै संकटासन्न क्षेत्र र घरधुरीहरुलाई अति आवश्यक र तत्कालै कार्यान्वयन गर्नु पर्ने अनुकूलनका कार्यहरुलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उनीहरुलाई लक्षित हुने र थप रोजगारीको

सृजना गर्ने कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको छन् । यसका साथै लैगिंग तथा सामाजिक समावेशीकरणका मुद्दाहरुलाई विशेष ध्यान दिई कार्यान्वयन गर्न र महिलाहरुको कार्यबोधलाई न्यून गर्न र महिलाहरुको स्वास्थ्य सुधारमा सहयोग पुग्ने विभिन्न प्रविधिहरु उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छन् । यसका अतिरिक्त स्थानीय विपद् तथा जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई पनि परिपूरक हुने अनुकूलनका कार्यहरु पनि योजनामा रहेका छन् ।

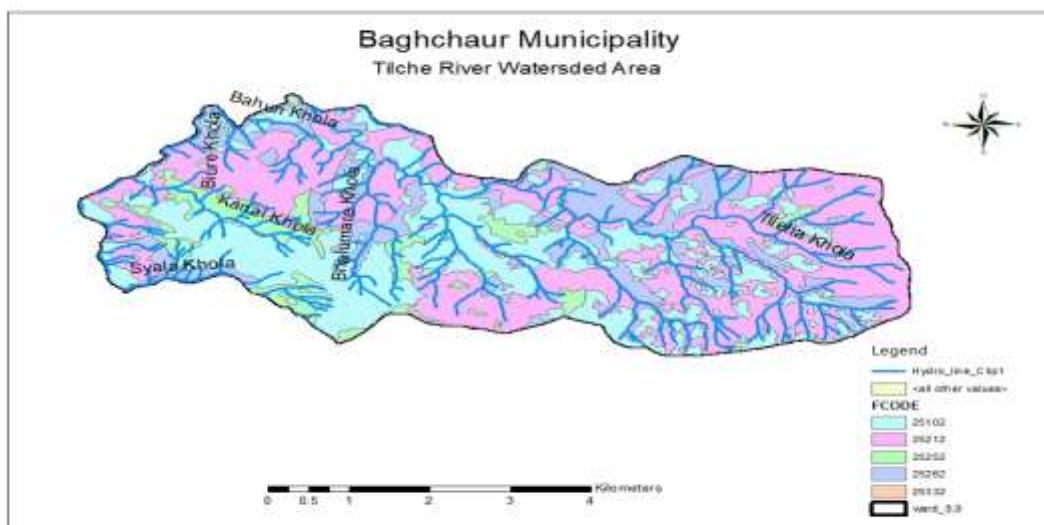
यस योजना साविकको गा.वि.स. तहमा रहेका बडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधिहरु, महिला तथा संकटासन्न घरधुरीहरु, राजनैतिक दलहरु तथा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुको सहभागितामा तयार गरिएको हुँदा यसमा स्थानीय प्राथमिकताहरुले स्थान पाएका छन् । साथै सुदृढ लापा निर्माण मार्गदर्शनले सिफारिश गरेका भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट प्राप्त सुचना र सहभागितात्मक विधिहरुमा केन्द्रित रही योजना तयार गएको हुदाँ संकटासन्न क्षेत्र र घरधुरीहरुले लाभ पाउने सुनिश्चत छ । यसैकारण यस अनुकूलन कार्ययोजनाले ती संकटासन्न वर्ग र क्षेत्रहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने मान्यता राख्दछ ।

परिच्छेद २:

उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा वडाको पृष्ठभुमी

२.१ तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्र

तिल्चो खोला तथा यसका सहायक खोलाहरुः भैसेमेला खोला, रातामाटा खोला, चारा खोला, पुवाखोली खोला, कुयपानी खोला, रातापहर खोला, घाउखोला, गेर खोला जस्ता खोलाहरुको ढालक्षेत्र (Catchment Area) नै तिल्चो उप-जलाधार क्षेत्र हो । यो उप-जलाधार क्षेत्र सत्यान जिल्लाको पुर्वी उत्तरी भेगमा पर्दछ । यस उप-जलाधार क्षेत्र अन्तर्गत बागचौर नगरपालिका वडा नं.८ र ९ को भू-भागहरु पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको क्षेत्रफल २३९४.६६४६ हेक्टर रहेको जसमध्ये १७३४.९३ हेक्टर वन क्षेत्र, ६१९.४३ हेक्टर कृषि क्षेत्र, २३.७१ हेक्टर बुट्यान क्षेत्र, १५.८० हेक्टर घाँसे मैदान र ०.७७ हेक्टर जलश्रोत रहेको छ । (श्रोत : ASHA, DPCU-Salyan) ।

चित्र १. तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग नक्शा

भू-उपयोग	क्षेत्रफल हेक्टर	प्रतिसत
खाली क्षेत्र	०.०२	०.००१
भाडि क्षेत्र	२३.७१	०.९९
कृषि क्षेत्र	६१९.४३	२५.८६७
वन क्षेत्र	१७३४.९३	७२.४५
घाँस क्षेत्र	१५.८०	०.६६
वालुवा क्षेत्र	०.७७	०.०३२
जम्मा	२३९४.६६	१००

तालिका १. बागचौर न पा ९ को तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्र को भू-उपयोग

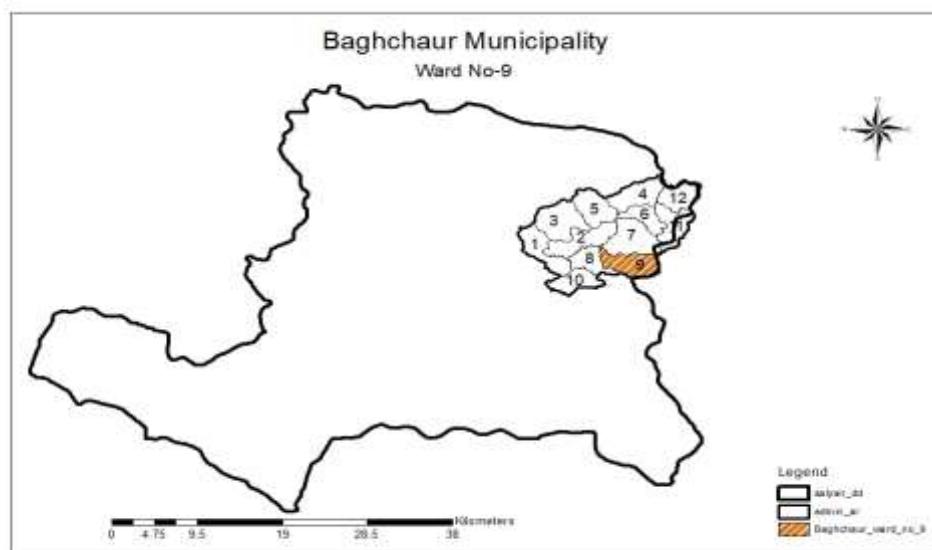
उपल्लो तथा तल्लो तटिय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध

तिल्चो खोला उप-जलाधार क्षेत्रको प्रमुख खोला भैसेमेला खोलाको उद्गम बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को मखलम लेक र घामतारा लेकको विचमा रहेको भैसेमेला ठाउँ हो भने बागचौर

नगरपालीका वडा नं. ९ को सारदा खोलामा मिसिन्छ । यस बागचौर खोला उप-जलाधार क्षेत्रको उपल्लो तटिय क्षेत्रमा बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ का डाँगीगाउँ, खोरबारे, बथान, धामीदुङ्गा, कुयपानी, चारा, मौरीधारे, परिलेक, बस्नेउटा, वडा नं. ७ को गाराकोट, वडा नं. ८ का लगायत वस्ती तथा भू-भागहरु पर्दछन् भने तल्लो तटिय क्षेत्रमा तिल्चो खोलाका तटमा वडा नं. ९ का रैयजबोट, लिउरेबारी, हरीपुर, धामीदुङ्गाको तल्लो क्षेत्र, कुयपानीको तल्लो क्षेत्र, वडा नं. ८ का समथर खेतियोग्य फाँटहरु पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको उपल्लो क्षेत्रका भू-भागहरुको भिरालोपन बढी भएको हिसावले ती भू-भागहरुमा संरक्षणका क्रियाकलापहरु गरिनु पर्नेमा कृषिजन्य क्रियाकलापहरुका साथै वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा अवैज्ञानिक सडक संजाल विस्तार लगायतका कार्यहरु तिब्र गतिमा भईरहेका छन् । जसको फलस्वरूप जलवायु परिवर्तनसँगै बढ्दै गएको वर्षाको अनियमितता र वर्षाको प्रकृतिले गर्दा उपल्लो तटिय क्षेत्रहरुमा भू-क्षय तथा पहिरोको समस्या बढ्दै गएको छ भने तल्लो तटिय क्षेत्र बेशीमा बाढी र नदी कटानका समस्याहरु बढ्दै गएको छ । यो क्रम नरोकिएको खण्डमा यस उप-जलाधार क्षेत्रको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ताअझै बढ्ने देखिन्छ ।

२.२ बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को अवस्थिति

नेपालको कर्णाली प्रदेशमा पर्ने सल्यान जिल्लाका ३ ओटा नगरपालिका मध्ये बागचौर नगरपालिका पनि एक हो । यस नगरपालिकामा साविकका छ वटा गा.वि.स.हरु (कोटमौला, कोटबारा, बाबुखोला, सिवरत, पिपलनेटा र थारमारे) पर्दछन् । साविकको कोटमौला गाविसको वडा नं. ६, ७, ८ र ९ लाई समावेश गरी बागचौर नगरपालिका नगरपालिका वडा नं. ९ वनाईएको छ । यो वडा जिल्ला सदरमुकाम खलज्ञाबाट १० कोस उत्तर तर्फ अवस्थित छ (जिल्ला वस्तुगत विवरण २०७२) । यस वडाको कुल क्षेत्रफल १४३८.१८ हेक्टर रहेको छ । यस वडाको पुर्व : रोल्पा जिल्ला, पश्चिम : बागचौर नपा वडा नं. ८, उत्तर : बागचौर नपा वडा नं. ७, दक्षिण : छत्रेश्वरी गा.पा. १ रहेको छ । यस वडामा समाशितोष्ण प्रदेशिय हावापानी पाईन्छ ।

चित्र नं २ बागचौर न.पा. वार्ड नं. ९ को अवस्थिति

२.३ सामाजिक अवस्था

जनगणना २०६८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १३५६ पुरुष र १५१९ महिला गरी जम्मा २८७५ रहेको देखिन्छ । यस वडामा मुख्य गरी क्षेत्री, ठकुरी, ब्राह्मण, दलित लगायतका जातजातीहरुको वसोवास रहेको छ । ६६२ घरधुरी भएको यस वडामा जातिगत आधारमा हेर्दा ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी ६६१ घरधुरी (९९.८५%) र दलित १ घरधुरी (०.१५ %) रहेका छन् (सहभागितामूलक संकटासन्तास्तरिकरण, २०७५) । (स्थानीय अनुकूलन योजना सर्वेक्षण २०७६) यहाँको रहन सहन प्रायः एकै खालको रहेको छ । यहाँ सबैले मातृभाषाको रूपमा नेपाली नै बोल्ने गर्दछन् । यस वडामा हिन्दू धर्म मान्ने मानिसहरुको बाहुल्यता रहेको छ भने छिटफुट रूपमा क्रिश्चियन धर्म मान्ने मानिसहरु पनि छन् । यस वडामा चाँडपर्वका हिसावले दशै, तिहार, माघे संक्रान्ती, साउने संक्रान्ती, नयाँ वर्ष, आदि पर्वहरु मनाउने गरिन्छ । यस वडामा ९ वटा शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको क्रममा यस वडाका प्रत्येक वस्तिहरु (साविकको कोटमौला गाविसका वडा नं. ६, ७, ८ र ९) मा सहभागितामूलक तरिकाले घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ताताको स्तरीकरण गरिएको थियो । उक्त स्तरीकरण समुदाय आफैले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन सम्मुखता, सम्वेदनशिलता र अनुकूलन क्षमता आधारहरुमा आधारित भई गरिएको थियो । उक्त स्तरीकरण गर्दा जिबिकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरु प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति)का साथै जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरुले घरधुरीमा पारेको प्रभावलाई समेत आधार बनाईएको थियो । घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने वा सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएका र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित नभएका सम्पन्न घरधुरीलाई न्यून संकटासन्न घरधुरी (V1) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ९ महिना मात्र खाना पुग्ने वा घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने र सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएतापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई मध्यम संकटासन्न घरधुरी (V2) मा राखिएको थियो । त्यसै गरी घरको उत्पादनले ६ महिना मात्र खाना पुग्ने वा घरको उत्पादनले ६ महिना भन्दा बढी खाना पुगे तापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई उच्च संकटासन्न घरधुरी (V3) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ३ महिना मात्र खाना पुग्ने र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित अति विपन्न घरधुरीलाई अति उच्च संकटासन्न घरधुरी (V4) मा राखिएको थियो । यस क्रममा वडाका जम्मा ६६२ घरधुरी मध्ये ४.३८% प्रतिशत घरधुरीहरु अति उच्च (V4), ६३.४४% उच्च (V3) र २७.९५% मध्यम (V2) तथा ४.२३% न्यून (V1) सकंटासन्न रहेको पाईएको थियो ।

तालिका २ बागचौर न पा ९ को संकटासन्ता घरधुरी स्तरिकरण

साविकका वडा नं.	घरधुरीगत जलवायु परिवर्तन संबेदनशिल सम्पन्नता स्तर				जम्मा
	न्यून V1	मध्यम V2	उच्च V3	अति उच्च V4	
बागचौर ६	१५	८७	११५	९	२२६
बागचौर ७	७	३३	११६	१२	१६८
बागचौर ८	४	३८	६९	२	११३
बागचौर ९	२	२७	१२०	६	१५५
जम्मा	२८	१८५	४२०	२९	६६२
प्रतिशत	४.२३%	२७.९५%	६३.४४%	४.३८%	१००%

आधार: जलवायु परिवर्तन संबेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरीकरण, २०७६

२.४ मानवीय अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को जनसंख्या २८७५ रहेको छ, जसमध्ये पुरुषको संख्या १३५६ छ भने महिलाको संख्या १५१९ रहेको छ। यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा गरिएको वस्ती तथा वडा स्तरीय सहभागितामूलक छलफलबाट प्राप्त सूचना अनुसार, यस वडाको कुल जनसंख्या मध्य शिक्षा सेवामा १६ जना, सैनिक तथा प्रहरीमा ५ जना, निजामति सेवामा १६ जना, गैहू सरकारी संस्थामा १२ जना, वैदेशिक रोजगारी (भारत वाहेक अन्य मुलुकहरूमा) ६२ जना, सिकिर्म डकिर्म ८७ जना, कृषि तथा भेटनरी प्राविधिक (जे.टि.ए.) १४ जना, अ.हे.व., अ.न.मी. १८ जना, ६ महिना भन्दा बढी सिलाई कटाई गरेका ३३ जना, डाईभर पेशामा संलग्न १४ जना, अगुवा कृषक ६ जना रहेका छन्। यस वडाको शैक्षिक अवस्थालाई हेर्दा स्नातक गरेका ४१ जना र एस.एल.सि. पास गरेका ५३ जना रहेका छन्। यहाँका जनसमुदायमा जलवायु परिवर्तन तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र असरहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी रहेको देखिन्छ।

२.५ आर्थिक क्रियाकलापहरूको अवस्था

यस वडाका बासिन्दाहरूको प्रमुख पेशा कृषि रहेको भएतापनि रोजगारीको लागि विदेशिने (भारत र खाडी मुलुकजाने) को संख्या उल्लेखनीय छ। खाडीमुलुक जानेको संख्या ४५० भन्दा बढी छ। कृषि अन्तर्गत यहाँका अधिकांश भू-भागमा धान, गहुँ, मकै, तोरी र मुसुरोको खेती गरिन्छ भने नगदे वाली अन्तर्गत टिमुर, अदुवा र बेसार खेती गरिन्छ। तरकारी वालीमा विशेष गरी आलु, काउली, बन्दा, सिमी, बोडी, भान्टा, भटमास, गोलभेंडा र प्याज आदिको खेती गरिन्छ। फलफूलमा यहाँ प्रमुख रूपमा सुन्तला, मौसम, कागती खेती गरिन्छ। पशुपालनको हकमा भैसि, गाई र बाखापालन गरिन्छ। कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा व्यापारिक केन्द्रको अभावले गर्दा यहाँ उत्पादित वस्तुहरूले उचित मुल्य पाउन सकेका छैनन। यस वडाको वाली चक्र बमोजिम यहाँका सबैजसो कृषियोग्य जमीन वर्षको दुई महिना (बैशाख र जेष्ठ) बाँझो रहने गरेको देखिन्छ भने अर्ध सिंचित र असिंचित

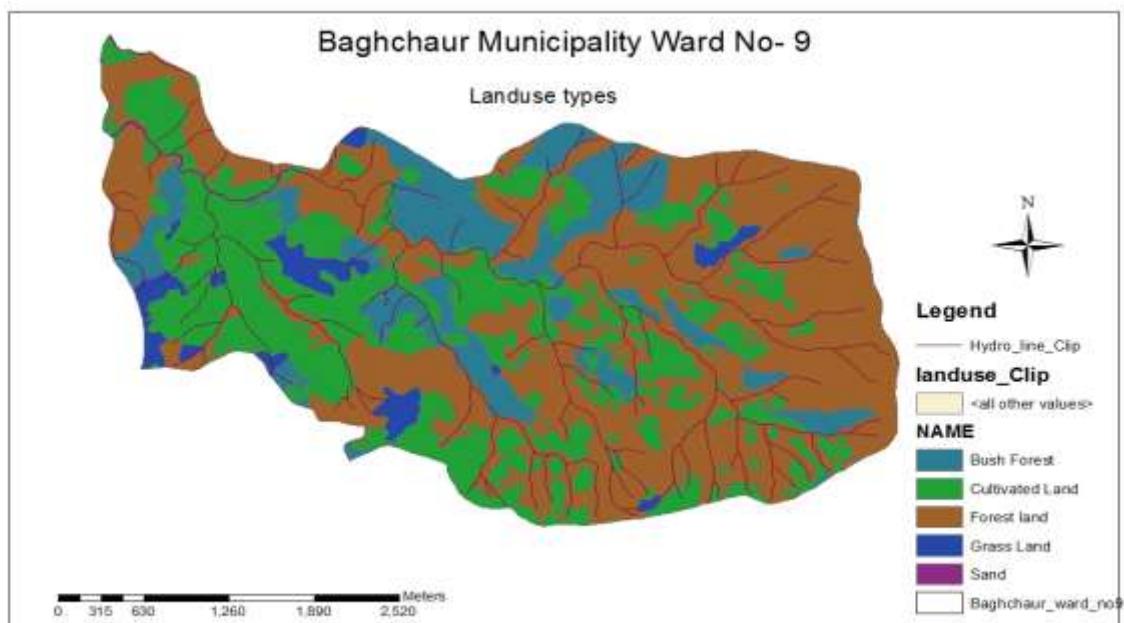
जगा भने मनसुनी वर्षाको आधारमा थप १५ दिन जति बढी बाँझो रहने गरेको देखिन्छ। भने अन्य समयमा समयानुकूल बालीहरु लगाईने गरिन्छ।

तालिका ३ बाली चक्र

क्र.	वैशाख	ज्येष्ठ	अन्तर	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मौसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र	कैषियत
सिंचित (बाहै महिना कुलो लाग्ने)	बाँझो				धान					गहुँ			
अर्धसिंचित (वर्षामा निर्भर)	बाँझो			धान, मकै,						गहुँ, आल,			
असिंचित (पानी नलाग्ने)	बाँझो									गहुँ, आल मुसुरो			

२.६ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था

यस वडाको कुल क्षेत्रफल १४३८.१८ हेक्टर मध्य १०५७.५२ हेक्टर वनक्षेत्र, ६.३३हेक्टर बुट्यान क्षेत्र, ३.०८हेक्टर घाँसे मैदान, ३७०.७६हेक्टर कृषि क्षेत्र०.०३ हेक्टर बाँझो जमिन र ०.४६हेक्टर जलश्रोत रहेको छ, (श्रोत ASHA, DPCU-Salyan)

चित्र ३. बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को भू-उपयोग नक्शा

भू-उपयोग	क्षेत्रफल हेक्टर	प्रतिसत
खाली क्षेत्र	०.०३	०.००२
भाडि क्षेत्र	६.३३	०.४४०
कृषि क्षेत्र	३७०.७६	२५.७८०
वन क्षेत्र	१०५७.५२	७३.५३२
घांस क्षेत्र	३.०८	०.२१४
वालुवा क्षेत्र	०.४६	०.०३२

तालिका ४ बागचौर न पा ९ को को भू-उपयोग विवरण

२.६.१. वन क्षेत्रको अवस्था

यहाका वनहरुहरुमा सल्ला, उतिस, लालिगुराँस, काफल, अंगयार, डिम्मर, गउँते, घोलासी, मेल, ओखर, पाडर, काठेचाँपो, पद्यु, रयाँज, कटुस, बाँज, ठाम्मर, खर्सु, काठेकाउलो, ल्वाडे र लाखुरी लगायतका रुख प्रजाति र धाईरो, लाम्पाते, दत्कुना, ऐसेलु, करौती, मालु जस्ता भाडि प्रजातिहरु पाईन्छन् ।

वन व्यवस्थापन

वन व्यवस्थापनको हिसावले यस वडामा ८ वटा मात्र सामुदायिक वन रहेका छन् भने अन्य वन क्षेत्र हस्तान्तरण हुन वांकि रहेको छ । यस वार्डम जम्मा ६०८.४५ हे. वन क्षेत्र जम्मा १८९२ घरधुरीलाई हस्तान्तरण गरिएको छ । सा.व.को व्यवस्थापनवाट वनवाट आधारभूत आवश्यक्ता पुरा गरेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ५ सा.व.को विवरण

सि.नं.	सा.व.को नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी संख्या
१	तिनपाने	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	२१५।८६	४८८
२	हल्लरी	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	४८।५२	१५७
३	सिमडांडा	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	१८।०३	१६५
४	पाखापानी	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	९३।००	१३२
५	पूवाखोली	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	३०।२४	२०१
६	शहिद नमूना	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	२९।०८	१६४
७	शहिदस्मृती	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	१०२।४४	२२२
८	रट्टाचौर	वागचौर न.पा.वार्ड नं.- ९	७।।२८	३६३

गैह्काष्ठ वन पैदावारको विवरण

साथै चिराईतो, बोझो, सुगन्धवाल, टिमुर, चुत्रो, सिल्पु, घोडाटाँपे, नुने, तेजपात, कुरिलो, काउला जस्ता जडिवुटिहरु पनि पाईन्छन् ।

वन्यजन्तुको विवरण

वन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गीहरुमा खरायो, स्याल, राते, दुम्सी, मलस्याप्रो, बन बिरालो, पाखेवद, पानीवद, बाँदर, हिमाली बाघ, चिल, ओराईनो, हु, ढुकूर, कालिज, तित्रा, च्याखुरा, गौथली, भंगेरा, मैना, काईली, लामपुच्छे, कालेकल्चु, होलेसो, काठफोरुवा, लाटोकोसेरो, जुरेली, फिस्टेचरी, जिरेचरा, भ्याकूर आदि पाईन्छन् ।

२.६.२. उर्जाको विवरण

(क) खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धन

खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनका खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको प्रमुख श्रोत दाउरा भएकोले यसले वन विनाश तथा वन क्षयिकरणमा पार्ने असर जलवायु परिवर्तन गराउन मानिने प्रमुख कारक तत्व भएकोले यसको अवस्था विश्लेषण गर्दा यस वार्डमा ९८ प्रतिसत घरधुरीले दाउरा अन्य २ प्रतिसत घरधुरीले अन्य विकल्प प्रयोग भईरहेको पाइएको छ । यसवाट दाउरामा आत्म निर्भर कमगर्न वैकल्पिक उर्जा तथा वन क्षेत्रको बढ्दि गर्ने आवश्यक देखिन्छ ।

(ख) वर्ति वाल्नको लागि प्रयोग हुने इन्धन

यस वडामा वर्ति वाल्नका लागि ६ प्रतिसतले मट्टितेल ३८ प्रतिसतले सोलार तथा ५६ प्रतिसतले अन्य वैकल्पीक उपया गरिरहेकोले यस वडामा वैकल्पीक उर्जाको अत्यधिक माग भएको देखिन्छ ।

२.७ समूदाय विकास

यस वडामा वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, अतिरिक्त हुलाक, पशु सेवा केन्द्र जस्ता सेवा प्रदायक संघ संस्था तथा निकायहरु छन् । अन्य निकायहरुमा स्थानिय शासन तथा समुदाय विकास कार्यक्रम, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, रूपान्तरण नेपाल, सुआहारा, जस्ता कार्यक्रम तथा संस्थाहरुले यहाँका व्यक्ति, समुदायहरुलाई आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गरिरहेका छन् । नागरिकसंगठनको रूपमा साविकका वडाहमा वडा नागरिक मञ्च, आमा समूह, कृषि समुहहरु र विभिन्न क्लवहरु संचालनमा रहेका छन् । यस वडामा १२ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु रहेका छन् । यस वडामास ल्यान जिल्लाका एफ.एम. रेडियोहरु का साथै रुकुम, चौरजहारी, वाके, वर्दिया र सुर्खेत जिल्लाका एफ.एम.हरु ले राम्रो संग काम गर्ने गरेको साथै स्काई र नमस्तेले प्रभावकारी काम गर्ने तथा एन.सेल.ले फाटफुट रूपमा दुर संचारको सेवा प्रवाह गरीरहेका छन् ।

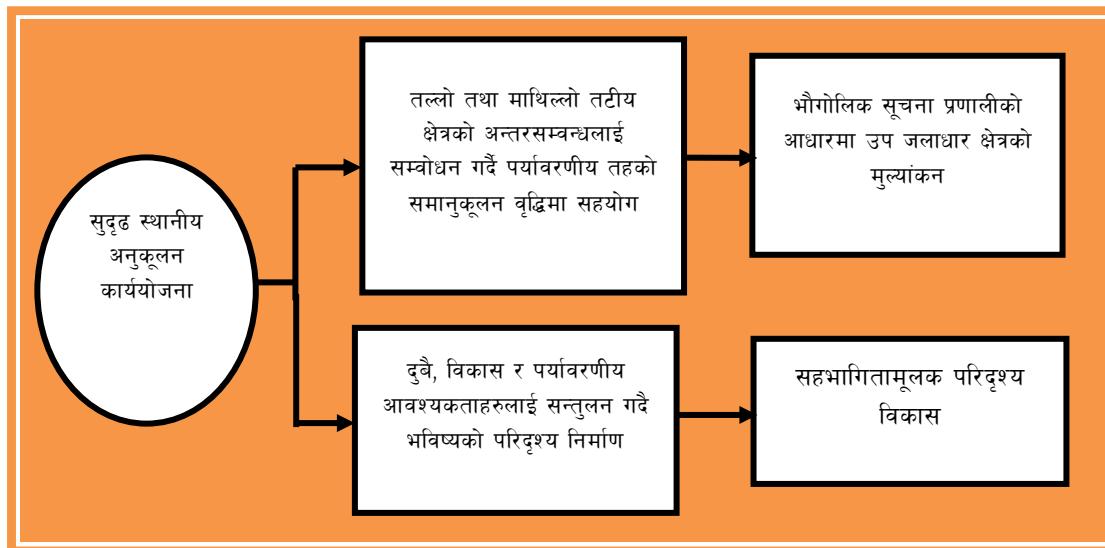
२.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्था

यस वडाको कुल जनसंख्या २८७५ मध्ये महिलाको संख्या ५२.८३ % रहेको छ (जनगणना, २०६८) । जातिगत रूपमा हेर्दा यस वडामा ९९.८५ % घरधुरीहरु ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी, ०.१५ % घरधुरीहरु दलित रहेका छन् । यस वडामा पनि अन्य ठाउमा जस्तै खेतीपाती, जागिर, व्यापार जस्ता उत्पादनशील कार्यहरुमा पुरुषको सहभागीता धेरै पाइएको छ भने घाँस दाउरा, पानी पधेरो, भान्सा, केटाकेटीको रेखदेख जस्ता पुर्नउत्पादनशील कार्यहरुमा महिलाहरुको सहभागिता धेरै पाइएको छ । त्यसैगरी सामाजिक तथा राजनैतिक क्रियाकलापहरुमा पनि महिलाहरुको संलग्नता पुरुषहरुको तुलनामा निकै कम छ । छोरीलाई गाउँको सरकारी विद्यालयमा र छोरालाई शहरमा वा नजिकैको निजी विद्यालयमा पढाउने जस्ता लैंगिक विभेद यस वडामा विद्यमान छन् साथसाथै समान कामको लागि पनि पुरुषलाई भन्दा महिलालाई कम ज्याला प्रदान गर्ने प्रचलन यहा पनि विद्यमान छ । यद्यपि नितिगत तहमा आएका महिलामूखी नितिहरु तथा विभिन्न निकायहरुबाट संचालन भईरहेका सशक्तिकरणका क्रियाकलापहरुले गर्दा महिलाहरुको चेतना स्तर बढौ गएकोले भविष्यमा उत्पादनशील, सामाजिक तथा राजनैतिक क्रियाकलापहरुमा महिलाहरुको संलग्नता बढने पक्का छ ।

परिच्छेद ३

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरु

नेपालमा विशेष गरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरु नेपाल सरकारको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८दले निर्दिष्ट गरेका चरणहरुको आधारमा स्थानीय स्तरमा समुदायको दृष्टिकोणबाट विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण मुल्यांकनका विधीहरुको प्रयोग गरी त्यसबाट आएका परिणामहरुको आधारमा तयारी गर्ने अभ्यास रहेको छ । यस प्रकृयामा प्रशासनिक सिमाना जस्तै साविकको गाविसको सिमानालाई मात्र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यक्षेत्र भित्र मात्र विश्लेषण गरेको पाईन्छ । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी निम्न खाका अनुसारको पद्धति अवलम्बन गरेको छ ।

चित्र ४ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको खाका

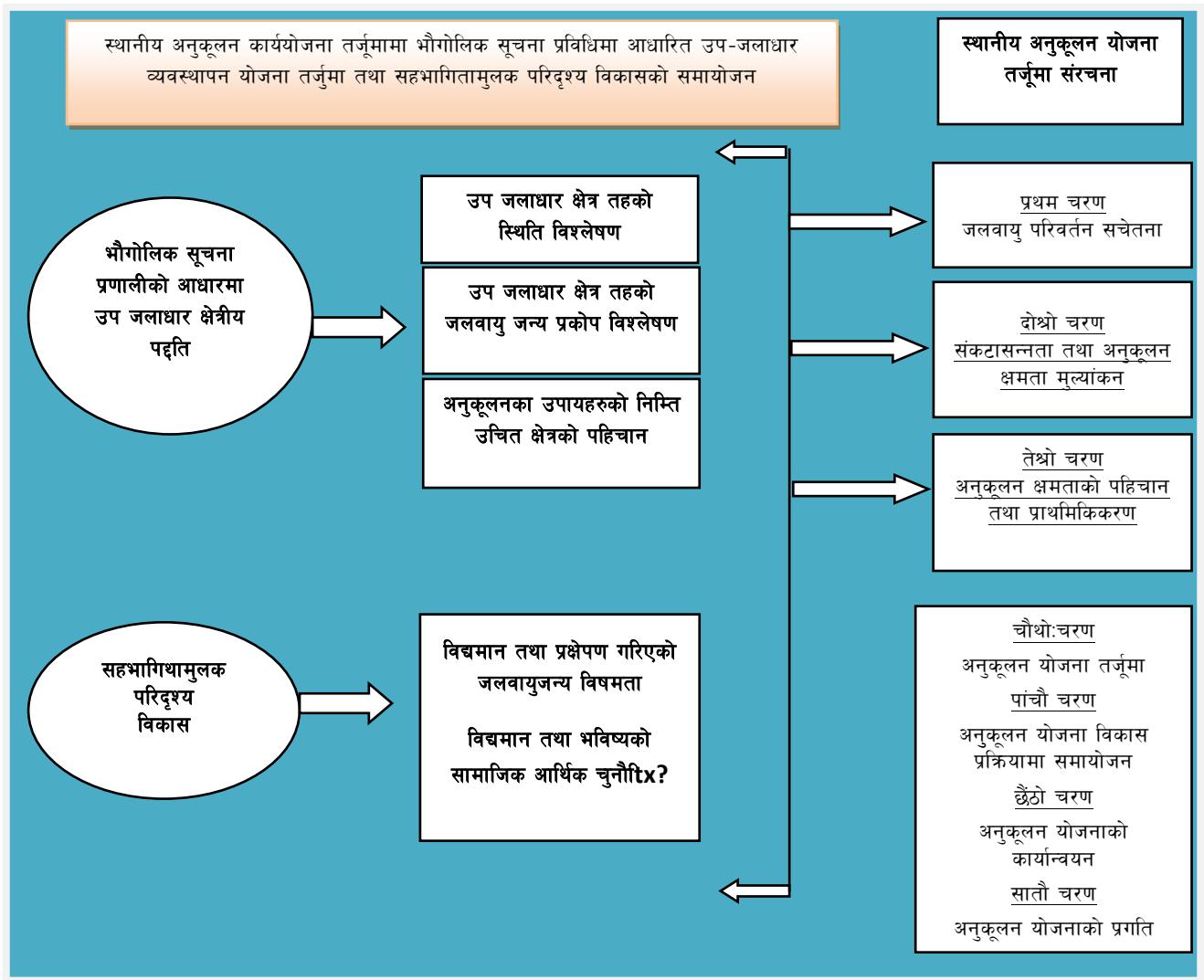
सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा प्रशासकिय सिमा भित्र मात्रै सिमित नभई जलाधार तथा उप(जलाधार तहको माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरुबीचको अन्तरसम्बन्धलाई सम्बोधन गर्दै प्रभावकारी अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणाली तहको समानुकूलन वृद्धिमा सहयोग पुर्याउन भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा उप.जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन गरिन्छ । सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा दुवै, विकास र पर्यावरणीय आवश्यकताहरुलाई सन्तुलन गर्दै भविष्यको सहभागितामूलक परिदृश्य निर्माण गरिन्छ ।

भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा उप.जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन गर्ने क्रममा त्यस क्षेत्र तहको स्थिति तथा जलवायुजन्य प्रकोप विश्लेषण गरी प्रभावकारी अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा उचित स्थानहरुको पहिचान गरिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित विभिन्न नक्साहरु जस्मा विशेष गरी जलवायु जन्य प्रकोपहरुबाट प्रभावित संवेदनशिल क्षेत्रहरुको पहिचानको लागि विभिन्न अवधिको भु उपयोगिताको अवस्था तथा त्यसमा आएको परिवर्तनको नक्सा, भु क्षय, पहिरो, भु

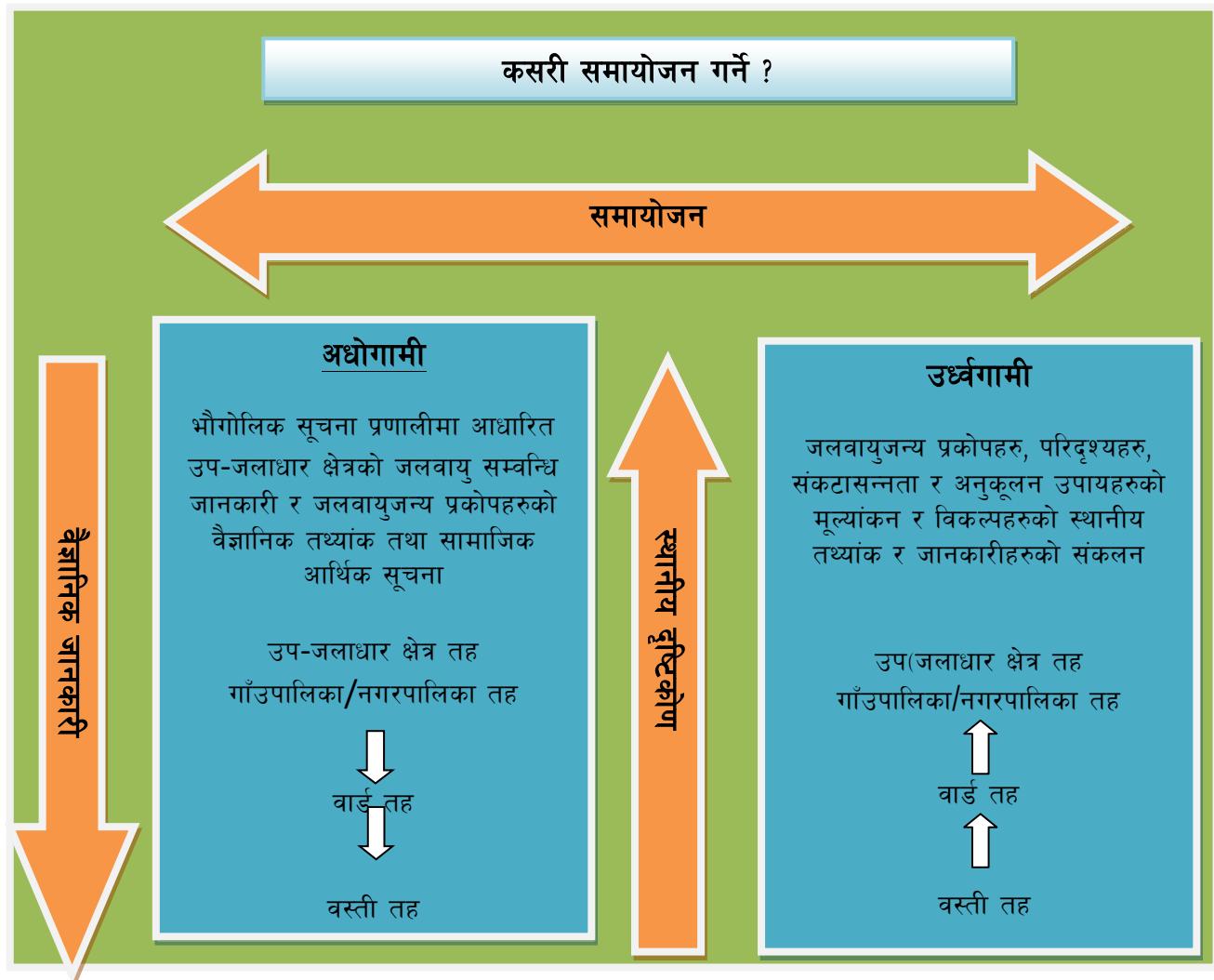
उपयोग समायोजनको नक्सा, आगलागी तथा खडेरी प्रकोप क्षेत्रहरुको नक्सा अध्ययन गरिन्छ । यसका साथै मौसम विभागबाट प्राप्त मौसमी तथ्यांकहरुको पनि अध्ययन गरिन्छ । यद्यपि यस कार्ययोजना तयारीका बखत समय र श्रोतको अभावले भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित नक्शाहरुमा प्रयाप्त छलफल गर्न सकिएन । सहभागितामूलक परिदृश्यको निर्माण प्रकृयामा वर्तमान तथा भविष्यको प्रक्षेपण गरिएको जलवायुजन्य विषमताहरुको विश्लेषण गरिन्छ र यसको साथसाथै वर्तमान तथा भविष्यको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था र चुनौतिहरको पनि विश्लेषणको आधारमा परिदृश्यको आधारमा कार्यक्रमहरु निर्धारण गरिन्छ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ ले निर्दिष्ट गरेका ७ चरणहरुः १) जलवायु परिवर्तन सचेतना २) संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन ३) अनुकूलन क्षमताको पहिचान तथा प्राथमिककरण ४) अनुकूलन योजना तर्जुमा अनुकूलन योजना ५) विकास प्रक्रियामा समायोजन ६) अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयन र ७) अनुकूलन योजनाको प्रगति मूल्यांकनमा निम्न खाका अनुसार माथिका दुबै पद्धतिहरुलाई विशेष गरी पहिलो तीन चरणहरुमा समायोजन गरिन्छ । चौथो चरणमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको दस्तावेज तयार हुन्छ ।

कहाँ समायोजन गर्ने ?

सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा निम्नानुसार अधोगामी (Top down) तथा उर्ध्वगामी (Bottom up) पद्धति अवलम्बन गरिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उप(जलाधार क्षेत्रको जलवायु सम्बन्धि जानकारी र जलवायुजन्य प्रकोपहरूको वैज्ञानिक तथ्यांक तथा सामाजिक आर्थिक सूचना गाउँपालिका वा गाउँपालिका हुँदै वडा र वस्ती तहमा पुगदछ भने जलवायुजन्य प्रकोपहरू, परिदृश्यहरू, संकटासन्तता र अनुकूलन उपायहरूको मूल्यांकन र विकल्पहरूको स्थानीय तथ्यांक र जानकारीहरूको संकलन वस्ती तह हुँदै वडा र गाउँपालिका गाउँपालिका तह सम्म छलफल र विश्लेषण गरिन्छ ।

चित्र ५. वैज्ञानिक जानकारी र स्थानीय दृष्टिकोणको समायोजन खाका

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवधारणाको समायोजन

पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजनाले जलवायु परिवर्तन अनुकूलनको क्षेत्रमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको सुनिश्चितता गर्दै योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्न र अनुगमन कार्यमा जोड दिएको छ । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रभावकारी रूपमा मूलप्रबाहीकरण गर्न यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा प्रकृयामा उक्त आयोजनाले तयार पारेको लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) समायोजनको खाकालाई अवलम्बन गरिएको छ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृयाका चरणहरूमा जलवायु

परिवर्तनको सवालको साथसाथै अन्य सामाजिक, राजनीतिक र आर्थिक सवालहरूले कसरी समुदाय भित्रको लक्षित वर्ग अर्थात् सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा पछाडी परेका घरपरिवारहरूलाई परेको असर, संकटासन्न को हुन्, उनीहरु कसरी प्रभावित भए, उनीहरुका आवश्यकता र बाधाहरु के के हुन्,, उनीहरुको हालको समानुकूलन क्षमताको स्तर, हाल भइरहेका संस्थागत संरचनाहरु, पढती, नीति नियम र सुशासनको स्थिति, महिला र पुरुषहरुमा भएका अनुकूलन सम्बन्धि छुट्टाछुट्टै परम्परागत र आधुनिक ज्ञान सिपहरु र लैससास मैत्री अनुकूलनका उपायहरुका पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी योजना तर्जुमा गर्ने विषयमा छलफल तथा लैससास निर्दिष्ट सहभागितामूलक विधिहरुबाट विश्लेषण गरिएको छ।

३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

यस कार्ययोजना तयारीको लागि सबै भन्दा पहिले बागचौर नगरपालिका वण नं. ९ का जननिर्वाचित प्रतिनिधीहरु, वडा सचिव, साविकका वडाका वडा नागरिक मञ्चका पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, सा.व.उ.स.का पदाधिकारीहरु, विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका कर्मचारीहरु र विभिन्न सरोकारवालाहरुको उपस्थितिमा शुरुवाती बैठक सम्पन्न गरिएको थियो । त्यसपछि सम्पूर्ण वस्तिहरुमा औपचारिक रूपमा जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरु बारे सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सहित १ दिने वस्ति स्तरीय गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो भने अर्को चरणमा वडा स्तरमा २ दिने लापा तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो । प्रभावकारी स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्ने तथा यसरी तयार गरिएको कार्ययोजनालाई विकासको योजनामा समावेश गराउन सकियोस भन्ने उद्देश्यका साथ हरेक गोष्ठीमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिबाट गरिएको थियो जसका लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रस्तुति, छलफल, पोष्टर प्रदर्शन र प्रश्नोत्तर विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यसरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको सम्पूर्ण प्रक्रियामा गरी जम्मा ४९७ जनाको सहभागिता रहेको थियो । जसमध्ये ४३.२६% महिला र ५६.७४% पुरुष थिए । त्यसैगरी जातिगत रूपमा हेदा बागचौर नगरपालिकाको वडा नं. ९ मा सबै ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी भएकाले १००% ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी सहभागी थिए । ती विभिन्न वर्गका सहभागीहरुको विस्तृत विवरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरु

क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	सहभागी विवरण					
		लिङ्ग		जातजाती			
		महिला	पुरुष	दलित	जन जाति	बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी	जम्मा
१	प्रारम्भिक बैठक	१३	१३	०	०	२६	२६
२	साविक वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी साविक बागचौर वडा नं. ६	३८	४९	०	०	८७	८७

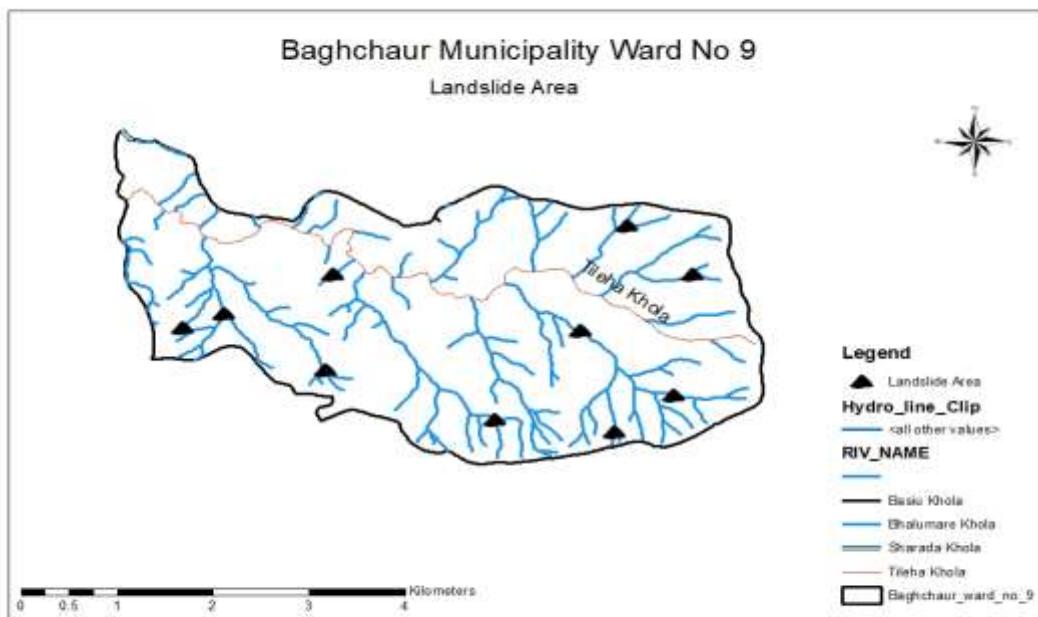
३	साविक वडा स्तरीय सचेतनामुलक गोष्ठी साविक बागचौर वडा नं. ७	६०	७२	०	०	१३२	१३२
४	साविक वडा स्तरीय सचेतनामुलक गोष्ठी साविक बागचौर वडा नं. ८	२९	५५	०	०	८४	८४
५	साविक वडा स्तरीय सचेतनामुलक गोष्ठी साविक बागचौर वडा नं. ९	७०	७७	०	०	१४७	१४७
८	स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी (२ दिने)	५	१६	०	०	२१	२१
	जम्मा	२१५	२८२	०	०	४९७	४९७
	प्रतिशत	४३.२६%	५६.७४%	० %	० %	१००%	१००%

३.२. भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्शाहरु र तिनको विश्लेषण

यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा भौगोलिक सूचना प्रणालीको प्रयोगबाट यस वडाको पहिरो जोखिम नक्शा (Landslide map), भू-क्षय जोखिम नक्शा (Soil Erosion map) तयार गरिएका थिए । ती नक्शाहरु र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरु माथि वस्ती तथा वडा स्तरीय गोष्ठीहरुमा सहभागितामुलक छलफल पनि गरिएको थियो । ती नक्शाहरु र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरुले जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकान तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न र अनुकूलनका उपायाहरुको खोजी तथा प्राथमिकरण गर्न सहज बनाएको थियो ।

३.२.१. पहिरोको जोखिमको अवस्था

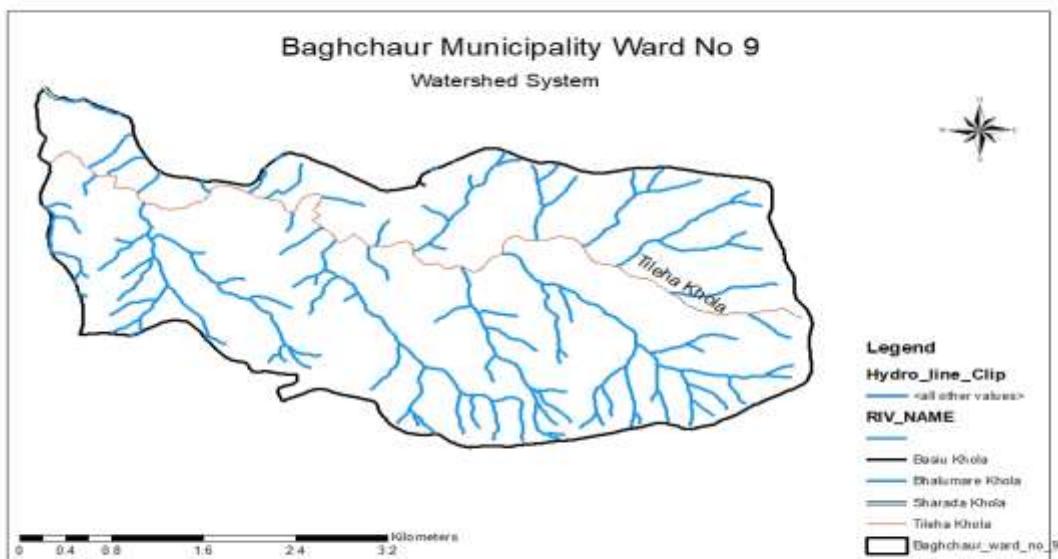
भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचनाका साथै सहभागितामूलक विष्लेषण गर्दा यस वडाका मौरीघारे, खोरबारे, डाँगीगाउँ कमलपोखरी, बस्न्यौटा, बुझेरी, धनबोट, परिलेख, धामीदुङ्गा, कुयपानी र बथानमा स.साना जम्मा १० वटा पहिरो देखिन्छ । यि बाहेकका अन्य स्थानहरुमा ठूला पहिरोहरु गएको देखिदैन ।

चित्र ६ बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को पहिरोको नक्शा

३.२.२. नदी तथा खोला/खोल्सीहरु

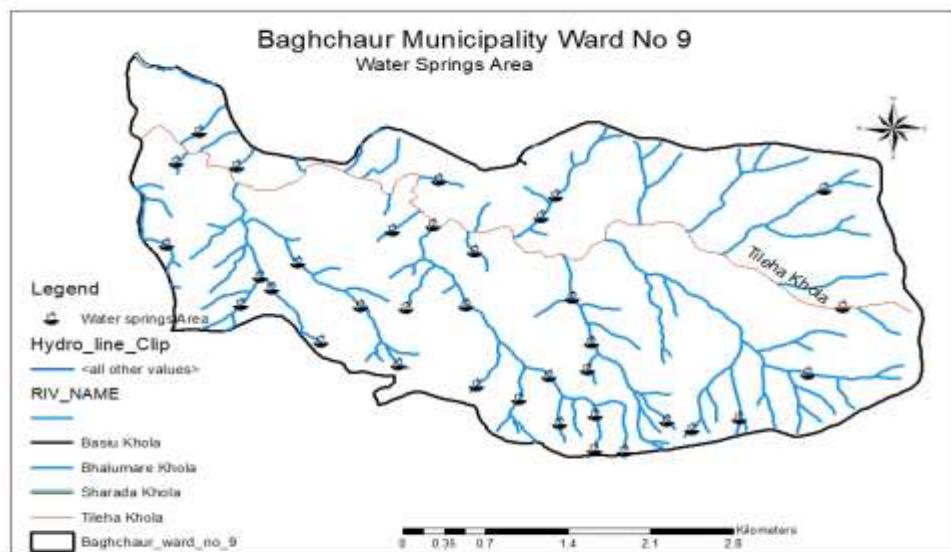
बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ का नदी तथा खोलाहरु चित्र ११ देखाइएको छ। तिल्यो खोला यस क्षेत्र भएर बग्ने मुख्य खोला हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरुमा भैसेमेला खोला, पुवाखोली खोला रातामाटा खोला, चारा खोला, खोलातर खोला, गेर खोला आदि पर्दछन्।

चित्र ७ बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ का नदी तथा खोलाको नक्शा

३.२.३. पानीका मुहानको अवस्था

यस वडामा पानीका मुख्य श्रोत खोलामा वरने पानी, ससना मूलवाट आउने स साना कुवाहरु र प्रमुख मुलहरु गर जम्मा ३२ वटा पानीका मुहानहरु तलको नक्सामा देखाइएको छ । यि पानीका मुहान संरक्षण गर्न योजनामा समावेश हुनु पर्ने देखिन्छ ।

चित्र ८. बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को पानीको मुहानको अवस्थिति नक्शा

३.२.४. उचाई तथा समुच्च रेखाको अवस्था वस्ती क्षेत्र

बगचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को क्षेत्र समुदी सतहवाट १३८० मी. देखि २३४० मी उचाई सम्मको क्षेत्र रहेको र अधिकांस भुभाग भिरालो क्षेत्र रहेको छ यस वडाको मौरीघारे क्षेत्र वढि भिरालो देखिन्छ भने खोलागाउँ क्षेत्रमा धान मकै जस्ता कृषि वाली हुने गरेकोले माथिल्लो वढि भिरालो क्षेत्रमा कृषि वन प्रणालीको विकास गरि जमिनको उत्पादकत्व वढाउनु पर्ने देखिन्छ ।

चित्र ९. बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को समुच्च रेखाको अवस्थिति नक्शा

३.२.५. भू-उपयोग समायोजनको विश्लेषण

नेपाल सरकारको **Land Reform Mapping Project (LRMP)** ले भू-क्षमताको आधारमा नेपालका भू-भागहरूलाई सात वटा Class हरूमा (**Class I to Class VII**) वर्गीकरण गरेको छ । जसमध्ये **Class I** पर्ने जमिन कम भिरालो, कम दुङ्गाहरु भएको र बढी पानी सोस्न सक्ने किसिमको हुने भएकाले यस्तो जमिनलाई कृषि लगायतका जुनसकै प्रयोजनको लागि पनि निर्बाद रूपमा उपयोग गर्न सकिन्छ भने **Class II** र सो भन्दा माथिका **Class** हरूमा पर्ने जमिनहरूको कमश भिरालोपन तथा दुङ्गाको मात्रा बढ्दै जाने र पानी सोस्ने क्षमता घट्दै जाने भएकोले यस्तो जमिनहरूमा कृषिजन्य गतिविधिहरु गर्दा भू-क्षयको सम्भावना पनि कमश बढ्दै जाने हुन्छ । यसर्थ **Class VII** पर्ने जमिनलाई सुन्दर दृष्ट्यावलोकन लगायत सिमित प्रयाजनको लागि मात्र उपयोग गर्न सकिन्छ । बागचौर नगरपालीका वडा नं. ९ को भू-उपयोग अध्ययन गर्दा **Class IV** पर्ने जमिन वनक्षेत्रले पूर्णरूपले ढाकिनुपर्ने जमिन भएता पनि यहाँ खेतिपाती लगायतका विभिन्न गतिविधिहरु भइरहेको पाइन्छ ।

यस अनुरूप **Class I** मा पर्ने जमिन कम भिरालो, कम दुङ्गाहरु भएको तथा बढी पानी सोस्न सक्ने किसिमको हुने भएकोले यस्तो जमिनमा बाली तथा तरकारीमा धान, आलु, काउली, भान्टा, सिमी, गहुँ, जौ आदी, फलफुलमा सुन्तला, कागती, आँफ आदी तथा बोटबिरुवाहरूमा उतिस, रयज, कोईरालो आदी रहेका छन् । **Class II** देखि **Class VI** सम्म कमश भिरालोपन तथा दुङ्गाको मात्रा बढ्दै जाने र पानी सोस्ने क्षमता घट्दै जाने भएकोले यस्तो जमिनहरूमा बालीमा मकै, गहुँ भटमास, फलफुलमा सुन्तला, कागती, टिमुर तथा बोटबिरुवामा उतिस, बाँज, रयज, लालीगुराँस,

काईरालो आदि छन् । त्यस्त **Class VII** मा पर्ने जमिन सुख्खा रहने भएकोले यस्तो जमिनमा टिमुर, भटमास, मकै आदि तथा बोटबिरुवा तर्फ बाँज, रयज तथा सल्ला रहेको पाईन्छ ।

३.३. जलवायु परिवर्तन संकटासन्तता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन

जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरु बारे सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सहित गरिएका २ दिने वडा स्तरीय गोष्ठीहरुका क्रममा प्रत्येक वस्तिमा सहभागितामूलक तरिकाबाट जलवायु परिवर्तनसम्मुखता, संवेदनशिलता तथा अनुकूलन क्षमतामा आधारित रही हरेक घरधुरीको मूल्यांकन गरी ति घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्तता स्तरीकरण गरिएको थियो । जसबाट साविकका ४ वटै वडाका जम्मा ६६२ घरधुरीहरु मध्ये ४.३८% अति उच्च जोखिममा, ६३.४४% उच्च जोखिममा, २७.९५% मध्यम र ४.२३% न्यून जोखिममा रहेको पाईएको थियो । त्यसै गरी उक्त २ दिने वस्ति स्तरीय गोष्ठीहरुका क्रममा सहभागितामूलक विधि साथै भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) प्रविधीबाट प्राप्त सूचनाहरुका आधारमा वस्ति स्तरका जोखिम पहिचान गर्नुका साथै अनुकूलनका उपायहरु पहिचान तथा प्राथमिकीकरण पनि गरिएको थियो । वस्ती स्तरीय गोष्ठीहरु पश्चात बागचौर न.पा. वडा नं. ९ का वडा अध्यक्षको नेतृत्वमा २ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो जहाँ हरेक वस्तीबाट आएका तथ्यांक र विश्लेषणहरु माथि छलफल गरी वडा स्तरीय विश्लेषण गरिएको थियो । उक्त २ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठीमा जन प्रतिनिधिहरु, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधि, नागरिक सचेतना केन्द्रका प्रतिनिधि, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधि, सेवा प्रदायक कार्यालयका प्रतिनिधि, स्थानीय राजनैतिक दलका प्रतिनिधि लगायत स्थानीय भद्र भलादमीहरुको सहभागिता थियो । यस अनुकूलन कार्ययोजना निर्माणको क्रममा तपसिलका संकटासन्तता विश्लेषणका विभिन्न विधिहरुको उपयोग गरिएका थिए ।

३.३.१ जलवायु परिवर्तनको अवस्था (मासैमी पात्रो)

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएका परिवर्तनहरूको जानकारी प्राप्त गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिको छलफलमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूको सहभागिता रहेको थियो । यसै विधिको प्रयोग गरी समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तनको कारणले वालीचक्र, वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र/व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरूमा आएका /देखिएका परिवर्तनहरूको जानकारी समेत प्राप्त गरिएको थियो ।

तालिका ७ परिवर्तनशिल मौषमी पात्रो

सम्बूद्धता	समय	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र	समयमा भएको परिवर्तन
तापक्रम	गर्मिका दिन	पहिले													गर्मीका दिन २ महिनाले बढेको र गर्मिको मात्रा पनि बढेको
		अहिले													
	जाडोको दिन	पहिले													
	अहिले														
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुनी वर्षा	पहिले													मनसुनी तथा हिउँदे वर्षा अहिले कम तथा अनियमित भएको, तुसारो पनि कम पर्ने देखिन्छ ।
		अहिले													
	हिउँदे वर्षा	पहिले													
		अहिले													
भौतिक जानकारी	तुसारो	पहिले													
		अहिले													
	पानीको मूल फुट्ने समय	पहिले													अहिले पानिका मुहान फुट्ने समय निकै कम र पछि सरेको देखिन्छ ।
		अहिले													

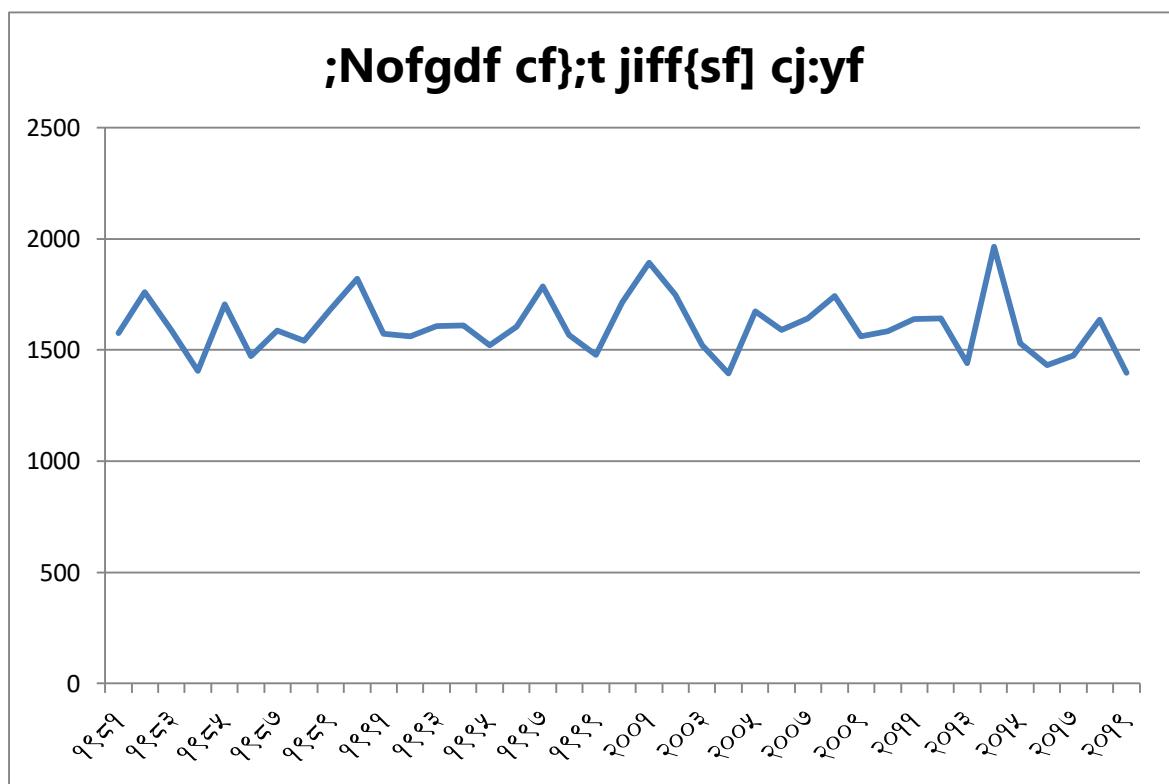
नोट : पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा पहिले र अहिले भन्नाले विगत ५ देखि यता को समय सम्झनु पर्छ ।

मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा स्थानीय स्तरमा जाडोको समयावधि घट्दै गएको, गर्मीका दिनहरु लम्बिएको र तुलनात्मक रूपमा तातोपना बढेको पाइएको छ। मनसुनी तथा हिउँदै वर्षाको समयावधि, मात्रा र तौर तरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ। पहिलेको तुलनामा वर्षात्को अवधि कम भएको तर वर्षा हुँदा एक्कासि हुने र एक पटक ठूलो मात्रामा वर्षा हुने गरेको देखिन्छ। यहाँका बासिन्दाको अनुसार तुसारो लाग्ने समयावधि पहिलेको तुलनामा घटेको देखिएको छ। त्यसैगरी गर्मीका दिनहरु बढेको र पानी पर्ने समयमा फेरबदल भएको कारणले गर्दा खेतिपाती गर्ने समयमा पनि हेरफेर भएको देखिन्छ। त्यसैगरी वर्षायाममा पानीका मुल फुट्ने क्रम पनि निकै कम भएको पाइएको छ। यसरी जलवायुमा आएको परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर कृषिमा मात्र नभई मानव स्वास्थ्य लगायत पानीका मुहानहरु, वन तथा जैविक विविधतामा समेत परेको देखिन्छ। यस प्रकारका परिवर्तनहरुले स्थानीय बासिन्दाहरुको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरुको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ। स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएको परिवर्तनको मुल्यांकन गर्न माथि उल्लेखित सहभागितामूलक विधिको साथसाथै सल्यान बजार स्थित जल तथा मौसम विज्ञान महाशाखाको मापन केन्द्र बाट प्राप्त तापक्रम र वर्षाको तथ्याङ्कहरुको समेत विश्लेषण गरिएको थियो। बिगत ३० वर्ष (१९९० देखि २०१९ सम्म) को कुल वार्षिक वर्षालाई विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रको वर्षामा अनियमितता रहेको देखिन्छ (चित्र नं. १२)। पहिलेको तुलनामा पछिल्ला केही वर्षहरुमा कुनै वर्ष धेरै वर्षा हुने र कुनै वर्ष कम वर्षा हुने क्रम बढ्दै गएको देखिन्छ।

३.३.१.१. जलवायुको अवस्था विश्लेषण

(क) वर्षाको अवस्था विश्लेषण

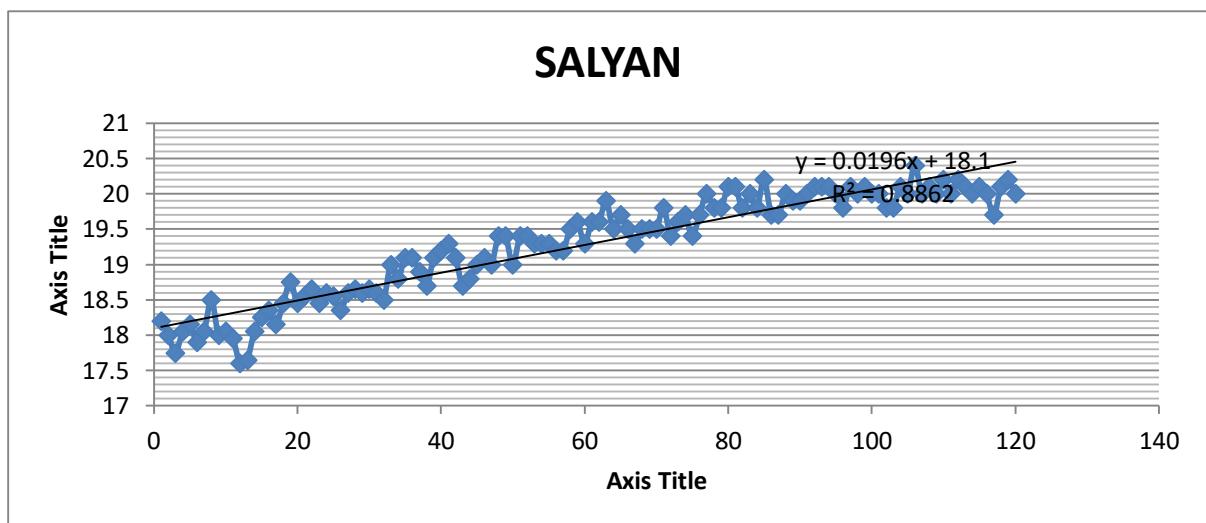
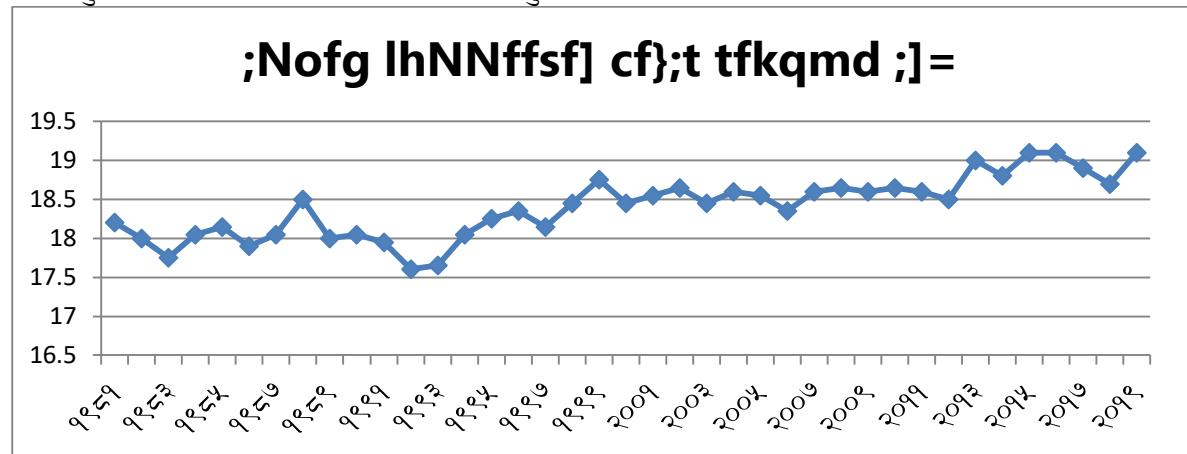
स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएको परिवर्तनको मुल्यांकन गर्न माथि उल्लेखित सहभागितामूलक विधिको साथसाथै सल्यान बजार स्थित जल तथा मौसम विज्ञान महाशाखाको मापन केन्द्र बाट प्राप्त तापक्रम र वर्षाको तथ्याङ्कहरूको समेत विश्लेषण गरिएको थियो । बिगत ३० वर्ष (१९८१ देखि २०१९ सम्म) को कुल वार्षिक बर्षालाई विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रको वर्षामा अनियमितता रहेको देखिन्छ (चित्र नं. ९) । पहिलेको तुलनामा पछिल्ला केही वर्षहरूमा कुनै वर्ष धेरै वर्षा हुने र कुनै वर्ष कम मात्र वर्षा हुने क्रम बढ्दै गएको देखिन्छ । यस जिल्लाको औसत वर्षा १५००मि.मी. रहेको पाइएको छ ।

चित्र १० सल्यान बजारको कुल वार्षिक वर्षा

(ख) तापक्रमको अवस्था विश्लेषण

त्यसैगरी सल्यान बजार स्थित मापन केन्द्रबाट प्राप्त विगत ३० वर्ष (१९८१ देखि २०१९ सम्म) सम्मको तापक्रमक्रमको तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रमा औषत अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम दुवै क्रमिक रूपमा बढ्दो क्रममा रहेको देखिन्छ। पहिले २५ डिग्री सेल्सियस भन्दा कम मात्र रहेने गरेको औषत अधिकतम तापक्रम अहिले २५ डिग्री सेल्सियस भन्दा माथि पुग्ने गरेको र पहिले १२ डिग्री सेल्सियस भन्दा पनि तल भर्ने गरेको औषत न्यूनतम तापक्रम अहिले १४ डिग्री सेल्सियसको हाराहारीमै रहेने गरेको देखिन्छ। यसले गर्मीका दिनहरु पहिलेको तुलनामा बढी तातो र जाडोका दिनहरु पहिलेको तुलनामा कम चिसो हुँदै गएको तथ्यांक विश्लेषणले देखाउँछ। यसवाट जलवायु परिवर्तनको प्रभाव परेको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ।

तापक्रम, वर्षा र मौसमको वितरणका आधारमा यस वार्डमा निम्न प्रकारका हावापानी रहेको पाईन्छ।

- उप-उच्च जलवायु: नगरको होचो क्षेत्र समुन्द्र सतहदेखि करिव १५०० मिटरसम्मको उचाईमा यसप्रकारको जलवायु पाईन्छ। गर्मी महिनामा धेरै गर्मी र हावा चल्छ भने हिउँदमा जाडो हुने गर्दछ।
- समशीतोष्ण: बागचौर न.पा.को मध्य पहाडी क्षेत्रका १५०० मिटरदेखि २३०० मिटरसम्मको उचाईमा यसप्रकारको हावापानी पाईन्छ। उच्च भूभागमा पर्ने हुनाले हिउँदमा निकै जाडो हुने गर्दछ।

३.३.२. बाली पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा विभिन्न बालीहरुको विश्लेषण परिवर्तित बाली पात्रोको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानकारकारहरु सँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो ।

तालिका ८ परिवर्तित बाली पात्रो

प्रमुख बाली हरु	समय	बैश्व	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र	समयमा भएको परिवर्तन
धानको विउ राख्ने समय	पहिले													
	अहिले	red	red	red										धानको विउ राख्ने समय १.५ महिनाले घटेको देखिन्छ ।
धान रोप्ने र भित्र्याउने समय	पहिले													धान रोप्ने र काट्ने समय १ महिनाले घटेको देखिन्छ ।
	अहिले				red	red	red	red	red	red	red			
गहुँ छर्ने र भित्र्याउने समय	पहिले	blue	blue	blue										गहुँ छर्ने समय आधा महिनाले पछाडी सरेको देखिन्छ ।
	अहिले	red	red	red										
मकै छर्ने र भित्र्याउने समय	पहिले	blue	blue	blue	blue	blue	blue							मकै छर्ने र टिप्ने समय १ महिना पछाडी सरेको देखिन्छ ।
	अहिले				red	red	red	red						
आलु छर्ने र भित्र्याउने समय	पहिले	blue	blue	blue	blue	blue								आलु रोप्ने समय आधा समयले अघाडी र फिक्ने समय १.५ महिनाले अघाडी सरेको देखिन्छ ।
	अहिले	red	red	red	red	red								
टिमुर	पहिले	blue	blue	blue	blue	blue	blue							टिमुरको टिप्ने समय १ महिनाले पछाडी सरेको देखिन्छ ।
	अहिले	red	red	red	red	red	red	red						
सुन्तला	पहिले	blue	blue	blue	blue	blue	blue	blue	blue					सुन्तला फुल्ने समय र टिप्ने समय १ महिनाले पछाडी सरेको देखिन्छ ।
	अहिले	red	red	red	red	red	red	red	red	red				

नोट : पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा पहिले र अहिले भन्नाले विगत ५ देखि यता को समय सम्झनु पर्छ ।

३.३.३. प्रकोपको विश्लेषण

३.३.३.१ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा घटेका विभिन्न प्रकोपहरूको विश्लेषण ऐतिहासिक समय रेखाको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूसँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो । यस विधिमा जलवायुजन्य घटना बारे छलफल गर्नुका साथै त्यस घटनाको असर र समुदायले त्यस घटनासँग जुध्नका लागि गरेको प्रयास र उक्त परिस्थितिमा विभिन्न संघ संस्था र सरकारी निकायहरूबाट पाएको सहयोगको बारेमा छलफल गरिएको थियो । यसबाट जलवायु परिवर्तनको सम्बन्धमा स्थानीय बासिन्दाहरूको अनुभव र प्रकोपसँग जुध्न सक्ने क्षमताको बारेमा जानकारी हासिल गरिएको थियो ।

तालिका ९. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बा रता	प्रकोपले त्याएको असर तथा प्रभावहरू	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरू	अन्य असरहरूसँग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरू
१	पहिरो/भुक्ष्य	२०६८	८ पटक	साविक कोटमौला गाविस ७ वथानको गेरुपानी सामुदायिक बन तथा निज जमिन पहिरोले बगाएको, उक्त पहिरोले २०० मिटर खानेपानी पाईप बगाउनुका साथै ५ घर उच्च जोखिममा रहेको ।	विगतका वर्षहरू लाई हेर्दा भविश्यमा पनि अझ बढी विकराल रूपले अशिना आउन सक्ने देखिन्छ भने क्षतीको मात्रा पनि बढ्ने देखिन्छ ।	समुदायले पाईप किनेर खानेपानी संचालन गरेको ।
		२०७२		साविक कोटमौला गाविस ९ मौरीघारेमा ठाउँ ठाउँमा पहिरो गएर १६ घर उच्च जोखिममा ।		जिल्ला भु संरक्षण कार्यालयमा निवेदन दिएको तर सुनुवाई नभएको
		२०७२		साविक कोटमौला गाविस ९ चाक्लेडाँडामा २ हेक्टर जमिन १.५ मिटर तल धसेर ३ घर उच्च जोखिममा, कुयपानी खोला छेउको ७० रोपनी खेतीयोग्य जमिन जोखिममा रहेको ।		कुनै प्रयास नभएको
		२०७४		साविक कोटमौला ९ परिलेख ४० घरधुरी पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको ।		कुनै प्रयास नभएको
		२०७५		साविक कोटमौला गाविस ७ जलेखर्कमा घर माथिको बारी बाट आएको पहिरोले १ घर जोखिममा ।		कुनै प्रयास नभएको
		२०७५		साविक कोटमौला गाविस ९ परिलेखमा घरमाथि को सडकबाट आएको पहिरोले १ घर उच्च जोखिममा		कुनै प्रयास नभएको

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारम्वा रता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०७५		साविक कोटमौला गाविस ७ धानबोटमा घरमाथिको सडकबाट भरेको पहिरोले १ रोपनी जमिन पुरेको ।		कुनै प्रयास नभएको
		२०७५		साविक कोटमौला गाविस ७ डाँगीटोलमा घरमाथिको पहिरोले १ घर जोखिममा तथा बडा नं. ८ मा १ घर जोखिममा रहेको ।		कुनै प्रयास नभएको
२	हावाहुरी	२०७५	२ पटक	साविक कोटमौला गाविस ७ कमलपोखरीमा हावाहुरीले गर्दा भिमि डाँगी र यज्ञी डाँगीको घरको छाना उडाएको ।	विगतको हावाहुरीको अवस्थालाई हेर्दा भविष्यमा पनि निरन्तर तथा बढी क्षती पुर्याउने अवस्था देखिन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०७४		बागचौर न.पा. बडा नं. ९ मा रहेका ९ वटा विद्यालयको छाना उडाएको । (शिशुजागरण मावि साविक ७, शुर्यप्रकाश निमावि ८, विरेन्द्र प्रावि, सुर्योदय प्रावि ९, बालउपकार प्रावि ९, बालकिरण प्रावि ८, बालसन्देश प्रावि ७, बालजागरण प्रावि ६, लोकतान्त्रिक प्रावि ६)		जिल्ला शिक्षा कार्यालय, विभिन्न निकाय तथा समुदायले सहयोग गरेको
३	चट्याड	२०४६	४ पटक	साविक कोटमौला गाविस ६ जलेखर्कमा चट्याड लागेर १ जनाको मृत्यु ।	विगतका वर्षहरु लाई हेर्दा भविष्यमा पनि अभ बढी चट्याड पर्ने गरेको देखिन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०६८		साविक कोटमौला गाविस ६ डाँगीगाउँमा चट्याड लागेर कल्याण डाँगीको १ गोरु मरेको ।		कुनै प्रयास नभएको
		२०७८		साविक कोटमौला ७ बथानमा चट्याड लागेर दयाराम शर्माको २ वटा बाखा, १ भैसी मरेको तथा सोलारमा क्षती पुगेको ।		जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट राहात सहयोग, RNN बाट सहयोग
		२०७५		साविक कोटमौला ७ खोरबारेमा चट्याड परेर केवलराम डाँगीको घर पुर्ण नस्ट ।		कुनै प्रयास नभएको
४	आगलागी	२०५१	५ पटक	साविक कोटमौला ७ मा तेज ब. वलीको घर जलेर नस्ट भएको ।	बागचौर नगरपालिका बडा नं. ९ मा विगतलाई हेर्दा निकै आगलागिका घटनाहरु घटेको देखिन्छ । भविष्यमा	कुनै प्रयास नभएको
		२०७३		साविक कोटमौला ६ को हल्लंरी सामुदायिक बनमा आगो लागेर बन जंगर नस्ट, जिव जन्तुको क्षती ।		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारम्वा रता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०७३		साविक कोटमौला ७ तिम्लेगैरा सामुदायिक बनमा आगो लागेर ४/५ हेक्टर जंगल जलेर नस्ट, पाखापानी सामुदायिक बनमा आगो लागेर जंगल नस्ट, जिवजन्तुमा क्षती ।	पनि सुख्खा खडेरी बढ्दै गर्दैरहेकोले आगलागिका घटना बढ्ने सम्भावना देखिन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०७४		साविक कोटमौला ७ जलेखर्कमा १ घरको छाना जलेको		कुनै प्रयास नभएको
		२०७५		साविक कोटमौला गाविस ९ मौरीघाटमा घरको कान्लामा आगो लागेर दाउरा, घाँस, मकै नस्ट भएर ।		कुनै प्रयास नभएको
५	बाढी	२०४६	२ पटक	साविक कोटमौला ६ मा तिल्वा खोलाले २५/३० रोपनी जग्गा बगाएको, १० वटा घट्ट बगाएको ।	विगतलाई हेर्दा बाढीका घटना दोहोरिएको देखिदैन तर अतिवृष्टिले गर्दा भविश्यमा पनि बाढीको सम्भावना रहेको पाईन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०७२		साविक कोटमौला ६ मा खोलतिर खोलाले २५/३० रोपनी जग्गा बगाएको, शुन्तलाका विरुवा बगाएको ।		कुनै प्रयास नभएको
६	खडेरी	२०७५	२ पटक	बागचौर न.पा. वडा नं. ९ मा खडेरी परेर १०० हेक्टर जग्गामा गहुँ बाली नै छर्न नपाएको, पानिका मुहान सुकेका, फलफुलका दाना सुकेर खसेको ।	विगतका वर्षहरु खाई फर्केर हेर्दा भविश्यमा पनि निकै खडेरी पर्ने सम्भावना रहेको अनुमान लगाउन सकिन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०७६		बागचौर न.पा. वडा नं. ९ मा खडेरी परेर बैशाखमै छर्नुपर्ने मकैबाली असर १५ पछाडी छरेको, आलुखेती सुकेको, टिमु र तथा सुन्तलाका दाना खसेको ।		कुनै प्रयास नभएको
७	अशिना	२०७१	३ पटक	बागचौर न.पा. वडा नं. ९ मा सुन्तला, गहुँ बाली, तरकारी, स्याउ तथा टिमुरमा क्षती ।	विगतलाई हेर्दा यस वडामा भविश्यमा पनि अशिनाले निकै असर गर्ने देखिन्छ ।	कुनै प्रयास नभएको
		२०७४		बागचौर न.पा. वडा नं. ९ मा सुन्तला, गहुँ बाली, तरकारी, स्याउ तथा टिमुरमा क्षती ।		
		२०७५		सामुदायिक बनमा क्षती,		
८	कृषि तथा पशु रोग	२०७२	२ पटक	बागचौर न.पा. ९ मा कृषि रोगले आलु, सुन्तला, तरकारी नस्ट पारेको ।	पशु तथा कृषि रोगले दिन प्रतिदिन बढ्दो रूपमा रहेको छ र भविश्यमा पनि भयावह अवस्थामा अवस्था आउने देखिन्छ ।	स्थानिय ज्ञान, सिप र श्रोत प्रयोग गरेर हटाउने गरेको, तर प्रभावकारी नभएको ।
		२०७२		साविक कोटमौला ९ मा लहुमुते रोगले गर्दा ३० वटा भैसी मरेका, हालको वडा नं. ९ भरी पि.पि.आर. रोगले २५० बाखा मरेका, लोकल कुखुरा पनि मरेका ।		

यस ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषणबाट यहाँका बासिन्दा सबै भन्दा खडेरी, कृषि तथा पशुपक्षिमा रोगबाट प्रभावित भएको देखिन्छ । यी प्रकोपहरु लगाएत पहिरो, बाढी, आगलागी, मिचाहा प्रजाती, हावाहुरी र असिनापानी जस्ता प्रकोपहरु बारम्बार दोहोरी रहेको र यी प्रकोपहरुले सबै वडाहरुमा क्षती पुर्याएको देखिन्छ । यी प्रकोपहरु र यिनका असर तथा प्रभावहरु संग जुध्न स्थानिय समुदायले स्थानीय संघ संस्थाहरुको सहयोगमा केहि प्रयासहरु गर्ने गरेको देखिएतापनि ती प्रयासहरु अपर्याप्त रहेको देखिन्छ ।

३.३.४. प्रकोप पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. १० मा घटेका विभिन्न प्रकोपहरुको विश्लेषण प्रकोप पात्रोको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानकारहरुसँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो ।

तालिका १० प्रकोप पात्रो

प्रकोप	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मांसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र
बाढी	पहिले												
	अहिले												
पहिरो	पहिले												
	अहिले												
आगलागी	पहिले												
	अहिले												
हावाहुरी	पहिले												
	अहिले												
मानव माहामारी	पहिले												
	अहिले												
खडेरी	पहिले												
	अहिले												
हिमपात	पहिले												
	अहिले												
पशुपक्षीमा रोग	पहिले												
	अहिले												
चट्याड	पहिले												
	अहिले												

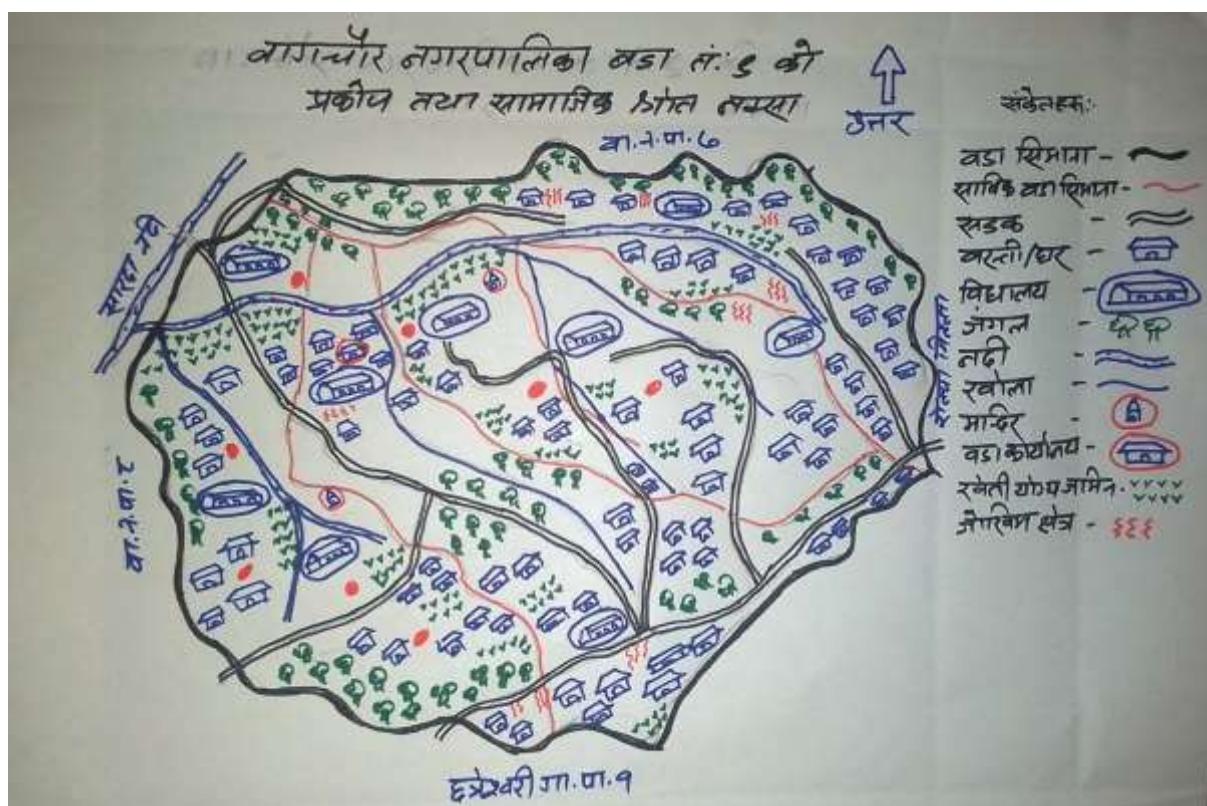
नोट : पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा पहिले र अहिले भन्नाले विगत ५ देखि यता को समय सम्झनु पछै ।

माथिको प्रकोप पात्रोलाई विश्लेषण गर्दा स्थानिय स्तरमा प्रकोपहरु ले असर पार्ने समयमा निकै असर परेको देखिएको छ । अहिले चट्ट्याङ तथा असिना धेरे तथा अनियमित पर्ने गरेको छ । सुख्खा खडेरी धेरै हुने हुँदा आगलागी पनि बारम्बार हुने गरेको पाईयो । अनियमित बर्षाले गर्दा बाढी, पहिरो तथा भुक्षयका घटना पनि निकै बढेको देखिन्छ । त्यस्तै मान्धेमा पनि नयाँ नयाँ रोगहरु देखा पर्ने गरेका छन् । दुसित वातावरणले स्वासप्रश्वास सम्बन्ध समस्या, कुपोषण, छालाका रोग, हृदयघात, विभिन्न किसिमका क्यान्सर लाग्ने क्रम निकै बढेको छ । वालिनाली तथा फलफुलमा विभिन्न किसिमका रोगहरु तथा मिचाहा प्रजातीले गर्दा उत्पादनमा कमि तथा नस्ट गरिदिएका छन् । त्यसैगरी प्रदुशित वातावरणले गर्दा पशुपंक्षीहरु मा पनि विभिन्न खतरानाक रोगहरु लाग्ने क्रम बढेको पाईन्छ । समग्रका भन्नुपर्दा पलवायू परिवर्तनका नकारात्मक असरले गर्दा विभिन्न प्रकोपहरु शृंजित भई स्थानिय समुदायको जनजिवनमा निकै तै असरपारेको देखिन्छ ।

३.३.४ श्रोत तथा प्रकोप नक्शाकंन

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको लागि गरिएका वस्ति स्तरीय गोष्ठिहरूमा प्रत्येक वस्तिमा भएका श्रोत तथा प्रकोपहरूको पहिचान गरी सहभागीतामूलक तरिकाबाट वस्ति स्तरिय श्रोत तथा प्रकोप नक्शा तयार गरिएको थियो । पछि तिनै वस्ति स्तरिय नक्साहरूलाई एकिकृत गरी बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गरिएको थियो । उक्त श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गर्ने बखत वडामा भएका सम्पूर्ण श्रोत तथा प्रकोपहरूलाई नक्सामा उतार्न आग्रह गरिएको थियो । तल प्रस्तुत श्रोत तथा प्रकोप नक्सामा यस वडामा खेतीयोग्य जमिनको तुलनामा वन क्षेत्रनै बढी रहेको देखिन्छ । खोला किनारमा रहेको पहाडी वडा भएकोले बाढी, पहिरो तथा भू-क्षयको जखिममा रहेको देखिन्छ । वडाका प्रत्येक वस्तिहरूमा एथेष्ट मात्रामा पानीका मुहानहरू रहेपनि ती मुहानहरूमा क्रमिक रूपमा पानीको मात्रामा कमी हुँदै गएको पाईयो साथै यस वडामा ९ वटा विद्यालय भवन छन् तथा वडा कार्यालयको भाडाको भवन रहेको देखिन्छ ।

बागचौर न.पा.वार्ड नं.९ को श्रोत तथा प्रकोप नक्शाकंन

चित्र १३. बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को सहभागीतामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा

३.३.५ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुह, लिंग तथा समदूय पहिचान

जलवायु परिवर्तनले निम्त्याउने प्रकोपले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ फरक फरक प्रकोपहरुले उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्था अनुसार फरक फरक प्रभाव पारेको हुन्छ। यस विधिको प्रयोग गरी यस वडामा भएका जलवायुजन्य प्रकोपहरुबाट वडामा कुन उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्थाका समुदायमा कस्तो प्रभाव परेको छ भन्ने कुराको विश्लेषण गरिएको थियो। यस विधिको प्रयोगले वडामा रहेको लैङ्गिक तथा जातीय समावेशीकरणको स्थितिको समेत उजागर गर्न मद्दत गरेको छ।

तालिका नं. ११ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुह, लिंग तथा समदूय पहिचान

प्रकोप	प्रकोपका असरहरु	प्रकोप संकटासन्ता वर्ग														
		उमेर समुह				लिङ्ग		आर्थिक स्तर			सामाजिक स्तर		जातजाति			
		वालबालक	जुवा	वयस्क	बढुङ्गु	महिला	पुरुष	विपक्ष अद्वितीय	विपक्ष द्वितीय	वाग	सम्पन्न	अपेक्षित व्यक्ति	प्राकृतिक महिला	दलित	जनजाति	ब्राह्मण
बाढी	खेती योग्य जमिन कटान, बालीनाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानी घट्टमा क्षति, पानीका मुहानमा क्षति, पशुचौपायाको क्षति,	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	***	**	**	**
पर्होरे	खेती योग्य जमिनमा क्षति, घरगोठ तथा चौपायामा क्षति, बालीनाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानीको मुहानमा क्षति, बाटोघाटोमा क्षति	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	*
खडेरी	पानीका मुहान सुकेको तथा पानीको मात्रा घटेको, कृषि उत्पादनमा कमी, बन तथा जैविक विविधतामा क्षति तथा असर, मानव रोगमा बढ़ि	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	***	***	**	*
आगलागी	वोटिविरुवाहरु नष्ट, जनावरहरुको क्षति, पाईपलाईनमा क्षति	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	**
मानव रोग	भाडा पखाला, औलो, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, जन्डिस जस्ता रोगहरुमा बढ़ि	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	**	***	**	*
पशु तथा कृषिमा रोग	कृषि तथा पशुमा विभिन्न किसिमका रोगमा बढ़ि, कृषि उत्पादनमा कमी, पशु चौपायाको मृत्यु	***	***	***	***	***	***	***	**	**	*	***	***	***	**	**
हुरीबतास	विद्यालय तथा घरका छानाहरु उडाएको, जंगलमा वोटिविरुवाहरु ढलेको, मके बालीमा क्षति	**	**	*	**	**	**	**	**	**	*	**	**	**	**	*

प्रकोप	प्रकोपका असरहरु	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिङ्ग		आर्थिक स्तर			सामाजिक स्तर		जातजाती			
		बालबालिका	युवा	वयस्क	बुढ़ा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बाह्यण क्षेत्री
अशिना	धानबाली, गहुबाली तथा फलफुल खेतीमा क्षति	*	***	***	*	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
मिचाहा प्रजाति	रेथाने घाँसहरु हराएको, कृषि उत्पादनमा कमी, चरण क्षेत्रको अभाव	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	**
चट्याड	मानविय क्षति, पशुपक्षीमा क्षति, जंगलमा क्षति	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	*

नोट: * न्यून, ** मध्यम र *** अति उच्च जोखिम

यसरी जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदायको विश्लेषण गर्दा जलवायु परिवर्तन र जलवायुजन्य प्रकोपहरु (बाढी, पहिरो, खडेरी, कृषिमा रोग, हावाहुरी, पशुमा रोग, मिचाहा प्रजाति र चट्याडको प्रकोप, आदि) बाट सबैभन्दा बढी वाल वालिका, महिला, अति विपन्न वर्ग तथा जातजातिको आधारमा दलितहरु र सामाजिक स्तरको हिसाबले एकल महिला र फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरु उच्च संकटासन्न रहेको देखिएको छ। यी प्रकोप तथा जोखिमहरुबाट अन्य वर्ग समुदाय प्रभावित भएतापनि उनीहरुसँग ती प्रकोपहरुको सामना गर्न सक्ने क्षमता तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको देखिन्छ।

३.३.६ प्रकोपहरुको जोडागत स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नंकशाकनबाट पहिचान गरिएका यस वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरु मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी जोडागत स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १२. प्रकोपहरुको जोडा स्तरीकरण

प्रकोप	पहिरो	बाढी	खडेरी	हावाहुरी	चट्याड	आगलागी	मानव रोग	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	हिमपात
पहिरो		पहिरो	खडेरी	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	पहिरो
बाढी			खडेरी	हावाहुरी	चट्याड	आगलागी	बाढी	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	हिमपात
खडेरी				खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी
हावाहुरी					हावाहुरी	हावाहुरी	हावाहुरी	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	हावाहुरी
चट्याड						चट्याड	चट्याड	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	चट्याड
आगलागी							आगलागी	अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	हिमपात
मानव रोग								अशिना	कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	हिमपात
अशिना									कृषि तथा पशुपंक्षी रोग	अशिना
कृषि तथा पशुपंक्षी रोग										कृषि तथा पशुपंक्षी रोग
हिमपात										
अंक	७	२	१०	६	५	३	१	८	९	४
स्तर	IV	IX	I	V	VI	VIII	X	III	II	VII

यस प्रकोप जोडा स्तरीकरणबाट यस वडाले सामना गरिरहेको प्रमुख प्रकोपको रूपमा खडेरी देखिएको छ, भने त्यसपछिका प्रकोपहरुमा क्रमशः कृषिमा तथा पशुपंक्षिमा रोग, अशिना, पहिरो, हावाहुरी, चट्याड, हिमपात, आगलागी, बाढी तथा मानव रोग देखिएका छन् ।

३.३.७ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

यस विधिको प्रयोगबाट प्रकोपको प्रभाव, प्रभावको मुख्य क्षेत्र विश्लेषण गर्नुका साथै प्रकोपसँग जुध्नका लागि गरिने अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर र अनुकूलनका प्रयासहरुको स्तर दुबैलाई ०.५ देखी ३ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा ०.५ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ३ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ ।

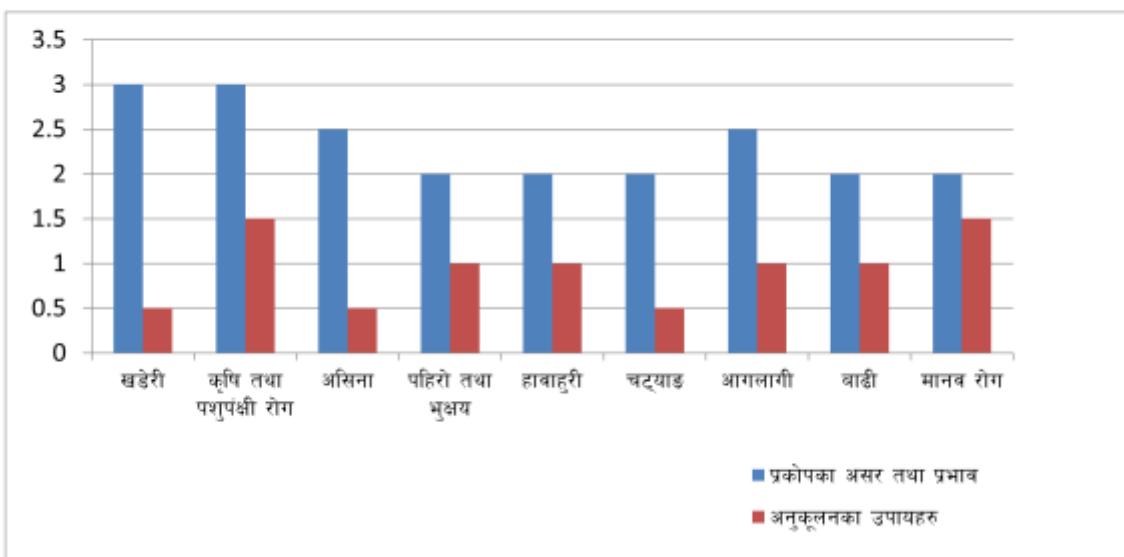
तालिका १३. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

क्र. स.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरु	स्तर	अनुकूलनका उपाएहरु	स्तर
१	खडेरी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत र उर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ➤ केही खानेपानीका मुहानहरु पुर्ण रूपमा सुकेका र अन्य पानीका मुहानहरुमा पनि पानीको मात्रामा कमी आएको ➤ खानेपानी र सिंचाईमा असर ➤ कृषि योग्य जमिन वाभो रहेको र उत्पादनमा कमी आएको ➤ कृषि तथा पशुचौपायाहरुमा रोग तथा किराहरुको संक्रमणमा वृद्धि ➤ वाली लगाउने समयमा परिवर्तन भएको ➤ मानव स्वास्थ्यमा भाईरल ज्वरो, टाईफाईट, जण्डिस, भाडापखाला जस्ता रोगहरुको प्रकोप वढेको 	३	<ul style="list-style-type: none"> ➤ टाढावाट खानेपानी त्याएर खाने गरेको ➤ केही हार्डविड तथा नयाँ जातका विउ विजनहरु रोजे गरेको, रासायनिक मलको प्रयोग ➤ कृषि उत्पादनमा कमी भएका कारणले अन्यन्त्र जिल्लावाट खाद्यान्त आयात गर्नुपरेको खाद्य सुरक्षको अभावले गर्दा वैदेशिक रोजगार र भारतमा जानेको संख्या वढेको 	०.५
२	कृषि तथा पशुपक्षी मा रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मकैमा कालो पोके, खुम्ले किरा, धानवालीमा हरियो फटायाग्रो, कुका, गवारो, गहुमा सिन्दुरे, प्याजमा गानो कुहिने, आलुमा, केरामा डडुवा जस्ता रोग देखा परी उत्पादनमा कमी आएको ➤ कुखुरामा पखाला लाग्ने, भोक्राउने, आखा पाञ्चे जस्ता लक्षणका रोग वृद्धि भएको ➤ गाई, गोरु तथा भैसीमा रोगहरुको वृद्धि भएको ➤ टाउको सुन्निने, सिंगान छार्ने, घाटि सुन्निने, पखाला लाग्ने जस्ता लक्षण भएको 	३	<ul style="list-style-type: none"> ➤ केहीले उन्नत विउविजनहरु प्रयोग गरेको ➤ स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग ➤ भेटनरी वाट औषधी उपचार ➤ एग्रोभेटवाट विषादीको प्रयोग 	१.५

			<p>रोगहरूले वाखा मर्ने गरेको</p> <p>➤ गाई वाखाहरूमा बाह्य परजीवीहरुको असर बढेको</p>			
३	असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<p>➤ धानवाली, गहुवाली, तरकारी वालीमा क्षति</p> <p>➤ फलफूलमा क्षति</p>	२.५	<p>➤ कुनै उपाय नभएको</p>	०.५
४	पहिरो तथा भू- क्षय	कृषि तथा खाद्य शुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानविय क्षति, जलश्रोत र उर्जा, भौतिक पुर्वाधार	<p>➤ खेतीयोग्य जमिनमा क्षति</p> <p>➤ बाटोघाटोमा क्षति</p> <p>➤ सिंचाई कुलोमा क्षति</p> <p>➤ वन जंगलमा वोटविरुद्धवाहरूमा क्षति</p> <p>➤ पानीका मुहानहरूमा क्षति</p> <p>➤ घर तथा गोठहरूमा क्षति</p> <p>➤ मिल तथा पानीधट्टमा क्षति</p> <p>➤ विद्यालय तथा किराना पसलमा क्षति</p>	२	<p>➤ स्थानिय स्तरमा पहिरो गएको ठाउमा ढुंगाका गाराहरु लगाउने गरेको</p> <p>➤ व्यक्तिगत प्रयासवाट पहिरो हटाउने कार्य र घरगोठ वनाउने कार्य भएको</p> <p>➤ विद्यालयमा जि.शि.कार्यालय वाट सहयोग</p>	०.५
५	हावाहुरी	वन तथा जैविक विविधता, कृषि तथा खाद्यशुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार	<p>➤ विद्यालय तथा घरगोठका छानामा क्षति</p> <p>➤ वन जंगलका रुखहरु ढालेको तथा हागाहरु भावेको</p> <p>➤ मकै वाली, तरकारी वाली तथा फलफूलमा क्षति</p>	२	<p>➤ छिमेकीको सहयोगा घर, गोठ तथा जनश्रमवाट विद्यालय निर्माण गरेको</p> <p>➤ जि.शि.कार्यालयवाट विद्यालयमा सहयोग</p>	१
६	चट्याड	वन , भौतिक पुर्वाधार, मानव स्वास्थ्य, पशुपंक्षी	<p>➤ चट्याडले मानविय क्षती</p> <p>➤ पशुपंक्षीमा क्षती</p> <p>➤ वनजंगलमा क्षती</p> <p>➤ घर तथा भवनहरूमा क्षती</p>	२	<p>➤ केहि नगरेको</p>	०.५
७	हिमपात	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार, मानवीय क्षति, जलश्रोत र उर्जा, वन तथा जैविक विविधता	<p>➤ पशुपंक्षीमा क्षती</p> <p>➤ वनजंगलमा क्षती</p> <p>➤ घर तथा भवनहरूमा क्षती</p> <p>➤ फलफूल तथा जडिबुटीहरूमा क्षती</p>	२	<p>➤ केहि नगरेको</p>	०.५
८	बन डेलो तथा आगलागी	वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पुर्वाधार	<p>➤ वन जंगलका वोटविरुद्धवाहरु जलेर नष्ट भएको</p> <p>➤ वन्यजन्तुहरूमा असर</p> <p>➤ घर तथा गोठमा क्षति</p>	२.५	<p>➤ उपभोक्ताहरु द्वारा जंगलको आगो निभाउने कार्य गरेको</p>	१
९	बाढी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार, मानवीय क्षति,	<p>➤ खेतीयोग्य जमिन कटान तथा वगाएको</p> <p>➤ सिंचाई कुलोहरूमा क्षति</p> <p>➤ पशु-चौपायाहरू वगाएको</p> <p>➤ वन जंगलमा क्षति</p>	२	<p>➤ पुरिएका खेतहरु पुनर्निर्माण गरेको</p> <p>➤ खोलाले कटान गरेको ठाउमा ढुंगाका पर्खाल लगाएको</p>	१

		जलश्रोत र उर्जा, वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पानी घट्ट तथा मिलमा वगाएको ➤ घर तथा गोठहरुमा क्षति ➤ खानेपानीको पाईपलाईन तथा टंकिमा क्षति 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ सिंचाई कुलाहरु पुनर्निर्माण गरेको ➤ खानेपानी कार्यालयको सहयोगमा खा.पा.योजना बनाएको 	
१०	मानवमा रोग	मानव स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भाडापखालाले मानविय क्षति ➤ भाडापखाला, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, छाला चिलाउने, आखा पाक्ने, प्रेसर जस्ता रोगहरु बढ़दै गएको 	२	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्वास्थ्य शिविर संचालन गरेको ➤ स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग गर्ने गरेको ➤ स्वास्थ्य चैकिं तथा स्थानिय मेडिकलहरुवाट औषधी उपचार गरेको 	१.५

k|sf]ksf] cj:yf tyf cgs"'ngsf k|of;x?sf] ljZn]ifOf

चित्र १४. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

माथि उल्लेखित जोखिमको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण विधिबाट पहिचान गरिएका ९ किसिमका प्रकोपहरुको मूल्यांकन तथा अनुकूलनको क्षमताको लेखाजोखालाई चित्र १६ मा प्रस्तुत गरिएको छ। उक्त चित्रको विश्लेषण गर्दा यस बडामा सबैभन्दा बढी खेडरी, कृषि तथा पशुमा रोग, बाढी, मानवरोग, पहिरो तथा भू-क्षय जस्ता प्रकोपहरुले असर पारेको देखिन्छ, र यी प्रकोपहरु बारम्बार दोहोरिएको पनि पाईएको छ। भने यस्ता प्रकोपहरुको प्रभावहरुसँग जुध्न सक्ने क्षमता अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ। यस विश्लेषणले प्रकोपहरुसँग जुध्न सक्ने क्षमता विकास हुन अझै समय लाग्ने र त्यतिबेलासम्म धेरै नै क्षती हुने देखिन्छ। तसर्थ यस अनुकूलन योजनामा ती प्रकोपहरुसँग जुध्न तुरन्तै अवलम्बन गर्न सकिने अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन अनुकूलनका उपायहरु समावेश गरिएका छन्।

३.३.८. जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरुको विश्लेषण

यस विधिको प्रयोगबाट बडामा जीविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरु (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति) अन्तर्गत कुन कुन सम्पत्तिहरु उपलब्ध छन् तिनीहरुको विद्यमान अवस्था के छ र ती सम्पत्तिहरुमा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर के कस्ता रूपमा देखिएका छन् साथै ती असरहरुसंग अनुकूलित हुनको लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरुको के के हुन सक्छन् भनी विश्लेषण गरिएको थियो । जसको परिणाम तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं.१४ जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरुको विश्लेषण

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
प्राकृतिक सम्पति	<p>सामुदायिक वन : सहिद स्मृति सा.ब. साविक कोटमौला ९, चौखेदुङ्गा, सहिद स्मृति सा.ब. साविक कोटमौला ९ चाख्लेडाँडा, राँकुडाँडा मख्लम सा.ब. साविक कोटमौला ९ राँकु, त्रिवेणी सा.ब. साविक कोटमौला ८ कुस्पानी, हरियाली पाखापानी सा.ब. साविक कोटमौला ७ र ८ बथान तथा धामिदुङ्गा, पुवाखोली सा.ब. साविक कोटमौला ७, ६ र ८, गेरुपानी सा.ब. साविक कोटमौला ७ बथान, सिमडाँडा सा.ब. साविक कोटमौला ६ रानीवन, तिम्लेगैरी सा.ब. साविक कोटमौला ६ तिम्लेगैरी, तिनपाने सा.ब. साविक कोटमौला ६ तिनपाने, हल्लेरी सा.ब. साविक ६ र पाखापानी सा.ब. साविक कोटमौला ७ धनबोट गरी जम्मा १२ वटा सा.ब.उ.स.हरु रहेका छन् ।</p> <p>रुख तथा वुट्यान प्रजातिहरु : यि वनहरुमा उतिस, सल्ला, लालिगुराँस, काफल, अंग्यार, डिम्मर, गाउँते, घोर्लासी, मेल, ओखर, पाडर, काठेचाँपो, पड्यु, रव्याज, कटुस, बाँज, ठाम्मर, ख्सु, काठे काउलो, ल्वाडे, लाखुरी, तिते रुख प्रजातिहरु र धाईरो, लाम्पाते, दत्कुना, प्यार, ऐसेलु, करौती, मालु जस्ता वुट्यान प्रजातिहरु पाइन्छन ।</p> <p>जडिवुटिहरु चिराइतो, बोझो, सुगन्धवाल, टिमुर, चुत्रो, सिल्पु, घोडाटाँपे, नुने, तेजपात, कुरिलो, काउलो आदी</p> <p>वन्यजन्तुहरु : खरायो, स्याल, राते, दुम्सी, मलस्याप्रो, बन बिरालो, पाखेवद, पानीवद, बाँदर, हिमाली बाघ आदी ।</p>	<p>सामुदायिक वनका कारणले गर्दा केही हदसम्म वन क्षेत्रको संरक्षण भएता पनि खडेरी र मिचाहा प्रजातिको बढ्दो प्रकोपले गर्दा वनका जडिवुटि हरु तथा स्थानिय रैथाने घास प्रजातिहरु लोप हुदै जाने देखिन्छ साथै उचित वासस्थानको अभावमा वन्यजन्तुहरु पनि क्रमिक रूपमा लोप हुदै जाने देखिन्छ ।</p> <p>बढ्दो खडेरीका कारणले गर्दा खोला खोल्सी तथा पानीका</p>	-	+	+

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहचान + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>पक्षिहरु: चिल, ओराईनो, हु, ढुकूर, कालिज, तित्रा, च्याखुरा, गौथली, भंगेरा, मैना, काईली, लामपुच्छे, कालेकल्चु, होलेसो, काठफोरुवा, लाटोकोसेरो, जुरेली, फिस्टेचरी, जिरेचरा, भ्याकूर आदी । सामुदायिक वनको कारणले गर्दा वन क्षेत्रको संरक्षण भएतापनि मिचाहा प्रजाति र खडेरीको प्रकोपले गर्दा विभिन्न खाले घास र जडिवुटिहरु घटदो अवस्था रहेको छ साथै गिद्ध र चितुवा लोप हुदै गएको पाईएको छ भने मैना, भंगेरा वढेको पाईएको र स्याल, वदेल तथा वादर वढेको पाईएको छ ।</p> <p>खोला तथा खोल्सीहरु बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा भैसेमेला खोला, पुवाखोली खोला, कुयपानी खोला, चारा खोला, रातापहर खोला, धाउ खोला, दरे खोला तथा सारदा खोला गरि ८ वटा खोला रहेका छन् ।</p> <p>पानीका मुहानहरु साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ६ मा घार्निमुल मुहान, माझनेटी मुहान, सिमइ गैरी मुहान, बर्षे कटेरी मुहान, तिनपाने मुहान, धारीखोला मुहान, चाराखोला मुहान, कान मुल मुहान, खोलातरा मुहान, मुरिल्ला छहरा मुहान, ओराला पानी खाने मुहान, आलाखोला मुहान, रोटीखोला मुहान, कोलगारे मुहान, पुवाखोली मुहान, सिमडाँडा मुहान, सुरपाले मुहान, घटटेखोला मुहान, गेरुखोला मुहान, तल्लो गेरुखोला मुहान, पाखापानी मुहान (३ वटा मुहान रहेका), खालीखोला मुहान (३ वटा मुहान रहेका), बाउनेवझी मुहान, बाजेवारी मुहान, पानीखोला मुहान, पाखेपानी मुहान, रोटीकुवा मुहान, लाटीगार मुहान र पईराखोला मुहान गरि ३३ वटा मुहानहरु रहेका छन् ।</p> <p>साविक कोटमौला गाविस ७ मा जुगेखोली मुहान, पुवाखोली मुहान, केराठान मुहान, पाड्ग्रेगैरा मुहान, ठुलाखोला मुहान, ठारीखोली मुहान, ठुलाखाली मुहान, सिमपाखा मुहान, डउरेखोला मुहान, पाखापानी मुहान, किलोहाले मुहान, हासेकाटे मुहान र जरायो मुहान गरी १३ वटा मुहान रहेका छन् ।</p> <p>साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ८ मा नडगारेखोला मुहान (३ वटा मुहान रहेका), बथानखोला मुहान (३ वटा मुहान रहेका), कुयपानी किमेरीबोट मुहान, कुयपानी सिमती मुहान, कुयपानी भारुलेखोला मुहान, साँगुराखोला मुहान (१० वटा मुहान रहेका), र भुराखोला मुहान (७ वटा मुहान रहेका) गरी २६ वटा मुहानहरु रहेका छन् ।</p>	<p>मुहानहरुमा पानीको मात्रा घट्दै जाने देखिन्छ जसले गर्दा सिंचाईको लागि पानीको अभाव भई कृषि उत्पादनमा कमी आउनुका साथै स्वच्छ पिउनेपानीको पनि अभाव हुने देखिन्छ ।</p>			

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहचन + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ९ मा सिमपाती मुहान, ठुलाखोला मुहान, गारटोल मुहान, धराखोला मुहान, सिम मुहान, मौरीधार ठुलाखोला मुहान, ओखरारुख मुहान, मोटो खानेपानी मुहान, विरीगैरा खानेपानी मुहान, धारमुल खानेपानी मुहान, डुब्बेसिम मुहान, पनेरीखोला मुहान, मुलखोला मुहान, धापगाउँ पानी मुहान, नडगारे खोला मुहान र धडदुड्खोला मुहान गरी १६ वटा मुहान रहेका छन् । समग्रमा कागचौर नगरपालीका वडा नं. ९ मा ८८ वटा मुहानहरु रहेका छन् । यिनै पानीका मुहानहरुवाट यस वडाका वासिन्दाहरुले खानेपानीको प्रयोग गरीरहेता पनि व्यवस्थित धारा तथा पाईप लाईनको अभाव देखिन्छ । हाल वढ्दो खडेरीका कारणले गर्दा सवैजसो पानीका मुहानहरुमा पानीको मात्रा कम हुदै गएको र कृहि मुहानहरु सुकेको पनि पाईयो ।</p> <p>पाटी, पौवाहरु : बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ भित्र पानी हाल्ना तथा तिन विसौनी गरी २ वटा रहेका छन् ।</p> <p>गुफा : साविकको वडा नं. ७ खोरबारेमा गुफा रहेको र उक्त गुफामा मन्दिर बनाएको ।</p> <p>रमणिय स्थल : साविकको वडा नं. ९ मा रहेको मखलम डाँडा ।</p> <p>खानीहरु : गेरुपानी सामुदायिक बन, त्रिवेणी सामुदायिक बन तथा साविक वडा नं. ८ मा घर छाउने ढुंगाको खानी रहेको छ ।</p>				
भौतिक सम्पत्ति	<p>मोटरवाटो : बागचौर बजारबाट साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ६को रानीपोखरा, जलेखर्क, पातीहाल्ना, साविक ९ को पोखरी हुदै रोल्पा जिल्लाको गंगादेब गाउँपालिका सम्म, साविक ६ को कमलपोखरी वाट साविक ७ डाँगीगाउँ, खोरबारे, साविक ८ धामीदुङ्गा हुदै साविक ८ कुयपानी सम्म, साविक ६ को लिउरेबारी वाट रयजबोट, माजगाउँ, साविक ७ को खोरबारे हुदै जलेखर्क सम्म, साविक ६ लिउरेबारी देखि वा.न.पा. ७ गौडाकोट हुदै साविक ९ परिलेख सम्म, साविक ९ पोखरी वाट चाहार सम्म, वा.न.पा. ८ कोटमौला देखि साविक ६ बुकिचौर, ६ कै गौरलाल्ने, तलेघर हुदै साविक ७ खोरकारे</p>	भविष्यमा जलवायुजन्य प्रकोपका असरका वावजुद विकास प्रक्रियाले गर्दा मोटरवाटोको स्तरउन्नती भई यातायातको राम्रो सुविधा हुनेछ । विजुली वत्तिको विस्तार हुनेछ ।			

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुच + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>सम्म, साविक ६ रानिपोखरा बाट तिनपाने हुँदै गोठाघर सम्म । यि सबै मोटरवाटोहरु भखैरै खनिएका कच्ची सडक भएकाले नियमित यातायातको सुविधा भने नभएको ।</p> <p>यातायातका साधन : बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ भित्र ८ वटा गाडी, ५ वटा डोजर, ५० वटा मोटरसाईकल रहेका छन् ।</p> <p>विजुलीवत्ति : यस वडाका कुनै पनि ठाउमा विजुलि वत्तिको सुविधा रहेको छैन । सबै टोलका वासिन्दाले सौर्य उर्जावाट घरमा वत्ति वालिरहेका छन् तर केही विपन्न घरधुरीहरुमा सोलार वत्ति पनि छैन वा भएको पनि पुर्ण रूपमा विग्रेको अवस्थामा रहेको छ ।</p> <p>सोलार वत्ति नभएका घरधुरीहरु : साविकको वडा नं. ६ मा १० घरधुरी, वडा नं. ७ मा ४ घरधुरी, वडा नं. ८ मा ४ घरधुरी गरी १५ घरधुरीहरुमा सोलार वतिहरु नभएको ।</p> <p>पानी घट्ट तथा मिल : बागचौर न.पा. वडा नं. ९ भित्र २ वटा मिल तथा ३० वटा पानि घट्टहरु रहेका छन् ।</p> <p>सामुदायिक भवनहरु : साविकको वडा नं. ७ मा पुवाखोली ढुङ्गारे सा.ब. को भवन, साविक वडा नं. ७ मा पाखापानी सा.ब. को भवन, साविक वडा नं. ६ मा हल्लेरी सा.ब. को भवन तथा हालको वडा नं. ९ का ९ वटा विधालय भवनहरु रहेका छन् ।</p> <p>सुचना तथा संचार : यस वडामा सल्यान जिल्लाका एफ.एम. रेडियोहरु ले साथै रुकुम, चौरजहारी, वाके, वर्दिया र सुखेत जिल्लाका एफ.एम.हरु ले राम्झो संग काम गर्ने गरेको साथै स्काई र नमस्ते तथा एन.सि.एल. ले प्रभावकारी रूपमा दुर संचारको सेवा प्रवाह गरीरहेका छन् ।</p> <p>खानेपानीको उपलब्धता : साविकको वडा नं. ६ मा ४ वटा टाँकि र १३ वटा धारा, वडा नं. ७ मा ८ वटा टाँकि र १५ वटा धारा,</p>	<p>सामुदायिक भवनहरुको स्तरउन्नती हुनेछ । परम्परागत घट्टहरु समय अनुसार सुधारिएको हुनेछन् । स्वच्छ पिउनेपानी उपलब्ध गराउनका लागि खानेपानीका टाँकि तथा धाराहरुको मर्मत तथा स्तरउन्नती गरिनेछ । सिचाई कुलाहरुको स्तरउन्नती हुनेछ । सुचना तथा संचारको पहुच बढ्नेछ ।</p>	+	+	-

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहचान + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>वडा नं. ८ मा ३ वटा टंकि, २५ वटा धारा, वडा नं. ९ मा ३ वटा टंकि र १५ वटा धारावाट खानेपानीको प्रयोग गरीरहेका छन् भने केही समुदायले अझै पनि कुवाको पानी प्रयोग गरीरहेका छन् । यि टंकि तथा कुवाहरु मर्मत गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन् ।</p> <p>सिंचाई कुलो : बागचौर न.पा. वडा नं. ९ भित्र साना ५० देखि २०० मि. सम्मका २५ वटा र २०० मिटर माथिका ठुला कुलाहरु ४५ वटा रहेका छन् । प्रायजसो सिंचाई कुलोहरु कच्ची र परम्परागत रहेका छन् ।</p>				
सामाजिक सम्पत्ति	<p>यस वडामा भएका सामाजिक सम्पत्तिहरुको विवरण निम्न अनुसार छ :</p> <p>सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह : साविकको वडा नं. ६ मा ३ वटा, वडा नं. ७ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा २ र वडा नं. ९ मा ३ वटा गरी जम्मा ११ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु रहेका छन् ।</p> <p>आमा समुह : साविकका सबै वडाहरुमा ११ वटा गरी ४ वटा आमा समुहहरु रहेका छन् ।</p> <p>विद्यालय व्यवस्थापन समिति : प्रत्येक विद्यालयमा १/१ गरी ९ वटा</p> <p>कृषि समुहहरु : साविकको वडा नं. ६ मा २ वटा, वडा नं. ७ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा २ र वडा नं. ९ मा ३ वटा गरी जम्मा १० वटा ।</p> <p>बचत समुह : हालको वडा नं. ९ भित्र २८ समुह रहेका छन् ।</p> <p>कृषि सहकारी : स्वाभिमान कृषि सहकारी</p> <p>वित्तिय संस्थाहरु : हालको वडा नं. ९ भित्र ३ वटा संचालनमा छन् ।</p> <p>संघ संस्था तथा परियोजनाहरु :</p>	भविष्यमा यस वडामा विभिन्न सामुदायिक संघ संस्थाहरुको सक्रियता वढने छ	+ + +		

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुच + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	यस वडामा R.R.N. सिविन नेपाल, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (आशा), नेपाल जस्ता परियोजनाहरु तथा संघ संस्थाहरुले काम गरीरहेका छन् ।				
मानविय सम्पत्ति	<p>यस वडामा रहेको मानविय सम्पत्तिको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ :</p> <p>शिक्षा सेवा : साविकको वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा ४ जना, वडा नं. ८ मा २ र वडा नं. ९ मा ५ जना गरी जम्मा १६ जना ।</p> <p>सैनिक प्रहरि : साविकको वडा नं. ६ मा १ जना, वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा १ र वडा नं. ९ मा २ जना गरी जम्मा ५ जना ।</p> <p>निजामति : साविकको वडा नं. ६ मा ६ जना, वडा नं. ७ मा ८ जना, वडा नं. ८ मा १ र वडा नं. ९ मा १ जना गरी जम्मा १६ जना ।</p> <p>गैहसरकारी संस्था : साविकको वडा नं. ६ मा ३ जना, वडा नं. ७ मा २ जना र वडा नं. ९ मा ७ जना गरी जम्मा १२ जना ।</p> <p>वैदेशिक रोजगार : साविकको वडा नं. ६ मा १० जना, वडा नं. ७ मा १८ जना, वडा नं. ८ मा १८ र वडा नं. ९ मा १६ जना गरी जम्मा ६२ जना ।</p> <p>जे.टि.ए. : साविकको वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा ३ जना, वडा नं. ८ मा ४ र वडा नं. ९ मा २ जना गरी जम्मा १४ जना ।</p> <p>अ.न.मि/अ.हे.व./सि.एम.ए. : साविकको वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा ७ जना, वडा नं. ८ मा १ र वडा नं. ९ मा ५ जना गरी जम्मा १८ जना ।</p>	भविष्यमा यस वडामा पनि शैक्षिक अवस्थामा सुधार आउनुका साथै शिक्षा सेवा, सेना प्रहरी तथा निजामति सेवा लगायत विभिन्न संघ संस्थाहरुमा यस वडाका व्यक्तिहरुको संलग्नता वढनेछ ।	+	+	+

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुच + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>महिला स्वयमसेविका : यस वडामा ४ जना महिला स्वयमसेविका रहेका छन् ।</p> <p>डकर्मि सिकर्मि : साविकको वडा नं. ६ मा २१ जना, वडा नं. ७ मा २३ जना, वडा नं. ८ मा २० र वडा नं. ९ मा २३ जना गरी जम्मा ८७ जना ।</p> <p>सिलाई कटाई : साविकको वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा १० जना, वडा नं. ८ मा ४ र वडा नं. ९ मा १४ जना गरी जम्मा ३३ जना ।</p> <p>अगुवा कृषक : साविकको वडा नं. ६ मा ३ जना, वडा नं. ७ मा १० जना, वडा नं. ८ मा १ गरी जम्मा १४ जना ।</p> <p>ड्राईभर पेशामा संलग्नः साविकको वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा ४ जना, वडा नं. ८ मा २ र वडा नं. ९ मा ५ जना गरी जम्मा १६ जना ।</p> <p>एस.एल.सि. उत्तिर्ण : साविकको वडा नं. ६ मा २२ जना, वडा नं. ७ मा २० जना, वडा नं. ८ मा ६ र वडा नं. ९ मा ५ जना गरी जम्मा ५३ जना ।</p> <p>स्नातक उत्तिर्ण : साविकको वडा नं. ६ मा २० जना, वडा नं. ७ मा १० जना, वडा नं. ८ मा ४ र वडा नं. ९ मा ७ जना गरी जम्मा ४१ जना ।</p>				
आर्थिक सम्पत्ति	<p>परम्परागत खेती प्रणाली, टिमुर, सुन्तला र पशुपालनवाट यस वडाको जिविकोपार्जन चलेको छ ।</p> <p>गाई/गोरु : साविकको वडा नं. ६ मा १७१ वटा, वडा नं. ७ मा १३६ वटा, वडा नं. ८ मा १५२ वटा, वडा नं. ९ मा १६९ वटा गरी जम्मा ६२८ वटा ।</p> <p>भैसी/राँगा :</p>	भविष्यमा यहाका कृषकहरूले पनि व्यवसायिक रूपमा कृषि तथा पशुपालन गर्नेछन् । व्यापारिक केन्द्रहरूको स्तरउन्नती			

जीविकोपार्जन को सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बदलो (+) वा घटाउ (-)	लक्षित वर्गको पहचान + वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>साविकको वडा नं. ६ मा २२१ वटा, वडा नं. ७ मा १८३ वटा, वडा नं. ८ मा १५६ वटा, वडा नं. ९ मा ११५ वटा गरी जम्मा ६७५ वटा ।</p> <p>भेडा/वाखा :</p> <p>साविकको वडा नं. ६ मा ८८० वटा, वडा नं. ७ मा ५६१ वटा, वडा नं. ८ मा ४२४ वटा, वडा नं. ९ मा ७३० वटा गरी जम्मा २५९५ वटा ।</p> <p>नोकरी तथा व्यवसायमा केही व्यक्तिहरु संलग्न भएता पनि अधिकाशं घरधुरीहरुको आर्थिकोपार्जनको श्रोत वैदेशिक रोजगार रहेको छ । यस वडाका केही घरधुरीहरु रोजगारीको लागि भारतको कालापहाड जाने चलन रहेको छ साथै ६२ जना भन्दा वढी भारत वाहेक अन्य मुलुकहरुमा वैदेशिक रोजगारीका लागि गएका छन् ।</p> <p>व्यापार व्यवसाय :</p> <p>साविकको वडा नं. ९ मा १० जना, वडा नं. ८ मा ११ जना, वडा नं. ७ मा १८ जना, वडा नं. ६ मा १० जना गरी ४९ जनाले व्यापार व्यवसायवाट जिविकोपार्जन गरीरहेका छन् । यस वडाको नजिकको व्यापारिक केन्द्र यसै नगरपालिकाको बागचौर, थारमारे, श्रीनगर तथा जिल्लाको सदरमुकाम खलंगा र वाह्य वजारको रूपमा दाढ़को तुल्सीपुर, घोराई वाकेको कोहलपुर र नेपालगंज साथै सुर्खेतका विभिन्न स्थानहरु रहेका छन् ।</p>	हुनेछा सहकारी तथा वित्तिय संस्थाहरुले थप सेवा प्रवाह	+	+	+

३.३.९ वस्ती (साविकका वडाहरु) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण

यस विधि अन्तर्गत विभिन्न वस्तीहरु (साविकका वडाहरु) बीच प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा जोखिममा रहेको वडा निर्धारण गरिएको थियो । यस विधि अपनाउँदा जलवायु परिवर्तनका असरसँगको सम्मुखता, संवेदनशिलता र अनुकूलन क्षमताको आधारमा विभिन्न जोखिम र अनुकूलित हुने क्षमताको विश्लेषण गर्दै सहभागीहरु बीच छलफलको माध्यमबाट वस्ती स्तरीकरण गरिएको थियो ।

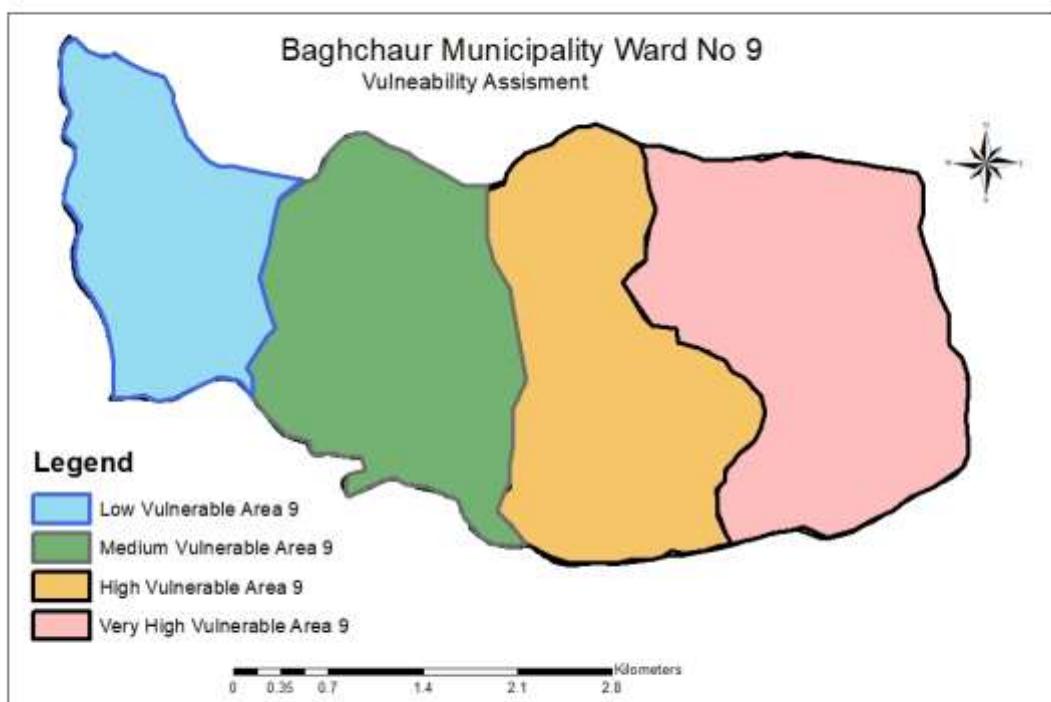
तालिका १५. प्रकोप, जोखिम तथा पहुँचको आधारमा वस्ती स्तरीकरण

साविक वडा	कोटमौला ६	कोटमौला ७	कोटमौला ८	कोटमौला ९
कोटमौला ६		कोटमौला ७	कोटमौला ८	कोटमौला ९
कोटमौला ७			कोटमौला ८	कोटमौला ९
कोटमौला ८				कोटमौला ९
कोटमौला ९				
अंक	१	२	३	४
स्तर	IV	III	II	I
अवस्था	न्यून	मध्यम	उच्च	अति उच्च

वस्तीहरुको स्तरीकरण गर्दा साविक कोटमौला गाविस को वडा नं. ९ सबैभन्दा संकटासन्न (अति उच्च) र साविक वडा नं. ८ उच्च संकटासन्न स्तरमा रहेको, साविक वडा नं. ७ मध्यम संकटासन्न स्तरमा रहेको देखिन्छ भने साविक वडा नं. ६ न्यून संकटासन्न अवस्थामा रहेको देखिन्छ । स्तरीकरण गर्दा संकटासन्नताको कारण तथा सूचकहरूलाई विशेष ध्यान दिइएको थियो ।

तालिका १६.. वस्ती स्तरीकरणको निष्कर्ष

साविकको वडा नं.	संकटासन्नताको स्तर	संकटासन्नताको कारण तथा सूचकहरु
कोटमौला ६	न्युन	अन्य वडाहरुमा जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेतापनि भिरालो जग्गाका कारण पहिरो र भू-क्षयको समस्या, खडेरीले सताउने गरेको, वाटोधाटोमा सुविधा भएको, विषयगत कार्यालयहरु यसै वडामा भएको ।
कोटमौला ७	मध्यम	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेता पनि खडेरी, वन डढेलो, पहिरो तथा भू-क्षयको प्रकोप उच्च जोखिम रहेको, खानेपानीको अभाव ।
कोटमौला ८	उच्च	बजार र माध्यामिक विद्यालय नजिक भएपनि भुगोल बढी भएको, बाढी तथा आगलागिको जोखिम, खानेपानीको अभाव, अन्य वडाहरु भन्दा शिक्षित रहेको ।
कोटमौला ९	अति उच्च	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेता पनि खडेरी, वन डढेलो, बाढीको प्रकोप उच्च जोखिम रहेको, खानेपानीको समस्या, भौगोलिक विकटता, सेवा प्रदायक कार्यालयवाट टाढा रहेको ।

चित्र १५. बागचौर न.पा. वडा नं. ९ को वस्तीगत संकटासन्नता नक्शा

३.४. अनुकूलन कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

३.४.१ उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना

स्थानीय स्तरमा विद्यमान अवस्था र प्रणालीको चित्रण गरिसकेपछि बडा स्तरीय सरोकारवालाको दृष्टिमा उच्च अनुकूलन क्षमताका परिदृष्ट्यहरूको परिकल्पना गरिएको थियो । तिनै परिकल्पनाहरूका आधारमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना गोष्ठीका सहभागीहरूले यस बडाको लागि गरेको परिकल्पनाहरू निम्न अनुसार छन् ।

- स्थानीयवासीहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसको असरसँग अनुकूलित हुने क्षमता विकास भएको हुनेछ । जसले गर्दा जलवायुजन्य प्रकोपबाट हुने क्षति न्यून भएको हुनेछ ।
- खानेपानीको मुहानको संरक्षणबाट पानीको प्रचुरता भएको हुनेछ ।
- सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती, सरल सिंचाई प्रविधिको प्रयोगले सिंचाईको उपलब्धतमा वृद्धि भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनुका साथै स्थानीय जनताको आयआर्जनमा टेवा पुगेको हुनेछ ।
- स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारण स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार आएको हुनेछ ।
- विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट वडामा बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपको असर कम भई विकास निर्माणमा अग्रसर भएको हुनेछ ।
- दीगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट वनको हैसियत सुदृढ हुनुका साथै वन डेलोको प्रकोप पनि कमी आएको हुनेछ र संगसंगै वन विनाश र वन अतिक्रमणमा पनि कमी आएको हुनेछ ।
- उपयुक्त उन्नत जातको कृषिवाली तथा आधुनिक प्रविधिको प्रयोगका कारण कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई जीविकोपार्जन सहज भएको हुनेछ ।
- पशु तथा कृषिमा देखा पर्ने रोगको असर कमी भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनाले खाद्य सुरक्षा बढनेछ ।
- घाँस काट्ने मेशिन, धान भार्ने मेशिन र मकै छोडाउने मेशिनको प्रयोगले महिलाको कार्यबोझमा कमी आएको हुनेछ ।
- भू-क्षमता अनुसारको उचित कृषि प्रविधीहरूको प्रयोग र भू-संरक्षणका उपायहरूको अवलम्बनसँगै भू-क्षयमा कमी आएको हुनेछ ।
- स्थानीयवासीहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुन तथा समग्र वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न प्रशासकिय सिमा भित्र मात्रै सिमित नभई समग्र उप-जलाधार क्षेत्रका माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरूबीच सहकार्यको शुरुवात भएको हुनेछ ।

३.४.२. अनुकूलन कार्यहरुको प्राथमिकीकरण

यस विधि अन्तर्गत अनुकूलनका कार्यहरुको प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न आधारहरु जस्तैः प्रभावकारिता, सम्भाव्यता, दिगोपना, खर्चको मितव्ययिता, संकटासन्नमुखि (लक्षितवर्गमूखि) तथा महिला प्रति संबेदनशिलता निर्धारण गरिएका थिए। प्राथमिकीकरणको लागि यसमा १ देखि ३ सम्मको अंकभार प्रयोग गरिएको थियो। अंकभार १ ले उक्त आधारहरु राम्ररी पूरा गर्न नसक्ने भन्ने जनाउँछ, भन्ने ३ ले आधार राम्ररी पूरा गर्न सक्ने जनाउँछ। खर्चको मितव्ययिताको सम्बन्धमा भन्ने कम खर्चिलोलाई ३ अंक र धेरै खर्चिलोलाई धेरै अंक दिईएको थियो। त्यसपछि सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर कूल जम्मा निकालिएको थियो। उक्त कूल जम्मा अंकको आधारमा नै अनुकूलनका क्रियाकलापहरु को प्राथमिकीकरण गरिएको थियो। जुन क्रियाकलापले बढी अंक प्राप्त गरेको थियो उक्त क्रियाकलापलाई योजनामा पहिलो प्राथमिकतामा राखिएको छ। यस विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजालाई अनुकूलन कार्ययोजनामा प्राथमिकताका साथ राखिएको छ। तर यसो भन्दैमा कुनै क्रियाकलापले उत्कृष्ट अंक त्याउदैमा त्यो नै सबै स्थानको लागि सर्वोत्कृष्ट भन्ने चाहिँ होईन, स्थान अनुसार क्रियाकलापको उत्कृष्टता फरक हुनसक्छ।

तालिका नं. १७ अनुकूलन उपायहरुको प्राथमिकीकरण

क्षेत्रगत संबेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगापूना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोक्तमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	बाढी तथा पहिरो	खेती योग्य जमिन कटान तथा पुरेको	कृषि क्षेत्रमा विभिन्न खाले अनुकूलनका उपायहरु अपनाइने हुनाले बाढी, पहिरो, खडेरी कृषि तथा तथा	तटवन्ध निर्माण, ग्राविन पर्खाल	३	३	३	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
		सिंचाई कुलोमा क्षति		वायोइन्जीनियरिङ (भकारी वाध्ने)	२	३	२	३	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
		पशु चौपायामा क्षति		सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरोन्तती	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
		अन्नवालीमा डुवान तथा क्षति		नदि किनारमा वृक्षारोपण	२	३	२	३	२	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गतपता (१-३)	खचको मितव्यथिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि	
		माटोको उर्वराशक्तिमा कमी, कृषि उत्पादनमा कमी	प्रभाव कम हुनाले उत्पादनमा वृद्धि हुनेछ, र खाद्य सुरक्षा बढ्ने छ।	पशु विमा	२	२	३	२	३	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन	
कृषि तथा पशुमा रोग	अन्नवालीमा रोग किराको संकरणमा वृद्धि	माटोको उपचार		वाली विमा	२	२	३	२	३	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन	
				माटो परिक्षण शिविर	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				माटोको उपचार	३	३	२	२	२	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन	
				रोगकिरा प्रतिरोधी प्रजातीहरूको प्रवर्द्धन	३	३	२	२	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				सुपर ग्रेन व्याग खरिद	३	३	२	२	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
	पशु चौपायामा रोगको वृद्धि	पशुपालन सम्बन्धी तालिम		पशुपालन सम्बन्धी तालिम	३	३	२	२	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				पशु स्वास्थ्य शिविर	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				भकारो सुधार	२	३	३	२	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				बाखाको खोर सुधार	२	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				नश्ल सुधार (बोयर बोका)	३	३	३	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				वडिजो क्यास्ट्रेचर मेसिन	२	३	३	२	३	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गंपता (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि	
				खरिद									
खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कमी, पानीका मुलहरु सुक्ने क्रममा वृद्धि, हिउँदमा खोलाहरुको बहावमा कमी			सुख्खा सहने प्रजातिको प्रवर्द्धन(गहु, मकै, धान)	२	२	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
				सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	२	२	२	१	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				थोपा सिंचाई	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				फिरफिरे सिंचाई	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				जुठेल्नो सुधार	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक घरमा वेमौषमी तरकारी खेत	२	२	२	१	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक पोखरी	२	२	२	१	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				पक्की सिंचाई पोखरी	२	२	२	१	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कम पानी आवश्यक पर्ने नगदे वाली जस्तै अदुवा, वेसार खेती सम्बन्धि तालिम	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				घर वगैचा तालिम	२	२	२	३	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				श्रोत घर वगैचा स्थापना	२	२	२	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गतपना (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
				घाँस रोपण	२	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना तथा सवलिकरण	२	३	३	१	३	२	१४	तेस्रो	मध्यकालिन
				सामुदायिक बिउँ बैंकको स्थापना	२	३	२	१	३	२	१३	चौथो	दिर्घकालिन
				घास काटने मेसिन खरिद	२	३	२	१	३	३	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
				फलफुल खेती सम्बन्धि तालिम तथा विरुद्ध वितरण (आप, अनार, सुन्तला, कागाति)	२	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				माहुरी पालन तालिम तथा घार वितरण	२	३	२	२	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
	भुक्षय	खेतबारीको माटो तथा पोषक तत्वहरु बगाएको		गह्रा सुधार सम्बन्धि तालिम तथा सहयोग	२	३	३	२	२	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन
				कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	२	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	मध्यकालिन
वन तथा जैविक विविधता			वन व्यवस्थापन तथा वृक्षारोपण लगायतका विभिन्न किसिमका	वृक्षारोपण	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
		रुखहरु बगाउने		तटवन्ध निर्माण, र्यावियन पर्खाल निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
		वन जंगलको माटो बगाउने गरेका		वायो इन्जिनियरिंग (वास रोपण)	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गतपना (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
पानीको वन्य जन्तुहरु वोटविवरुवाहरु हुदै जाने वोटविवरुवाको वृद्धिमा असर	बन डेलो,आगलागी	रुखविवरुवा, चराचुरुंगी तथा अन्य वन्यजन्तुमा क्षती	अनुकूलनका प्रयासहरूले गर्दा वनको हैसियतमा सुढूँ हुनुको साथै जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुग्नेछ	नरसरी स्थापना	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				डाले घाँस प्रजातिहरु रोप्ने	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				संरक्षण पोखरी निर्माण	२	३	३	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
				रिचार्ज पोखरी निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
				परम्परागत सुख्खा पोखरी संरक्षण	३	३	३	३	२	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				अग्नी नियन्त्रण सम्बन्ध तालिम तथा सामान खरिद	२	३	३	२	२	२	१४	तेस्रो	अल्पकालिन
				अग्नी रेखा निर्माण	३	३	२	३	२	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				सुख्खा मौसम शुरु हुनु अगावै वनमा जम्मा भएका प्रज्वलनशील वस्तुहरु जस्तै पात पत्कर, फाडी, सुकेका घाँसपात हटाउने	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				फाडि सफाइ	२	३	२	३	२	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन
				मिचाहा प्रजाति								दोस्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गतपना (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि	
		विकासमा असर		वनमारा उखेलेर फाल्ने र त्यस्ता प्रजातिहरुको प्रयोग गरी वायोविकेट तथा वायोचार उत्पादन	२	३	३	३	२	२	१५			
		वन्य जन्तुहरु लोप हुँदै गएको		वन व्यवस्थापन (हाँगा काटछाट)	३	३	३	३	२	१	१५	दोस्रो	अल्पकालिन	
		खुल्ला चरिचरण रोक्ने		खुल्ला चरिचरण रोक्ने	३	३	३	३	२	२	१६	दोस्रो	अल्पकालिन	
जलश्रोत तथा ऊर्जा	बाढी तथा पहिरो	खानेपानीका मुहान वगाएको	खानेपानीको मुहानको सरक्षणबाट पानीको उपलब्धता बढनुका साथै स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारणले स्थानीयको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार	खानेपानी मुहान संरक्षण (तारवार, वृक्षारोपण, टंकि निर्माण) तथा खानेपानी योजना निर्माण	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन	
	खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कमी		जिरो ऊर्जा पम्प (वर्षा पम्प) बाट सिंचाइ	३	२	२	१	३	३	१४	चौथो	अल्पकालिन	
				सरल सिंचाइ प्रविधि - थोपा सिंचाइ र फिरफिरे सिंचाइ	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन	
		पानीको कमीका कारण घट्ट संचालनमा कठिनाई भएको		सुधारिएको घट्ट	२	३	३	२	३	३	१६	दोस्रो	अल्पकालिन	
		दाउराको उपलब्धतामा कमी		सुधारिएको चुलो	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन	
				गोवरस्यास प्लान्ट निर्माण	३	३	३	२	३	२	१६	दोस्रो	अल्पकालिन	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गंपता (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
			आएको हुनेछ ।	सोलार प्यानल खरिद तथा वितरण	३	३	३	१	३	३	१६	दोस्रो	अल्पकालिन
भौतिक पूर्वाधार तथा जलवायुज्य प्रकोप	बाढी तथा पहिरो	सिचाई कुलोमा क्षति	विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट बाढी, पहिरो जस्ता जल उत्पन्न प्रकोपको असर कम हुनेछ	सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	मध्यकालिन
		वाटोधाटोमा क्षति		तटवन्ध/टेवा पर्खाल/चिकड्याम तथा नाली मर्मत तथा निर्माण	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
				वायो इन्जिनियरिंग (जैविक वाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	२	१५	तेस्रो	अल्पकालिन
	अशिना	विद्यालय तथा वस्तिमा क्षति		पक्की गारो लगाउने	३	३	३	२	३	२	१६	दोस्रो	अल्पकालिन
	हुरीबता स			कच्ची गारो लगाउने	२	३	२	२	३	२	१४	चौथो	अल्पकालिन
	मानव रोग			आकस्मिक कोषको स्थापना	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
				पूर्व सूचना प्रणलीको स्थापना	३	३	३	१	३	२	१५	तेस्रो	अल्पकालिन
		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा क्षति		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा मर्मत	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
जन स्वास्थ्य	बाढी, पहिरो	मानविय क्षति		खोज तथा उद्धार सम्बन्ध तालिम	३	३	३	१	३	२	१५	दोस्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्गतपता (१-३)	खचको मित्रव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V1, V2, V3, V4) (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि	
सरुवा रोगहरुको संकरणमा वृद्धि	भाडापखाला, आखा पाक्ने रोग, औलो, टाईफाईड आदीको संकरणमा वृद्धि	सचेतनामूलक तथा पूर्व तयारीका क्रियाकलापहरु ले जलवायुजन्य रोगहरुमा कमि आउने छ।	स्ट्रेचर खरिद प्राथमिक उपचार सम्बन्धित तालिम तथा सामग्री खरिद जनचेतनामूलक कार्यक्रम पानीको शुद्धिकरण आपतकालिन कोषको स्थापना पोषण सम्बन्धि तालिम	२५ २३ २३ २३ २३ २३	३५ ३३ ३३ ३३ ३३ ३३	२ ३ २ २ २ २	३ ३ ३ २ २ ३	२ २ ३ २ २ २	V1, V2, V3, V4 (१-३)	महिलाको कार्यबोधकमा कमी वा बढी (१-३)	१६ १५ १६ १४ १५ १६	पहिलो दोस्रो तेस्रो दोस्रो	अल्पकालिन अल्पकालिन अल्पकालिन अल्पकालिन दिर्घकालिन अल्पकालिन	
												जम्मा	स्तर	योजना अवधि

३.४.३. आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा

यस बडाका स्थानीय सुमदाय सबैले जलवायु, तापक्रम, पानी पर्ने समयमा आएका परिवर्तनहरुको महसुस गरेका भएता पनि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान, सूचना तथा जानकारीहरुको कमीले त्यस्ता परिवर्तनहरु किन भईरहेका छन् भन्ने बारेमा उनीहरु अनविज्ञ थिए । यसर्थ प्रत्येक वस्तीहरुमा गरिएका सचेतनामूलक क्रियाकलापहरुले स्थानीय सुमदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी ज्ञान वृद्धि गराउन निकै नै उपयोगी सावित भएका छन् । त्यसैले बडाका जन प्रतिनिधिहरु, स्थानीय सुमदायका साथसाथै बडामा कार्यरत सम्पूर्ण गैर सरकारी संस्थाहरु तथा ईलाका स्तरीय सरकारी कार्यालयहरुलाई पनि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्न साथै सहकार्यको लागि उत्प्रेरित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी, अन्तरक्रिया र अवलोकन भ्रमण जस्ता कार्यक्रमहरुको आवश्यकता देखिन्छ । यस बडाको बडा कार्यालयमा अध्यक्ष सहित ४ जना जन प्रतिनिधिहरु, १ जना सचिव, १ जना स.ले.पा. र १ जना कार्यालय सहायक रहेका छन् भने यस बडाको आफैनै भवन नभएकोले भाडाको घरबाट सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । लापा निर्माणका सम्पूर्ण चरणहरुमा बडा कार्यालयले मुख्य भूमिका खेल्दै आएको पनि छ । जन प्रतिनिधिहरु स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न केही हदसम्म दक्ष देखिएतापनि कार्यक्रमको लक्ष्य पुरा गर्न उनीहरुलाई थप ज्ञान, सीप दिनु पर्ने आवश्यक देखिन्छ । यस बडाको सम्पूर्ण सूचनाको अध्यावधि राख्न कम्प्यूटर, जनशक्तिलाई तालिम साथै बडामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पुस्तकहरु राख्न तथा अध्ययन गर्न ज्ञान केन्द्रको स्थापना गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसरी लापाका योजनालाई कार्यान्वयन गर्न यस्ता तालिम, गोष्ठीहरुको आवश्यक पर्ने भएको हुँदा त्यस्ता तालिम तथा गोष्ठीहरु संचालन तथा सम्पन्न गर्नको लागि सहयोगी निकायहरु जि.स.स., नगर पालिका, स्थानीय संघ संस्थाहरु साथै दातृ निकायहरुको साथ र सहयोगको आवश्यकता छ भने योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि एक जना सामाजिक परिचालक, एक जना कृषि प्राविधिक र एक जना प्राविधिक (आभेरसियर) परिचालन गर्नु पर्ने पनि आवश्यकता देखिन्छ । यसरी नै लापा कार्यान्वयनका लागि निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु तथा सरोकारवाला निकायहरुलाई स्व:अनुगमन, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, योजना प्रक्रिया सम्बन्धी अभिमुखीकरण र योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्न पनि आवश्यक देखिन्छ । यिनै आवश्यकताहरुलाई ध्यानमा राख्दै स्थानीय सरोकारवालाहरुसंगको छलफलको आधारमा तयार गरिएको क्षमता विकास योजना तालिका १८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १८ क्षमता विकास योजना

विषयगत क्षेत्र	समुदाय स्तरबाट आएका क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रस्तावित मागहरु
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषि तथा पशु व्यवस्थापन तालिम ● विभिन्न भुई घाँस तथा डालेघाँस रोपण ● उन्नत जातका पशु पालन तालिम ● कृषिमा आधुनिक प्रविधि ● उन्नत जातको वित्र विजन ● गहा सुधार तालिम ● साना सिंचाई प्रविधि सम्बन्धि तालिम ● भू-क्षमता अनुसारको भू-उपयोग सम्बन्धि प्राविधिक तालिम
वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ● वन व्यवस्थापन तालिम तथा सोको लागि आवश्यक सामाग्रीहरु ● बायो ब्रिकेट तथा बायोचार निर्माण
जलश्रोत र ऊर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ● माथिल्लो तथा तल्लो टटिय क्षेत्रहरुको अन्तर सम्बन्ध र सहकार्य सहितको जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धि प्राविधिक तालिम ● वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धि तालिम
जन स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राथमिक उपचार तालिम तथा प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु ● वस्ती स्तरमा स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना ● सरसफाई, पोषण सम्बन्धी तालिम
जलवायु परिवर्त सम्बन्धि संचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा लैगिंग समावेसीकरण	<ul style="list-style-type: none"> ● सिपमूलक तालिम (बाँसको मुढा बनाउने तथा होजेरी) ● आयमूलक तालिम (खाद्य सामाग्रि निर्माण : नगदे बाली, बेमौसमी तरकारी खेती) ● जलवायु परिवर्त सम्बन्धि तालिम ● लैगिंग तथा समाजिक समावेसीकरण तालिम
भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय कृषि उपज संकलन तथा विक्री वितरण केन्द्र ● जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि अध्ययन गर्न श्रोत केन्द्र
अनुगमन तथा मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● अनुगमन तथा मूल्यांकन तालिम ● अवलोकन भ्रमण
कार्यक्रम कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> ● कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षमता विकास तालिम

३.५. लैगिंग विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरुले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार वा समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ कुनै पनि समुदायमा अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान गर्दा सदियौ देखि त्यस समाजमा व्याप्त लैगिंग तथा सामाजिक सवालहरुलाई विश्लेषण गर्न अपरिहार्य हुन्छ । यसर्थ यस बागाचौर नगरपालिका वडा नं. ९ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माणको क्रममा वस्ती स्तरीय गोष्ठि तथा वडा स्तरीय गोष्ठिहरुमा यहाँ विद्यमान लैगिंग तथा सामाजिक सवालहरुको बारेमा सहभागितामूलक तरिकाले छलफल गरिएको थियो । उक्त छलफलहरुबाट तयार गरिएको लैगिंग खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार अन्य क्षेत्रमा जस्तै यस वडामा पनि महिलाहरु घरभित्रको काममा र पुरुषहरु घरबाहिरको काममा संलग्न रहेको देखिन्छ । साथै श्रोत साधनहरुमा पुरुषहरुको पहुँच बढी रहेको देखिन्छ । यसर्थ यस कार्ययोजनामा महिलाहरुको

सीप तथा क्षमता विकास गर्दै उत्पादनशिल क्षेत्रहरु तथा श्रोत साधनहरुमा उनीहरुको पहुँच बढाउने खालका योजनाहरुलाई समावेश गरिएका छन्।

क) काममा आधारित लैंगिक खाका

तालिका नं. १९ काममा आधारित लैंगिक खाका

काम	कसले गर्दछ ?	कहाँ गरिन्छ ?	कहिले गरिन्छ ?
	महिला, पुरुष, बालक, बालिका	घरवाहिर, घरभित्र, बजार, कार्यालयमा, बनजगल आदि	वार्षिक, कहिले काँह, दैनिक, मासिक
उत्पादनशिल			
जागिर	पुरुष	घरवाहिर, कार्यालय	वार्षिक
खेतीपाति	महिला	घरवाहिर	दैनिक
व्यापार	पुरुष	बजार	दैनिक
वैदेशिक	पुरुष	विदेश	वार्षिक
पुर्न उत्पादनशिल			
घाँसदाउरा	महिला	घरवाहिर	दैनिक
पानीपैयेरा	महिला	घरवाहिर	दैनिक
भान्ता	महिला	घरभित्र	दैनिक
केटाकेटीको रेखदेख	महिला	घरभित्र	दैनिक
सामुदायिक तथा राजनीतिक काम			
क) सामुदायिक व्यवस्थापकीय			
वन समुह	पुरुष	घरवाहिर	मासिक
आमा समुह	महिला	घरवाहिर	मासिक
सहकारी	पुरुष	घरवाहिर	मासिक
ख) सामुदायिक राजनीतिक	पुरुष	घरवाहिर	कहिले काँह

ख) श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका

तालिका नं. २० श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका

श्रोत साधनहरु	श्रोत साधन माथि पंहुच		श्रोत साधन माथि नियन्त्रण	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
घर जग्गा		✓		✓
गरगहना	✓			✓
आर्थिक कारोबार		✓		✓
खेतिपाति	✓			✓
पशुपक्षी		✓		✓
व्यापार व्यवसाय		✓		✓
जागिर		✓		✓
वैकिङ कारोबार		✓		✓

ग) लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजनामा खाका

तालिका नं. २१ लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजनामा खाका

लैंगिक अन्तर/सवालहरु	समाधानका उपायहरु	मापन गर्ने सूचकहरु	कसरी गर्ने?
लैंगिक विभेद			
छोरीलाई गाउमा र छोरालाई शहरमा पढाउन	सचेतनामुलक कार्यक्रम	विद्यालयमा छोरा र छोरीको अनुपात	रेडियो कार्यक्रम
	महिलाहरुलाई आयमुलक कार्यक्रम	छात्राहरुको विद्यालयमा नियमितता	सडक नाटक, पोस्टर, अविभावक अन्तर्क्रिया, सिपमुलक, आयमुलक कार्यक्रम संचालन
ज्यालामा विभेद	पैरवी, सचेतना, विद्यमान कानुनको कार्यान्वयनमा जोड	समान ज्याला पाएका हुनेछन	सरोकारवाला निकाय र सर्वधारण (मजदुर) विच अन्तर्क्रिया
कार्यवोभ	आयमुलक कार्यक्रम, वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन, खानेपानीको उचित व्यवस्था, पुरुषलाई स्वदेशमै रोजगारीको व्यवस्था	घराएसी कामकाजको वाडफाड भएको हुनेछ, स्वदेशमै स्वरोजगारको अवसर शृजना भएको हुनेछ ।	नमुना अध्ययन
पुरुष विदेशमा जाने हुदा महिलाहरुले वच्चाहरुको पालनपोषण देखि सबै जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने	पानीका श्रोतहरुको संरक्षण तथा उचित व्यवस्थापन	पानीका मुहानहरु संरक्षण भई उचित व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	अध्ययन, अवलोकन

परिच्छेद ४

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

४.१. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा

अनुकूलन योजना तयारी गोष्ठीबाट पहिचान भई प्राथमिकतामा परेका जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले प्राविधिक रूपमा सबल देखिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई समेटदै र स्थानीय व्यक्ति तथा समुदायद्वारा गरेका अनुकूलन प्रयासहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्दै यस अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ । यस योजनामा बागचौर नगरपालिका वडा नं. ९ को उच्च प्राथमिकतामा परेको र तुरन्त गर्न आवश्यक देखिएको क्रियाकलापहरु समावेश गरिएका छन् । यस योजनाको वजेट तर्जुमा जिल्लाका विद्यमान दररेट, सम्बन्धित सरकारी निकायहरूसंगको समन्वय र योजना तयारीमा संलग्न स्थानीय व्यक्तिहरुको अनुभवको साथै प्राविधिक इस्टिमेटको आधारमा गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा पहिलो वर्ष रु.२,७९,२४,०००/- दोस्रो वर्ष रु.१,९७,७६,०००/- र तेस्रो वर्ष रु.१,२४,४१,४००/- गरी जम्मा रु.६,०३९१,४००/- बराबरका कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको छन् । यस कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यकता र कार्यक्रमको प्रकृति हेरी स्थानीय निकायहरू र समूहहरूले पनि योगदान गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका छन् ।

चित्र २२ स्थानीय अनुकूलन कार्य योजना

क्र.स	क्रियाकलापहरु	प्र०	प्र०	(प्रति वर्ष)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वाडा)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१							
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																					
१.१	पशु विमा (बाखा)	वटा	६३४	०.२	०	१८	५	४२	०	२९	६३४	२५०	५०	२५०	५०	१३४	२६.८	१२६.८	वडा नं. ९ का सबै टोलमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	१ घरधुरीको औषतमा ५ वटा बाखाको विमा गर्ने
१.२	पशु स्वास्थ्य सिविर वाखा)	वटा	१२	५०	२८	१८	५	४२	०	२९	६६२	४	२००	४	२००	४	२००	६००	साविक ४ वटै वडाका पाएक पर्ने स्थानमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	साविकका वडाहरूमा प्रत्येक वर्ष पि.पि.आर. भ्याक्सीन

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्तमान क्रमांक	परिवर्तन क्रमांक	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				V1	V2	V3	V4	जम्म ा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																		सहितको सिविर संचालन गर्ने		
१.३	पशुपालन सम्बन्धि तालिम (वाखा)	वटा	६	२५	०	५१	१० ०	२९	१८०	२	५०	२	५०	२	५०	१५०	हालको वडा नं. ९ का २ पाएक पर्ने २ स्थानमा -साविक २ पटक	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	व्यवसायिक वाखापालन गर्ने कृषकहरु लाई, साविकका २ वटा वडा मिलाएर	
१.४	कृषि तथा पशु सम्बन्धि श्रोत व्यक्ति तयारी तालिम	जना	१२	५०	२८	१८ ५	४२ ०	२९	६६२	४	२००	४	२००	४	२००	६००	साविकका ४ वटा वडाहरु बाट १/१ जना	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषदबाट मान्यता हुने गरी कृषि तथा पशु सम्बन्धि तालिम प्रदान गरी श्रोत व्यक्ति तयार गर्ने	
१.५	भकारो सुधार	वटा	२००	३०	०	३०	१५ ५	१५	२००	७५	२२५ ०	७५	२२५०	५०	१५० ०	६०००	साविक वडा नं ६ मा ६५, वडा नं ७ मा ४५, वडा नं ८ मा ४५, वडा नं ९ मा ४५	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	भैसि तथा गाई गोरुको लागि उचित तथा व्यवस्थित खोर तथा भकारो निर्माण	

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	प्रयोगी संख्या	प्रयोगी संख्या (प्रति वर्ष)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वाडा)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
१.६	बाखाको खोर सुधार	वटा	३०९	३०	०	५०	२०	२९	३०९	१२५	३७५	१२५	३७५०	५९	१७७	१२७०	साविक वडा नं ६ मा ८१, वडा नं ७ मा ७६, वडा नं ८ मा ७६, वडा नं ९ मा ७६	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	बाखाको सुधारएको खोर निर्माण गर्ने		
१.७	नश्ल सुधारका लागि बोका खरिद (बोयर)	वटा	८	३०	२८	१८	४२	२९	६६२	४	१२०	४	१२०	०	०	२४०	साविकका ४ वटै वडामा २/२ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	सम्बन्धित वडाको कृषक समुहलाई वडा भरिका सबै घरधुरीले प्रयोग गर्न पाउने गरी बोका हस्तान्तरण गर्ने		
१.८	आन्तरिक परजिवी जाच्चे मेसिन खरिद वाईनाकुलर)	पटक	१	३०	२८	१८	४२	२९	६६२	१	३०	०	०	०	०	३०	वडा स्तरमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	बाखाको भित्री परजिवी जाँच गर्नका लागि वाईनाकुलरमा सहयोग		
१.९	डिपिङ्ग टंकि निर्माण	वटा	१	६०	२८	१८	४२	२९	६६२	१	६०	०	०	०	०	६०	वडाको पायक पर्ने ठाउँमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	बाखाको वाहिरी परजिवी नियन्त्रणका लागि डिपिङ्ग टंकि निर्माण गर्ने		
१.१०	बोडिजो क्यास्ट्रैचर मेसिन खरिद	वटा	८	१५	२८	१८	४२	२९	६६२	४	६०	४	६०	०	०	१२०	साविकका ४ वटा वडामा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका,	बोका तथा साँढेलाई वन्ध्याकरणको		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	पटक	पर्याम	प्रति जारीमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१				
					क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया	क्रिया				
																	ASHA	लागि मैसिन खरिद गर्ने
१.११	माटो परिक्षण शिविर	पटक	१	१००	२८	१८	४२	२९	६६२	१	१००	०	०	०	१००	हालको वडा स्तरमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	माटोको नमुना संकलन गरी शिविरमा परिक्षण गराउने
१.१२	माटोको उपचार	पटक	१	१००	२८	१८	४२	२९	६६२	१	१००	०	०	०	१००	वडा स्तरमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	माटोको परिक्षण पछि माटोको उपचारको लागि आवस्यक पर्ने विपादीमा सहयोग
१.१३	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विपादी तयारी तालिम	पटक	८	२०	२८	१८	४२	२९	६६२	४	८०	४	८०	०	१६०	साविकका प्रत्येक वडामा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, आशा	प्रत्येक ईमेन्टमा २५ जना कृषकहरूलाई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने
१.१४	अदुवा तथा वेसार खेती सम्बन्धि तालिम	पटक	६	३०	०	४	१२	१६	१८०	२	६०	२	६०	२	१८०	साविक वडाहरू लाई मिलाएर	ASHA कृषि सेवा केन्द्र, अदुवा वाली अनुसन्धान केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका	पच्चिस जना कृषकहरूलाई २ दिने तालिम प्रदान गराउनुका साथै वितु खरिदमा सहयोग गर्ने
१.१५	पोषण सुधारका लागि घर वगैचा व्यवस्थापन तालिम तथा सहयोग	पटक	८	२०	०	१८	४२	२९	६३४	४	८०	४	८०	०	१६०	साविकका प्रत्येक वडाहरूमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	३० जना कृषकहरूको समुह वर्नाई घरवगैचा सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने आवश्यक

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्तमान कार्यक्रम प्रतिवेदन	परिवर्तन परिवर्तन परिवर्तन	लाभान्वित वर्ग	आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण						
					आर्थिक वर्ष														
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	महिना	महिना					
															तरकारीका विरुद्ध तथा सामाजी श्रोत नसरीवाट उपलब्ध गराउने				
१.१६	घर वर्गेचा प्रवर्द्धनका लागि जुठेल्ना सुधार	वटा	५५५	३	०	१८ ५	४२ ०	२९	६३४	२३०	६९०	२३०	६९०	१७४	५२२	१९०२	बडाका अति उच्च, उच्च र मध्यम घरधुरीहरु मा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	प्रत्येक घरधुरीहरुमा घर वर्गेचा प्रवर्द्धनका लागि पानी संकलन गर्ने पोखरी निर्माण, भाडा राख्ने चांग निर्माण गर्ने
१.१७	तरकारी खेतीका लागि नसरी स्थापना / श्रोत घर वर्गेचा स्थापना	वटा	४	४०	२८	१८ ५	४२ ०	२९	६६२	४	१६०	०	०	०	०	१६०	साविकका बडाहरुमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	तरकारी तथा फलफुलका बेर्ना उमार्ने र बडामा सुलभ मुल्यमा वितरण गर्ने
१.१८	विउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली (सुपर ग्रेन व्याग) खरिद	वटा	६३४	०.४	०	१८ ५	४२ ०	२९	६३४	२३०	९२	२३०	९२	१७४	६९.६	२५३.६	बडाका अति उच्च, उच्च र मध्यम घरधुरीहरु मा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अच्य सरोकारवाला निकायहरु	विउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली खरिद तथा वितरण
१.१९	वमौषमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाई प्रविधि	सेट	२५०	१५	०	७०	१५ ५	२५	२५०	१००	१५० ०	१००	१५००	५०	७५०	३७५०	साविकका ४ वटा बडाहरुमा व्यवसायिक कृषकहरु	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	तरकारी खेतीमा संलग्न कृषकहरु छनौट गरी थोपा सिंचाई सेट र प्लाष्टिक उपलब्ध गराउने

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	प्रयोगी संख्या (प्रति घर)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																लाई				
१.२०	फिरफिरे सिंचाई	सेट	२७५	१	०	७५	२०	२०	२७५	१००	१००	१००	१००	७५	७५	२७५	साविकका ४ वटा वडाहरु मा व्यवसायिक कृषकहरु लाई	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	एक जना कृषकलाई कमितमा २ ओटा फिरफिरे तथा पाइप उपलब्ध गराउने	
१.२१	व्यवसायिक सुन्तला खेती लागि विरुद्ध सहयोग	वटा	३००	०.०	०	०	३५	१५	५०	३००	१५०	०	०	०	०	१५०	साविकका ४ वटा वडाहरु मा व्यवसायिक कृषकहरु लाई	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	व्यवसायिक सुन्तला खेती गर्ने चाहने कृषकलाई विरुद्ध खरिदमा सहयोग	
१.२२	सुन्तला बगैचा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम तथा सामाग्री सहयोग	वटा	१	१५०	०	०	३५	१५	५०	१	१५०	०	०	०	०	१५०	साविकका ४ वटा वडाहरु मा व्यवसायिक कृषकहरु लाई	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	५० जना कृषकहरु छोटौ गरी फलफुल खेती सम्बन्धी तालिम संचालन गर्नुका साथै सुन्तला व्यवस्थापनका लागि औजार वितरण	
१.२३	टिमुरको बगैचा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	वटा	२	५०	०	९०	४०	९०	६०	२	१००	०	०	०	०	१००	वडाका व्यवसायिक कृषकहरु लाई	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	टिमुर खेती गर्ने अगुवा कृषकहरुलाई बगैचा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने	

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	प्रयोगशाला क्रमांक	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमाण	स्थान (वस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
१.२४	टिमुर व्यवस्थापनको लागि औजार खरिद	पटक	१२	२०	०				४	८०	४	८०	४	८०	२४०	वडाका वडाका व्यवसायिक कृषकहरुलाई लाई ASHA	कृषि सेवा केन्द्र, कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	टिमुर खेती गर्ने अगुवा कृषकहरुलाई वरोचा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सामारी तथा औजार प्रदान गर्ने		
१.२५	फलफुलका वर्ना खरिद (कागति, अनार, सुन्तला, अलैची, टिमुर, अंगुर, आंप)	वटा	६३४०	०.०५	०	१८५	४२०	२९	६३४०	२५००	१२५०	१२८०	६४	१२८०	२५३	वडाका अति उच्च, उच्च र मध्यम घरधुरीहरु मा	कृषि सेवा केन्द्र, कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	प्रत्येक वासिका घरधुरीलाई हावापानी सुहाउदो अनार, सुन्तला, आप र कागति मध्ये उपयुक्त फलफुलका १० ओटा विरुद्ध वितरण गर्ने		
१.२६	घाँस रोपण (भुई घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	३००	३	२८	१८५	४२०	२९	६६२	१००	३००	१००	३००	१००	१००	वडाका सबै घरधुरी	कृषि सेवा केन्द्र, कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	अम्लिसो, मोलासिस, स्टाइलो प्रजातिका भुई तथा डाले घासहरु वारिका काला र भिरालो जमिनमा रोपन गर्ने र प्रत्यक्ष घरधुरीले औषतमा आधा रोपनीमा रोपन		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रम	परिणाम (प्रति वर्ष)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष												
				V1	V2	V3	V4	जम्मा ।	परिणाम परिणाम	परिणाम परिणाम	परिणाम परिणाम	परिणाम परिणाम	परिणाम परिणाम								
																	गर्ने				
१.२७	माछा पालन पोखरी निर्माण	वटा	१०	१००	०	२	५	३	१०	३	३००	३	३००	४	४००	१०००	वडाका व्यवसायिक कृषकहरु लाई ASHA नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	साविकका वडाहरु मध्ये वडा नं. ६ मा २ वटा, ७ मा ४ वटा, ८ मा २ वटा ९ मा २ वटा पोखरी			
१.२८	माहुरी घार खरिद	वटा	६०	५	०	७	१५	८	३०	०	०	६०	३००	०	०	३००	वडाका व्यवसायिक कृषकहरु लाई ASHA नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	तालिम प्राप्त कृषकहरुलाई २२ वटा माहुरी घार वितरण गर्ने			
१.२९	गहा सुधार सम्बन्धि व्यवहारिक तालिम	पटक	१	२०	०	७	१५	८	३०	१	२०	०	०	०	०	२०	हालको वडा नं. ९ मा ASHA नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	भिरालो जमिनमा खेती गरीरहेका कृषकहरु छनौट गरी हेज रो निर्माण सम्बन्धि व्यवहारिक तालिम प्रदान गर्ने			
१.३०	गहा सुधार	पटक	१	२०	०	४	४०	२०	१००	३०	६००	४०	८००	३०	६००	२०००	साविकका सबै वडामा कृषक छानेर ASHA नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	भिरालो जमिनमा खेती गरीरहेका कृषकहरु छनौट गरी हेज रो निर्माण सम्बन्धि			

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	परिवर्तन मात्रा (पैसे)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (वस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२					
									प्रति	प्रति	प्रति	प्रति	प्रति	प्रति					
																		व्यवहारिक तालिम प्रदान गर्ने	
	जम्मा								११५७७	१११२६	६६६७.४	२९३५	०.४						
२. जलश्रोत तथा ऊर्जा																			
२.१	खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत																		
२.१.१	आलाखोला खानेपानी मर्मत १	वटा	१	३००	०	८	१२	५	२५	१	३००	०	०	०	३००	साविक कोटमौला ६ चौर टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	आलाखोला मुहानबाट किमुचौर सम्म, इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, धारा मर्मत	
२.१.२	आलाखोला खानेपानी मर्मत २	वटा	१	३००	०	५	६	५	१६	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला ६ चौर टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	आलाखोला मुहानबाट किमुचौर सम्म, इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद, ८००० लि. टंकि निर्माण, धारा मर्मत
२.१.३	चौरटोल खानेपानी मर्मत	वटा	१	३००	२	१४	८	६	३०	०	०	१	३००	०	०	३००	साविक कोटमौला ६ चौरटोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय	आलाखोला मुहानमा इन्टेक १, पाईप ६०० मि, खरिद, टंकि निर्माण, धारा

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्ष जम्मा (रुपय)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					V1 V2 V3 V4 जम्मा					०७६/०७७		०७७/०७८		०७८/०७९							
					पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम							
																	अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मर्मत			
२.१.४	खोलातर खानेपानी मर्मत	वटा	१	३००	२	९	१०	४	२५	१	३००	०	०	०	०	३००	साविक कोटमौला ६ तलेघर	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुराला छारा मुहानमा इन्टेक, ४०० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.५	गेरुखोला खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	०	१०	८	३	२१	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ६ कमल पोखरी टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	गेरुखोला मुहानमा इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.६	रोटीखोला खानेपानी मर्मत	वटा	१	२५०	०	११	१२	३	२६	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ६ रयाजबोट	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	रोटीखोला मुहानमा इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.७	रतनगारे खानेपानी मर्मत	वटा	१	३००	२	११	१४	७	३४	०	०	१	३००	०	०	३००	साविक कोटमौला	न.पा., ASHA	मुहानमा इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद,		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति हजार मा. (₹)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७६/०७७											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	कर्ज	देट	कर्ज	देट	कर्ज	देट						
	योजना																वडा नं ६ लिउरेबारी	परियोजना, खा. पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	३००० लि. टर्कि निर्माण, धारा मर्मत		
२.१.८	गेरुखोला खानेपानी मर्मत योजना	वटा	१	१५०	०	०	६	०	६	०	०	०	०	१	१५०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ६	न.पा., ASHA परियोजना, खा. पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, २००० मि. पाइप खरिद, ५००० लि. टर्कि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.९	हरिपुर खानेपानी मर्मत योजना	वटा	१	३००	५	१२	९	५	३१	०	०	१	३००	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ६	न.पा., ASHA परियोजना, खा. पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ३००० मि. पाइप खरिद, २०००० लि. टर्कि निर्माण, २० धारा निर्माण		
२.१.१०	पाखापानी खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	०	५	१	६	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ पाखापानी	न.पा., ASHA परियोजना, खा. पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाइप खरिद, ५००० लि. टर्कि निर्माण, ६ धारा निर्माण		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्शनम्	प्रति वर्ष जारी करने वाली संख्या (प्रति वर्ष)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम् ।	स्थान (बस्ती , साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा ।	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																	निकायहरु				
२.१.१ १	ठुलाखाली खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	२	४	०	६	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ धनबोट	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	ठुलाखाली मुहान संरक्षण, मुहानमा ईन्टेक, १००० मि. पाईप खरिद, ५००० लि. टंक निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.१ २	पुवाखोली खानेपानी मर्मत योजना	वटा	१	२५०	०	१०	३०	१०	६०	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ खोरबारे, हरिपुर, जामनाबोट, ओराल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पुवाखोली माथिल्लो मुहानमा ईन्टेक, ३००० मि. पाईप ३२ mm खरिद, १०००० लि. टंक निर्माण, ५ धारा		
२.१.१ ३	गोठाघर घर्निमुल खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	०	९	११	६	२५	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ६ गोठाघर	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा ईन्टेक, १००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंक निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.१ ४	सिम खानेपानी योजना निर्माण तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	४	०	०	४	०	०	०	०	१	१५०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा.	मुहानमा ईन्टेक, १००० मि. पाईप खरिद, ५००० लि.		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति हजारमा (₹)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१					
					पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम					
																	कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	टंकि निर्माण, धारा निर्माण	
२.१.१ ५	डोरेखोला खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	०	७	३	१०	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा ईन्टेक, ५०० मि. पाइप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण
२.१.१ ६	सिलदुडगी खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	१	२००		४	४	२	१०	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा ईन्टेक, कुटीचौर सम्मका लागि २००० मि. पाइप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण
२.१.१ ७	सस्या खोला खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	१	१००	०	७	३	०	१०	०	०	१	१००	०	०	१००	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा ईन्टेक, १२०० मि. पाइप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण
२.१.१	बैसारुख	वटा	१	१००	०	५	०	०	५	०	०	०	०	१	१००	१००	साविक	न.पा.,	मुहानमा ईन्टेक,

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्ष	परिणाम	प्रतीक्षा वर्ष	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती , साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
८	खानेपानी मुहान संरक्षण																कोटमौला वडा नं ७ धनबोट टोल	ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	५०० मि. पाईप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.१ ९	केराठाना बुझेरी खानेपानी योजना	वटा	१	१५०	०	६	४	०	१०	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ बुझेरी टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक,६०० मि. पाईप खरिद, ४००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.२ ०	लसुने घट्ट खानेपानी योजना मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	०	७	५	०	१२	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, २५०० मि. पाईप खरिद, १५००० लि. टंकि निर्माण, ४ धारा निर्माण		
२.१.२ १	हलहले बोजावारी खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	५००	४	३५	४६	१५	१००	०	०	१	५००	०	०	५००	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा	मुहानमा इन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्ष जम्मा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७६/०७७											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम	पर्याम						
																		प्रदायक निकायहरु			
२.१.२ २	डाँगी टोल तथा बुजेरी टोल खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००	४	१७	११	८	४०	१	३००	०	०	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण		
२.१.२ ३	कोलगारे खानेपानी मर्मत योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००	३	१०	९	३	२५	०	०	१	३००	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ७ खोरबारे हरिपुर	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ३००० मि. पाईप खरिद, २०००० लि. टंकि निर्माण, १० धारा निर्माण		
२.१.२ ४	जुगेखोली खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	०	८	४	१२	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ ठुलाखाली	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.२ ५	खर्काचौर खानेपानी मर्मत योजना तथा	वटा	१	२५०	०	९	१०	३	२२	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना,	मुहानमा इन्टेक, २००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि.		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्ष जम्मा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	मुहान संरक्षण																ठुलो पांगर	खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.२ ६	लसुनेपहर खानेपानी योजना निर्माण तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	१२	०	०	१२	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाईप खरिद, ८००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.२ ७	धनबोट खोला खानेपानी योजना निर्माण	वटा	१	३५०	०	१०	१२	७	२९	१	३५०	०	०	०	०	३५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ धनबोट	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ३००० मि. पाईप खरिद, २०००० लि. टंकि निर्माण, २९ धारा निर्माण		
२.१.२ ८	जलेखर्क खानेपानी मर्मत	वटा	१	२००	०	११	११	२	२४	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ जलेखर्क	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	८००० लि. टंकी तथा ४००० मि. पाईप खरिद		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम प्रति वर्ष	लाभान्वित वर्ग	आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वाड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण						
					आर्थिक वर्ष														
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	महिने	महिने					
२.१.२ ९	बथान खानेपानी मर्मत १				०	४	७	४	१५	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ बथान	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाइप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, २० धारा निर्माण
२.१.३ ०	बथान खानेपानी मर्मत २				०	१०	६	०	१६	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ बथान	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, पाइप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत
२.१.३ १	बथान खानेपानी मर्मत ३				२	६	४		१२	०	०	०	०	१	२००	२००	साविक कोटमौला वडा नं ७ बथान	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, पाइप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत
२.१.३ २	पुवाखोली जुगाखोली खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण				०	६	०	०	६	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं ७	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय	मुहानमा इन्टेक, ४००० मि. पाइप खरिद, ११००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्ष जम्मा (रुपय)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्म ा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१				
										रुपय	रुपय	रुपय	रुपय	रुपय				
																	अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	
२.१.३ ३	जलेखर्क खानेपानी योजना निर्माण	वटा	१	२५०	०	५	१२	४	२४	१	२५०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ जलेखर्क	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेर्क, २५०० मि. पाईप खरिद, १२००० लि. टंकि निर्माण, १० धारा निर्माण
२.१.३ ४	पुवाखोली अड्गारका रुख जुगेखोली खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	५	५	०	१०	०	०	१	२५०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ जुगेखोली	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेर्क, ३००० मि. पाईप खरिद, १०००० लि. टंकि निर्माण, ५ धारा निर्माण
२.१.३ ५	सागुरा खोला चिसधारी खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	२	४	१०	२	१६	१	२५०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ को बाखोर देखि थारदुला	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेर्क, १५०० मि. पाईप खरिद, ११००० लि. टंकि निर्माण, १८ धारा निर्माण
२.१.३	मुराखोला खानेपानी मर्मत	वटा	१	२५०	३	१३	११	४	३१	१	२५०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला	न.पा., ASHA	मुहानमा इन्टेर्क, १२०० मि. पाईप खरिद,

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्ष	परिणाम	प्रतिवर्षीय जमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जमा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
६																	वडा नं. ८ धानिढुङ्गा तल्लो टोल	परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१५००० लि. टंकि निर्माण, २१ धारा निर्माण		
२.१.३ ७	गैराघर खानेपानी योजना निर्माण	वटा	१	१५०	०	६	०	०	६	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं. ८ कुयपानी तल्लो टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ५०० मि. पाईप खरिद, ६००० लि. टंकि निर्माण, ६ धारा निर्माण		
२.१.३ ८	कुयपानी खानेपानी योजना निर्माण तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	५	०	०	५	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं. ८ गोठाघर	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ५०० मि. पाईप खरिद, ३००० लि. टंकि निर्माण, ५ धारा निर्माण		
२.१.३ ९	श्रीचौरे खानेपानी मर्मत	वटा	१	२००	२	५	६	२	१५	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं. ८ वथान	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक	११००० लि. टंकी, पाईप १४०० मि , तथा धारा निर्माण		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति हजारमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१					
																	निकायहरु		
२.१.४ ०	जुगारे खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१००	०	०	५	०	५	०	०	१	१००	०	०	१००	साविक कोटमौला वडा नं. ८	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ७०० मि. पाईप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, ५ धारा निर्माण
२.१.४ १	बथाना खोला खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	२	६	०	०	६	०	०	०	१	१५०	१५०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं. ८ कुयपानी	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ५००० मि. पाईप खरिद, ५००० लि. टंकि निर्माण, ५ धारा निर्माण
२.१.४ २	सागुरा खोला खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	७	८	०	१५	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं. ८ जयतिमला	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पाईप १५०० मि. ५००० लि. टंकी तथा १० धारा
२.१.४ ३	डुम्नेसिम खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००	२	८	१३	६	२९	१	३००	०	०	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं. ९ बसन्यौटा	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा.	इन्टेक, टंकी ५००० लि., पाईप ८०० मि

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम प्रति दिन	पर्याम प्रति दिन	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्म ा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																	टोल	कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु			
२.१.४ ४	विरगैरा चार खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	३	११	१०	४	२६	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ चार	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पाईप १०० मि. १५००० लि. टंकी तथा धारा		
२.१.४ ५	माथिल्लो घारीखोला खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	०	८	०	८	१	१५०	०	०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ मौरीघारे	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पाईप १५०० मि. ४००० लि. टंकी तथा ५ धारा		
२.१.४ ६	मोस्टोहाने खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	३५०	५	२१	१६	६	४८	०	०	०	०	१	३५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ चार, मौरीघारे तथा परिलेक	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, ५००० लि. टंकी निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत			
२.१.४	चैते काफल	वटा	१	२००	०	५	८	४	१७	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक	न.पा.,	मुहानमा ईन्टेक,		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्ष	परिणाम	प्रति हजारमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिणाम	वंश	परिणाम	वंश	परिणाम	वंश						
७	खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण				०	३	६	३	१२	१	२५०	०	०	०	०	२५०	कोटमौला वडा नं. ९ छापटोल	ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१३०० मि. पाईप खरिद, ६००० लि. टंकि निर्माण, १० धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.४ ८	नराछ्छ्रा खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	०	३	६	३	१२	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ परिलेख	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ४००० मि. पाईप खरिद, ८००० लि. टंकि निर्माण, ५ धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.४ ९	ठुलाखोला खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	०	६	६	०	१२	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ परिलेख	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहान घेरबार, टंकी १, धारा २		
२.१.५ ०	किलुधार लिफ्ट सिस्टम खानेपानी योजना	वटा	१	१०००	८	१८	८	२	३६	०	०	०	०	१	१०००	१००००	साविक कोटमौला वडा नं. ९ परिलेख	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा	मुहानमा इन्टेक, १०००० मि. पाईप खरिद, २०००० लि. टंकि निर्माण, ८०००० लि. धारा निर्माण तथा मर्मत		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति महीना (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																		प्रदायक निकायहरु			
२.१.५ १	केराठाना जलेखर्क खानेपानी आयोजना	वटा	१	२००	३	१२	८	१	२४	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला ७ जलेखर्क	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, २५०० मि. पाईप खरिद, ११००० लि. टंकि निर्माण, १५ धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.५ २	सिमपानी खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	५	५	०	१०	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविक कोटमौला वडा नं. ९ परिलेख	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, पाईप खरिद, ६००० लि. टंकि निर्माण, १ धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.५ ३	पाथिहाला खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२५०	६	१५	१०	४	३५	०	०	०	२५०	२५०	२५०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं. ७ पाथिहाला टोल	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ६००० मि. पाईप खरिद, ३०००० लि. टंकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.५ ४	कल्चुवाखोपा खानेपानी निर्माण योजना	वटा	१	२००	०	०	७	०	७	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला ९ को भैसेमेला	न.पा., ASHA परियोजना,	मुहानमा इन्टेक, १५०० मि. पाईप खरिद, ५००० लि.		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्ष	परिणाम	प्रति हजारमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	तथा मुहान संरक्षण																पुरानी खर्क	खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	टांकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.५ ५	कुयपानी खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	१५०	०	०	६	३	९	१	१५०	०	०	०	०	१५०	साविक ७ र ८ कुयपानी	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहान घेरबार, १०००० लि. टांकि निर्माण, धारा १ वटा निर्माण		
२.१.५ ६	चुकिलेरुख खानेपानी योजना तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००	६	१२	१३	४	३५	१	३००	०	०	०	०	३००	साविक ९ पोखरी, छाप, खर्सु	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, ३००० मि. पाइप खरिद, २०००० टांकि निर्माण, धारा निर्माण तथा मर्मत		
२.१.५ ७	झर्द खानेपानी योजना निर्माण तथा मुहान संरक्षण	वटा	१	२००	०	४	२	२	८	०	०	१	२००	०	०	२००	साविक ६ बयलडारी	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाइप खरिद, ८००० टांकि निर्माण, धारा तथा मर्मत		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति जारी करने वाला (प्रति दिन)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१						
										मिलियन	मिलियन	मिलियन	मिलियन	मिलियन						
२.१.५	काउलाबोट खानेपानी मर्मत तथा मुहान संरक्षण			२५०	०	५	६	४	१५	१	२५०	०	०	०	२५०	साविक ६ रयजबोट	न.पा., ASHA परियोजना, खा.पा. कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, १००० मि. पाइप ५००० निर्माण, निर्माण मर्मत		
२.२	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण																			
२.२.१	मुरील्ला छारा पर्किक सिंचाई पोखरी निर्माण				३००	२	५	६	३	१६	१	३००			३००	साविक कोटमौला गाविस ६	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.२.२	लिउरेवारी पर्किक सिंचाई पोखरी निर्माण				४००	४	१४	१२	४	३४	०	०	१	४००	०	०	४००	साविक कोटमौला गाविस ६	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२५००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.३	हरिपुर सिंचाई पोखरी निर्माण				३००	३	१०	१२	६	३१	१	३००	०	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ६	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने	

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्षांमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२				
																	निकायहरु		
२.२.४	कमलपोखरी आकाशे पोखरी निर्माण	वटा	१	३००	०	८	७	०	१५	०	०	१	३००	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ६	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१५००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.५	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	३००	०	०	७	२	९	१	३००	०	०	०	०	३००	साविक कोटमौला वडा नं ७ तल्लो खोरबारे	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१५००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.६	खोरबारे पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	२५०	२	८	२	०	१२	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ खोरबारे	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.७	जलेखर्क आकासे सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	३५०	५	७	९	३	२४	०	०	१	३५०	०	०	३५०	साविक कोटमौला वडा नं ७ जलेखर्क	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्शनम् प्रति दृश्य	लाभान्वित वर्ग (जारी कीते गए)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम् ता	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१						
					म	क	म	क	म	म	क	म	क	म	क					
२.२.८	रातापरा पक्कि सिंचाई निर्माण			वटा	१	२५०	४	८	५	०	१७	०	०	०	१	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ धामिदुङ्गा	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने	
२.२.९	धामिदुङ्गा सिंचाई पोखरी निर्माण योजना			वटा	१	२५०	०	०	४	२	६	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ माथिल्लो धामिदुङ्गा	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने	
२.२.१०	विरखोर्या सिंचाई पोखरी निर्माण योजना			वटा	१	२५०	०	९	०	०	९	०	०	१	२५०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.११	धामिदुङ्गा सिंचाई पोखरी निर्माण योजना			वटा	१	२५०	०	४	३	०	६	०	०	१	२५०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ माथिल्लो धामिदुङ्गा	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.१२	आकाशे पानी			वटा	५	६०	०	४	१०	८	२२	३	१८०	२	१२०	०	३००	साविक	न.पा.	६००० लि. को

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्तमान काल	परिणाम प्रति ज्ञा	लाभान्वित वर्ग	आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वाड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
					आर्थिक वर्ष												
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	मिति	मिति			
२	संकलन पोखरी				०	०	४	२	६	१	२५०	०	०	०	०		
२.२.१ ३	गौरा सिंचाई पोखरी निर्माण योजना	वटा	१	२५०	०	०	४	२	६	१	२५०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ माथिल्लो धामिदुङ्गा	ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.१ ४	आकासे पानी द्रयाइकी निर्माण	वटा	२	२००	०	०	०	२	२	२	४००	०	०	४००	साविक कोटमौला वडा नं ९ तेर्छापानी	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.१ ५	मेलपोखरी सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	२००	०	०	४	३	७	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ८ कुयपानी टौल	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१०००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने
२.२.१ ६	साउनेपानी सिंचाई पोखरी	वटा	१	२००	०	०	३	४	७	१	२००	०	०	२००	साविक कोटमौला	न.पा. ASHA,	१०००० लि. को पोखरी,

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति हजारमा (₹)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	निर्माण																वडा नं ८ कुयपानी टोल	सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.२.१ ७	श्रीचौर सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	२००	०	२	५	२	९	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक कोटमौला वडा नं ८ कुयपानी टोल	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	११००० लि. को पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.२.१ ८	भण्डारी टोल सिंचाई पोखरी निर्माण	वटा	१	२५०	०	०	५	४	९	१	२५०	०	०	०	०	२५०	साविक कोटमौला वडा नं ८ कुयपानी टोल	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१०००० लिटरको पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.२.१ ९	धनबोट सिंचाई पोखरी	वटा	१	४० ०	५	१२	१४	५	३६	१	४००	०	०	०	०	४००	साविक धनबोट	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	२०००० लिटरको पोखरी, आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.२.२ ०	गौरा आकाशे पोखरी निर्माण	वटा	२	१५०	०	०	२	४	६	२	३००	०	०	०	०	३००	साविक ९ गौरा	न.पा. ASHA, सिंचाई	१०००० लिटरको पोखरी,		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्शनम्	प्रति वर्ष जारी करने वाली संख्या (प्रति वर्ष)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम् ।	स्थान (बस्ती , साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा ।	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																		कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	आवश्यक सामाग्रिहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने		
२.३	सुधारिएको चुलो निर्माण	वटा	६३४	१	०	१६ ५	४२ ०	२९	६३४	२३०	२३०	२३०	२३०	१७४	१७४	६३४	वडा नं. ९ का अति उच्च, उच्च र मध्यम वर्ग लाई	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	प्रमोटरद्वारा सुधारिएको चुलो निर्माण, सरिया, नुन लगायतका समाग्री खरिद गर्ने		
२.४	सुधारिएको घटट निर्माण	वटा	१५	२०	२८	१६ ५	४२ ०	२९	६६२	५	१००	५	१००	५	१००	३००	हालको वडा नं. ९ मा रहेका घटटहरु	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	फलामको रनर, नोजल सहितको घटटको संरचनाको स्तरउन्नती गर्ने		
२.५	संकटासन्न घरधुरीहरुलाई सोलर प्यानल वितरण	वटा	६०	२०	०	०	३१	२९	६०	२०	४००	२०	४००	२०	४००	१२००	वडा नं. ९ का अति उच्च, उच्च र मध्यम वर्गका सोलार नभएका घरधुरीहरु लाई	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	सोलार प्यानल वितरण गर्ने		
२.६	गोवरग्यास प्लान्ट निर्माण	वटा	३०	५०	०	०	१५	१५	३०	१०	५००	१०	५००	१०	५००	१५००	वडा नं. ९ का अति	न.पा. ASHA,	गोवरग्यास प्लान्ट निर्माण गर्ने		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	परिवर्तन संख्या	प्रति वर्ष लाई वर्ग	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (वस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१					
										क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक					
																	उच्च, उच्च र मध्यम वर्ग लाई	सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	
										१२५६०	६३५०	३७७४	२२६८						
३. बन तथा जैविक विविधता																			
३.१	वृक्षारोपण	हेक्टर	४८	१५	२८	१८	५	४२	२९	६६२	१६	२४०	१६	२४०	१६	२४०	बागचौर न.पा. वडा नं. ९ का १२ वटा सा.वनमा तथा मुहान वरिपरी, सडक छेउछाउमा	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	सामुदायक बन भित्रको खाली भुभागमा वृक्षारोपण गर्ने
३.२	वहुउद्देश्य नर्सरी स्थापना	वटा	५	२५०	०	२	२	१	५	२	५००	०	०	०	०	५००	हालको वडाको पाएक पर्ने ठाउँमा	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	चौडापाते प्रजाति, डालेघास प्रजातीका साथै अनार, कागति र सुन्तला) का विरुवा उत्पादन गर्ने
३.३	दिगो बन व्यवस्थापन	हेक्टर	१२	१५	२८	१८	५	४२	२९	६६२	१२	१८०	०	०	०	१८०	प्रत्येक सामुदायिक बनहरूमा कार्ययोजना	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	हागा काटछाट, पतल्याउने, एकल्याउने, भाडी सफाई

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रम	परिणाम प्रति ज्ञा	(प्रति ज्ञा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वाड़)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
					लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
					V1	V2	V3	V4	जम्मा ।	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																	अनुसार दिगो वन व्यवस्थापन का क्रियाकलाप हरु गर्ने				
३.४	आगालागी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम र सामाग्रि खरिद	पटक	१	१५०	२८	१८	४२	२९	६६२	१	१५०	०	०	०	०	१५०	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	प्रत्यक वडावाट ६ जनाका दरले सहभागिहरु लाई तालिम प्रदान गरी ओजार उपलब्ध गराउने तथा अग्नी नियन्त्रक सम्बन्धि वडा स्तरिय टोली गठन गर्ने ।		
३.५	वन क्षेत्रभित्र वन्यजन्तुको लागि शंरक्षण पोखरी निर्माण	वटा	४	१५	२८	१८	४२	२९	६६२	२	३०	२	३०	०	०	६०		वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	वन्यजन्तुलाई पायक पर्ने स्थानमा सा.व.भित्र पोखरी निर्माण गर्ने घ		
३.६	परम्परागत सुख्खा पोखरीहरुको शंरक्षण /रिचार्ज पोखरी निर्माण	वटा	८	२०	२८	१८	४२	२९	६६२	४	८०	४	८०	०	०	१६०	आवश्यक स्थानमा	परम्परागत रूपमा पुर्दै गएका सुख्खा पोखरीहरु वा			

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रयोगशीलता (%)	प्रयोगशीलता (%)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमा	स्थान (वस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१						
									क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक	क्रमांक						
																		रिचार्ज पोखरीहरु खन्नुको साथै संरक्षण गन	
३.७	डढेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम -नाटक, रेडियो, एफएम बाट सुचना प्रसारण) विद्यालयमा निवन्ध, वक्तृतोक्ता प्रतियोगिता	पटक	३	५०	२६	१८	४२	२९	६६२	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	समुदाय, एफ.एम तथा विद्यालय	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	सडक नाटक देखाउने र एफ एम बाट सुचना प्रसारण, विद्यालयमा कार्यक्रम
३.८	खुल्ला चरिचरण नियन्त्रणका लागि होर्डिङ वोर्ड निर्माण	वटा	४	३०	२६	१८	४२	२९	६६२	४	१२०	०	०	०	०	१२०	वडाका आवश्यक स्थानमा	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	प्रत्येक वडामा सबैले देखिने गरी चरिचरणका नियन्त्रणका लागि वोर्ड राख्ने
३.९	टिमुर प्रशोधन उद्योगको स्थापना	वटा	१	५००	२६	१८	४२	२९	६६२	०	०	१	५००	०	०	५००	वडा स्तरमा	बन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स	टिमुर संकलन, भण्डारण तथा प्रशोधनका लागि उद्योगको स्थापना गर्ने
४. जलवायु उत्पन्न प्रकोप																			
४.१	बाढी तथा पहिरो	घ.मि	३००	४						११००		१००		२९०		२२९०		ASHA, सा.व.उ.स.,	तारजालीको साथसाथै

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	प्रति ज्ञान क्रमांक	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वाड़)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्म ा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	नियन्त्रणका लागि तारजाली -तटबन्धन तथा बायोइंजिनियरिं ड															खोला सम्म	वडा कार्यालय, न.पा.	विभिन्न क्रिसमका घास प्रजाति लगायत वास, निगालो र अन्य विरुद्धाहरु वृक्षारोपन गर्ने साथै वासका भकारीहरु वाघेर बाढी तथा पहिरो नियन्त्रण गर्ने		
४.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तार जाली तथा बायो इंजिनियरिंड	घ.मि	५०	४	०	०	१	०	५०	२००	०	०	०	०	२००	साविक गरगरे	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको साथसाथै विभिन्न क्रिसमका घास प्रजाति लगायत वास, निगालो र अन्य विरुद्धाहरु वृक्षारोपन गर्ने		
४.२	आपत्कालिन कोषको स्थापना	पटक	३	१००	२८	१८	४२	२९	६६२	१	१००	१	१००	१	३००	नगरपालिक ा को वडा स्तरमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	जोखिममा परेका व्यक्तिका लागि राहत प्रदान गर्ने		
४.३	विपद पुर्वतथारीका सामाग्रि	सेट	१	१००	२८	१८	४२	२९	६६२	१	१००	०	०	०	१००	नगरपालिक ा को वडा स्तरमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा	विपद्को अवस्थामा प्रयोग गर्ने		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रम	परिणाम प्रति ज्ञा	(प्रति ज्ञा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्म ा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१				
										प्रति ज्ञा	प्रति ज्ञा	प्रति ज्ञा	प्रति ज्ञा	प्रति ज्ञा				
																	कार्यालय, न.पा.	
	जम्मा									१००	८००	७००	२४००					
५. जन स्वास्थ्य																		
५.१	स्टेचर खरिद	वटा	८	१०	२८	१८	४२	०	२९	६६२	८	८०	०	०	८०	साविकका प्रत्येक वडामा २ वटा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	विरामीलाई अस्पतालमा ल्याउनका लागि स्टेचर खरिद गर्ने
५.२	पोषण सम्बन्ध तालिम	पटक	१२	१५	२८	१८	४२	०	२९	६६२	४	६०	४	६०	४	प्रत्येक टोलमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	दुई दिने तालिममा पच्चिस जना १००० दिनका आमाहरुका लागि
५.३	किशोरी प्रजजन र वालविवाह सम्बन्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	१२	१५	२८	१८	४२	०	२९	६६२	४	६०	४	६०	४	प्रत्येक टोलमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	विद्यालय स्तरमा किशोर किशोरीहरूलाई वाल विवाह र प्रजजन सम्बन्ध तालिम तथा छलफल गर्ने
५.४	पानीको शुद्धिकरण सम्बन्ध तालिम	पटक	१८	१५	२८	१८	४२	०	२९	६६२	४	६०	४	६०	४	प्रत्येक टोलमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	पानीको शुद्धिकरणका लागि तालिम तथा प्रविधिमा सहयोग
५.४	वडा स्तरमा	वटा	४	२०	२८	१८	४२	२९	६६२	२	४०	२	४०	०	८०	साविकका	न.पा., वडा	साविक ४ वटै

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वर्तमान क्रमांक	परिवर्तन क्रमांक	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वाड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	प्राथमिक उपचार केन्द्र स्थापना (First Aid KIT, अति आवश्यक औषधि सहित)			५	०											प्रत्यैक वडामा	कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	वडामा सामान्य प्राथमिक उपचारका लागी महिला स्वयमसेविका मार्फत कार्य सञ्चालन गर्ने		
५.५	विद्यालयमा स्वस्थ्य खानेपानीको लागि फिल्टर खरिद	वटा	९	३					९	२७	०	०	०	०	२७	वडाका सबै विद्यालयमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA,	विद्यार्थीहरुलाई स्वस्थ्य पिउने पानीको लागि फिल्टर गरीद गर्ने		
	जम्मा								३२७	२२०	१८०	७२७								
६. भौतिक पुर्वाधार																				
६.१	पक्कि सिंचाई कुलो निर्माण																			
६.२.१	काउलाबोट पक्कि सिंचाई कुलो निर्माण	वटा	१	७००	३	४	१२	६	२५	१	७००	०	०	०	७००	साविक कोटमौला वडा नं ८	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	१००० मिटर RCC		
६.२.२	जुगारे पक्कि सिंचाई कुलो निर्माण योजना	वटा	१	६५०	०	०	४	३	७	१	६५०	०	०	०	६५०	साविक कोटमौला वडा नं ८	न.पा. ASHA, सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक	८०० मिटर RCC		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	वटा	पर्याम	प्रति वर्षीय जमा (रुपये)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जमा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	माहिती	माहिती	माहिती	माहिती			
६.२.३	काउलाबोट खेत पक्कि सिंचाई कुलो निर्माण योजना	वटा	१	५५०	२	५	७	११	२५	०	०	०	०	१	५५०	५५०	साविक कोटमौला वडा नं ८	न.पा. ASHA, ,सिंचाई कार्यालय अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	६०० मिटर RCC
७. जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा लैगिंग तथा सामाजिक समावेसीकरण										१३५०	००	५५०	१९००						
७.१	जलवायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्र स्थापना (वडा स्तरिय)	वटा	१	५०	२८	१८	४२	२९	६६२	१	५०	०	०	०	५०	वडा कार्यालयको भवनमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वडा टोलका समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्ध सुचना प्रवाह गर्ने उद्देश्यले वडा कार्यालयको भवनमा सुचना केन्द्र स्थापना गर्ने	
७.२	तल्लो तटिय र माथिल्लो तटिय क्षेत्र विचको अन्तर समन्वय सम्बन्ध सचेतनाका लागि होडिङ वोर्ड	वटा	६	१५		२८	१८	४२	२९	६	९०	०	०	०	९०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	प्रत्येक वडामा १ वटा होडिङ वोर्ड	

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	पटक	पर्याम	प्रति जारी करना (प्रति दिन)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
										०७६/०७७												
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	प्रति दिन	प्रति दिन	प्रति दिन	प्रति दिन	प्रति दिन								
	निमार्ण																					
७.३	विपन्न महिलाहरुलाई वैकल्पीक आयमुलक क्रियाकलाप (होजेरी)	पटक	१	१००						०	०	०	०	१	१००	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	उनका विभिन्न सामागिहरु बनाउने सम्बन्ध १५ दिने तालिम			
७.४	विपन्न महिलाहरुलाई वैकल्पीक आयमुलक क्रियाकलापका लागी वासका सामान बनाउने तालिम	पटक	१	१००						०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वासका मुढा, टोकरी लगायतका सजावट सामाग्री बनाउने सम्बन्ध १५ दिने तालिम			
७.५	विपन्न महिलाहरुलाई वैकल्पीक आयमुलक क्रियाकलापका लागी सिलाई कटाई तालिम	पटक	१	१००						०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	कटाई सिलाई तालिमको लागि आवस्यक मेसिन, कपडा तथा आवस्यक सामाग्रीहरु सहित १ महिनाको तालिम प्रदान गर्ने			
७.६	विपन्न महिलाहरुलाई	पटक	१	१००						०	०	०	०	१	१००	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय,	फुलका			

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रमांक	प्रयोग परिवर्तन क्रमांक	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
	वैकल्पीक आयमुलक सजावट सामाजी वनाउने सम्बन्धि तालिम															ASHA	सजावट सामाजी तालिमको लागि आवस्यकसामा ग्री हरु सहित प्रदान गर्ने			
७.८	अवलोकन भ्रमण (अनुकूलनका प्रयासहरु भएको ठाउमा)	पटक	१	१००					०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरमा	न.पा., कार्यालय, ASHA	निर्वाचित जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल र अगुवा कृषक गरी ३० जना		
७.९	महिला तथा बन्चित बर्गलाई लैनिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धि तालिम	पटक	६	१०					६	६०	०	०	०	०	६०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., कार्यालय, ASHA	२ दिने तालिम, वडाबाट ६ जनाका दरले, आमा समुह, कृषि सहकारीहरु, सचेतना केन्द्र र वन समुहका प्रतिनिधीहरु		
	जम्मा								२००		३००		२००		७००					
८. योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास																				
८.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोछि	वटा	३	२०					१	२०	१	२०	१	२०	६०	वडा स्तरमा	न.पा., कार्यालय, ASHA	१ दिने योजना तर्जुमा गोछि (वडाका निर्वाचित जन		

क्र.सं	क्रियाकलापहरु	प्रक्रिया क्रम	परिणाम (प्रति हजार)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारम ा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
				लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष											
				V1	V2	V3	V4	जम्म ।	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२						
																		प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)		
८.२	सरोकारवालाहरुव ट सयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	वटा	३	२०					१	२०	१	२०	१	२०	६०	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वार्षिक रूपमा (वडाका निवासित जन प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)		
८.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१२	१०					४	४०	४	४०	४	४०	१२०	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वडाका निवासित जन प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था		
८.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००					१	१००	०	०	०	०	१००	वडा कार्यालय	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	कम्प्युटर, प्रिन्टर, लगायत आवश्यक फर्निचर खरीद गरी वडा कार्यालयको संस्थागत विकास गर्ने		

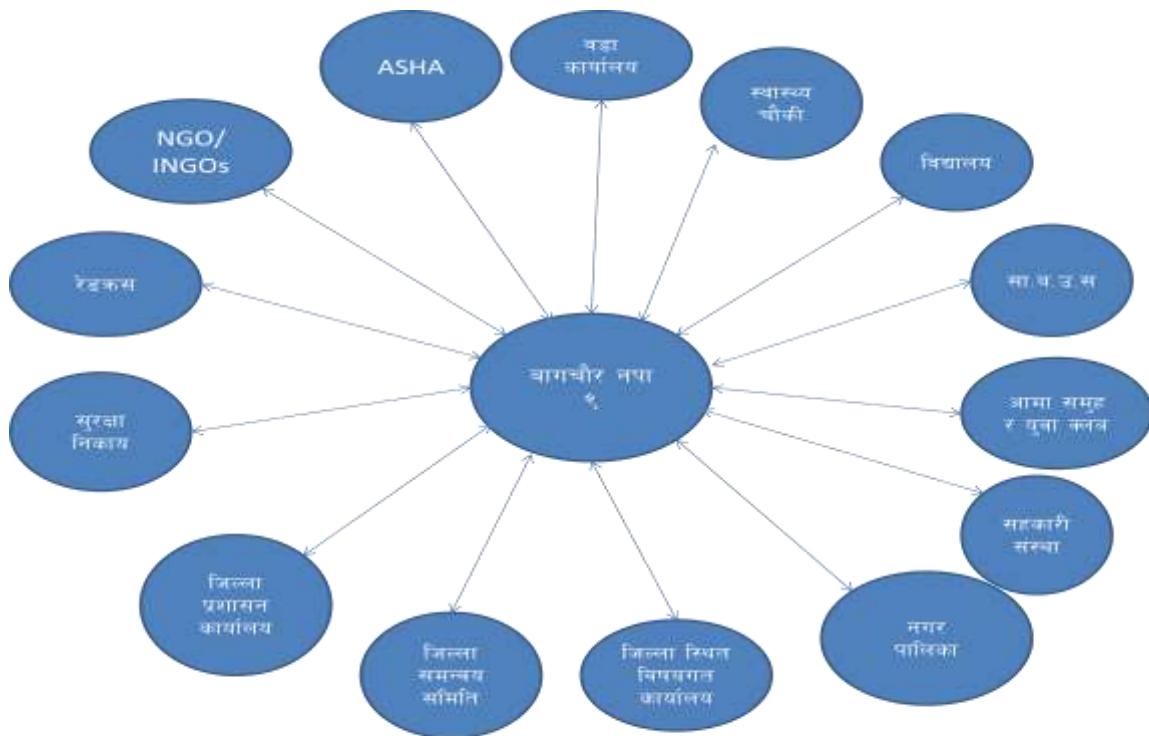
क्र.सं	क्रियाकलापहरु	पैकड़ा	परिणाम	(प्रति हजार रु)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कुल जम्मा - हजारमात्रा	स्थान (बस्ती, साविक वार्ड)	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/०७९	मात्रा	मात्रा	मात्रा	मात्रा		
	३ वर्षको जम्मा बजेट									१८०	८०	८०	३४०					
										२७९२४	१९७७६	१२४४१.४	६०३९१.४					

परिच्छेद ५ : संस्थागत सम्बन्ध

५.१. संस्थागत सम्बन्ध विश्लेषण तथा रोटी चित्र

योजना तयार गरिसकेपछि अनुकूलन योजनाका प्राथमिकतालाई स्थानीय स्तरमा आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने निकायहरूको पहिचान एवं ती निकायहरूबाट उपलब्ध हुने सेवाहरूको समेत विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी जलवायु परिवर्तनका सवालमा आर्थिक, प्राविधिकको साथै सहजीकरण सहयोग पुऱ्याउन सक्ने सरकारी निकायहरूमा जिल्ला सम्बन्ध समितिको कार्यालय, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, कृषि विकास कार्यालय, भू-संरक्षण कार्यालय, वन कार्यालय, स्वास्थ्य कार्यालय, सिंचाई कार्यालय, महिला बालबालिका कार्यालय, सुरक्षा निकाय, टेलिकम, सा.व.उ.स.हरू, , पशुसेवा कार्यालय, गैर सरकारी संस्था तथा आयोजनाहरूमा : दलित विकास समाज, शारदा, पार्ड नेपाल, उच्च मूल्य श्रृंखला कृषि वस्तु उत्पादन आयोजना, रुपान्तरण नेपाल, आशा तथा समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरूमा कृषि सहकारी संस्था, सा.ब.उ.स., आमा समूह, क्लब आदि रहेका छन् । संस्थागत नक्शा अनुसार नगरपालिकामा हुने जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि हरेक क्रियाकलापहरू वडा कार्यालय र नगरपालिकासँगको सम्बन्ध र सहकार्यमा हुने हुँदा वडा कार्यालय र न.पा. संग धेरै राम्रो र नजिकको सम्बन्ध रहने देखिन्छ ।

चित्र १६. संस्थागत नक्शांकन

तालिका २३ संस्थागत विश्लेषण

सेवाप्रदायक संस्था र ठेगाना	सेवा लिने विषय	सेवा लिन गरिने प्रक्रिया
वडा कार्यालय	समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुभाव, सिफारिस	निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
नगरपालिकाको कार्यालय	आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह, सुभाव र सिफारिस	योजना तर्जुमामा आमन्त्रण, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
जि.स.स.को कार्यालय	आर्थिक सहयोग र सहकार्य	योजना प्रस्तुत, निवेदन
शिक्षा कार्यालय	विद्यालय निर्माण तथा मर्मत, छात्रवृत्ति, विद्यालयका लागी आवश्यक सामग्रिहरू, शिक्षकका लागी तालिम	योजना प्रस्तुत, वि.व्य.स.को निर्णय र निवेदन
खानेपानी कार्यालय	खानेपानीको लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग, पाईप, टंकी, धारा निर्माण सामग्रि सहयोग, सौचालय निर्माणका लागि आवश्यक सामग्री सहयोग।	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरि निवेदन पेशार्ने, सम्पर्क र समन्वय
बन कार्यालय	सा.ब.उ.स. गठन र दर्ता, बन व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम र प्राविधिक सहयोग, गैह काष्ठ बन पैदावार सम्बन्धि तालिम र प्राविधिक सहयोग, आयआर्जनका क्रियाकलापका लागि आर्थिक सहयोग	सावउसको वार्षिक योजना पेश, सावउसको निर्णय र निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय
सामुदायिक बन उपभोक्ता समिति	कृषकहरू लाई आवश्यक काठ, दाउरा, घाँस, स्याउला उपलब्ध गराउने तथा विपन्नहरू लाई आयआर्जनका लागि सहयोग गर्ने।	निवेदन
कृषि विकास कार्यालय	कृषि सम्बन्धि प्राविधिक सहयोग, विउविजन, कृषि सम्बन्धि तालिम, कृषक समुह गठन र सबलिकरण	योजना प्रस्तुत, कृषक समूहको निवेदन
स्वास्थ्य कार्यालय	उपस्वास्थ्य चौकी स्थापना र स्तर उन्नती, स्वास्थ्य शिविर संचालन, गाउँघर क्लिनिक, खोप केन्द्रहरूको स्तर उन्नती।	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन
सिंचाई कार्यालय	सिंचाई कुलो, नहर निर्माण, पाईप सहयोग	योजना प्रस्तुत, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
महिला तथा बालबालिका कार्यालय	अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण तथा राहात सहयोग, महिला तथा बालबालिका सशक्तिकरणका लागि तालिम, समुह गठन, आयआर्जन सम्बन्धि तालिम तथा कार्यक्रमहरू संचालन	सम्पर्क समन्वय, निवेदन
सुरक्षा निकाय	समुदायमा शान्ति सुरक्षा प्रदान, राहात तथा उद्धारमा सहयोग, अभिलेखिकरण तथा सिफारिस	उद्धारका लागि अनुरोध तथा निवेदन
पशु सेवा कार्यालय	पशुमा लागेको रोगको बारेमा जानकारी लिने, तालिम तथा प्रशिक्षण दिने, समुह गठन तथा सबलिकरण गर्ने।	निवेदन
भु-संरक्षण कार्यालय	तारजाली, मुहान संरक्षण	निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
जल उत्पन्न प्रकोप	तारजाली, तटबन्ध निर्माण	निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
ASHA	स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयनमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	लापा समुह निर्माण, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय

५.२ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई विकास र विषयगत योजनाका साथै स्थानीय स्तरमा सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुको योजना प्रक्रियामा पनि समायोजन गर्दै लैजानका लागि बस्ति स्तरमा/साविकका बडा स्तरमा बडा नागरिक मञ्च, हालको बडा स्तरमा बडा स्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक छलफल गरिने छ। त्यसै गरी नगरपालिका स्तरमा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति हुदै नगरपालिकाको बैठकबाट नगर सभालाई सिफारिस गरी नगर सभाबाट अनुमोद गरिने छ। यसका साथै यस बडाभित्र कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुको योजनाहरुमा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई समायोजन गरिदै लिगाने छ। त्यसै गरी यस बडाबाट तयार हुने आवधिक योजनामा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथ समायोजन गरिनेछ भने केन्द्रिय स्तरमा नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फतको राष्ट्रिय विकास योजनामा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई समायोजन गरिनेछ।

५.३ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सफल कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि समन्वयात्मक भूमिकाको लागि बडा कार्यलय सदैव क्रियाशिल रहनेछ। यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि बडा अध्यक्ष को अध्यक्षता बहुसरोकारवाला समिति गठन गर्न सकिनेछ। सो समितिको मातहतमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका योजनाहरु सेवा प्रदायक संस्था तथा निकायहरु, विषयगत कार्यालयहरु र सोभै समुदायमा स्थापित भई क्रियाशिल रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरु मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरुका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि जिल्ला समन्वयन समिति तथा नगरपालिका मार्फत पहल गरिनेछ। विस्तृत कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरी वाह्य श्रोतहरुको समेत पहिचान र परिचालन गरिनेछ। योजना कार्यान्वयन गरिनु पूर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत बजेट सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, समूह र क्लबहरुसँगको सहमतिमा तयार गरिनेछ र सोही अनुरूप सम्बन्धित निकायहरुसँग सम्झौता गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। उक्त कार्यान्वयन गर्ने समूहहरुले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा बजेट विवरण प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ। कार्यक्रम संचालनको क्रममा आयव्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरु पारदर्शी रूपमा राख्नु पर्नेछ। कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमूलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरुको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ। साथै नगरपालिकाको कार्यालय, बडा कार्यालय र सम्बन्धित समूहबाट स्व:अनुगमन मूल्यांकन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरुसँग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ। कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ।

५.४. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन

वडा तहमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रगति र परिणाम सम्बन्धी सूचना तथा प्रमाणहरुको संकलन र मूल्यांकन गर्ने वडा अध्यक्षका अध्यक्षता गठित बहुसंसदीय अधिकारीहरुलाई नै परिचालन गरिनेछ । अनुकूलन कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा भएको प्रगतिहरुको समिक्षा नियमित रूपमा गरिनेछ । यसका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समिक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितामा संचालन गरिनेछ । समितिबाट कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न स्थलगत अनुगमन समेत गरिनेछ । समिक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट लापा कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्यांकन गरि सिकाईहरुको आदान प्रदान गरिनेछ । यसै गरी समय-समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका सयन्त्रहरुबाट पनि संयुक्त अनुगमन गरी प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण वडालाई प्राप्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त अनुकूलन योजना कार्यान्वयन र अनुगमनबाट आएका नियम, प्रगति र उपलब्धीहरु जिल्ला र नगरपालिकामा हुने विभिन्न फोरमहरुमा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिईनेछ । यसबाट लापा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुग्नेछ । यसरी नै लापा कार्यान्वयनबाट प्राप्त उपलब्धी र नियमहरुको प्रगति विवरण र घटनाको विस्तृत अध्ययन गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गरिनेछ । समय-समयमा केन्द्रिय तथा क्षेत्रीय अनुगमन समितिहरुबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । समुदाय तहमा सहभागितात्मक स्वःअनुगमन पद्धतिलाई प्राथमिकता दिईनेछ । यसका लागि उपभोक्ता समूह तथा समितिहरुले कार्यक्रमको शुरुवातमा र सपन्न भए पश्चात सार्वजनिक लेखा परिक्षण गर्नेछन् । लापा कार्यान्वयन पश्चात लापा तयारीको क्रममा प्रयोग गरिएका विभिन्न सहभागितामूलक विधिहरुको प्रयोग गरी पुनः वडा स्तरमा घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरको लेखाजोखा गरी तुलानात्मक अध्ययन गरिनेछ । यसबाट समुदाय स्वयंले संकटासन्ताको अवस्था विश्लेषण गर्न सक्नेछन् । गरी तुलानात्मक अध्ययन गरिनेछ । यसबाट समुदाय स्वयंले संकटासन्ताको अवस्था विश्लेषण गर्न सक्नेछन् ।

तालिका २४ अनुगमन योजना

अनुगमनका तहहरु	किन	कसले	कहिले	कसारे
समुदाय तहका अनुगमन (क्रियाकलापको तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्ने । अनुकूलन कार्यहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> समुदाय स्तरैरय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम संचालन पूर्व, संचालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिना भित्र (हरेक कार्यक्रममा) 	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वअनुगमन तथा मूल्यांकन, होडिङ बोर्ड मार्फत ।
वडा / नगर पालिका तहका अनुगमनस	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्ने । योजना र 	<ul style="list-style-type: none"> वडा स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) 	<ul style="list-style-type: none"> समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी । फिल्ड अनुगमन भ्रमण ।

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	काहिले	कसारे
(प्रक्रिया र प्रगतीहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> प्रगतिका लेखाजोखा गर्ने । ● कार्यक्रमको प्रभावकारीतामा वृद्धि गर्दै समयमा सम्पन्न गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> समिति ● नगरपालिका स्तरिय अनुगमन तथा मुल्यांकन समिति 	चौमासिक	संकटासन्न वगंहरु संग अन्तरक्रिया ।
			नियमित	फाटो तथा घटना अध्ययनको संकलन ।
			वार्षिक	वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन ।
जिल्ला तहका अनुगमन (नितिजा र उपलब्धी तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> ● लापाका उपलब्धीहरू र नितिजाहरु सुनिश्चित गर्ने । ● राम्रा अभ्यासहरुको अनुशरण, थप विस्तार र मुल प्रवाहिकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला समन्वय समिति, सहयोगी संस्थाहरू । 	अधेवार्षिक	समुह अनुगमन ।
			अधेवार्षिक	सामक्षा तथा सेयारड गोष्ठी तथा बैठक ।
			वार्षिक	घटना अध्ययनको संगालो प्रकाशन ।
			२ वर्षमा	सहभागितामुलक संकटासन्नता विश्लेषण ।
			वार्षिक	प्रगती प्रतिवेदन प्रकाशन ।

सन्दर्भ सामाग्री:

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०६७
- राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (नापा) २०६७
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना संरचना (लापा फेमवर्क) २०६७
- जिल्ला वस्तुगत विवरण, सत्यान २०७२
- सुदृढ लापा मार्गदर्शन, ASHA २०७३
- वागचौर नगरपालिकाको पाश्व चित्र २०७६

अनूसुचीहरु

अनूसुची १. स्थानीय अनूकूलन योजना तयारी गोष्ठी (२ दिने)का सहभागीहरु

क्र.स	नाम / थर	ठेगाना / संस्था	पद
१	श्री मोहन चन्द	बागचौर न.पा. ९	वडा अध्यक्ष
२	श्री प्रेम ब. वली	बागचौर न.पा. ९	वडा सदस्य
३	श्री पवित्रा वली	बागचौर न.पा. ९	वडा सदस्य
४	श्री डिल्ली चन्द	बागचौर न.पा. ९	
५	श्री मोहन ढकाल	बागचौर न.पा. ९	
६	श्री लिल बहादुर डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
७	श्री तिलक वली	बागचौर न.पा. ९	
८	श्री चुडामनी डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
९	श्री प्रेम ब. डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
१०	श्री निम बहादुर वली	बागचौर न.पा. ९	
११	श्री ईश्वरी डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
१२	श्री रमेश वली	बागचौर न.पा. ९	
१३	श्री विर बहादुर डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
१४	श्री चेत बहादुर बुढाथोकी	बागचौर न.पा. ९	
१५	श्री लोक बहादुर वली	बागचौर न.पा. ९	
१६	श्री नोख बहादुर डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
१७	श्री कृष्ण कुमारी डाँगी	बागचौर न.पा. ९	
१८	श्री पवित्रा कुमारी वली (डाँगी)	बागचौर न.पा. ९	
१९	श्री खिमा गिरी	बागचौर न.पा. ९	
२०	श्री दिपा वली	बागचौर न.पा. ९	
२१	श्री चेत बहादुर बुढाथोकी	बागचौर न.पा. ९	
२२	श्री विवेक क्षेडाल	ASHA	श्रोतव्यक्ति
२३	श्री जितेन्द्र डाँगी	ASHA	सामाजिक परिचालक
२४	श्री कमलकान्त वली	बागचौर न.पा. ९	

अनुशूची २

बागचौर नगरपालिका वडा नं.९ का संकटासन्न घरधुरीहरूको विवरण

साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ६

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गाविस	वडा नं.	घरमुली पुरुष १, घरमुली महिला २	दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ= ३, मध्यसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
१	निम ब. वली	पार्वती	कोटमौला	६	१	३	V2
२	तेज ब. वली	नन्दकला	कोटमौला	६	१	३	V3
३	पदम वली	भुपि	कोटमौला	६	१	३	V2
४	प्रेम ब. वली	जानुका	कोटमौला	६	१	३	V2
५	नुन ब. वली	कृष्णा	कोटमौला	६	१	३	V3
६	धूम ब. वली		कोटमौला	६	१	३	V2
७	रेशम वली	ललिता	कोटमौला	६	१	३	V2
८	निम ब. डाँगी	भद्रि	कोटमौला	६	१	३	V2
९	शालिक डाँगी	सिता	कोटमौला	६	१	३	V2
१०	लिल ब. डाँगी	यस्मिता	कोटमौला	६	१	३	V2
११	लेखराज डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	६	१	३	V2
१२	चुडामणी डाँगी	नन्दकला	कोटमौला	६	१	३	V2
१३	ज्ञान ब. डाँगी	लक्ष्मी ढकाल	कोटमौला	६	१	२	V2
१४	निम ब. डाँगी	लाली	कोटमौला	६	१	३	V1
१५	देव ब. डाँगी	प्रेमी	कोटमौला	६	१	३	V1
१६	राविर डाँगी	गिता	कोटमौला	६	१	३	V2
१७	प्रेम डाँगी	मैना	कोटमौला	६	१	३	V2
१८	लिल ब. डाँगी	डिमित्रा	कोटमौला	६	१	३	V3
१९	रेशम डाँगी		कोटमौला	६	१	३	V2
२०	बेगम डाँगी	देवि	कोटमौला	६	१	३	V3
२१	रेशम डाँगी	गायत्री	कोटमौला	६	१	३	V3
२२	लक्ष्मण डाँगी	सिता	कोटमौला	६	१	३	V3
२३	नन्दलाल डाँगी	कल्पना	कोटमौला	६	१	३	V2
२४	रुद्ध ब. डाँगी	विमला	कोटमौला	६	१	३	V2
२५	मित्रलाल डाँगी	अनिता	कोटमौला	६	१	३	V2
२६	सुर्य ब. डाँगी	राजकुमारी	कोटमौला	६	१	३	V3
२७	रमण डाँगी	सिता	कोटमौला	६	१	३	V2

२८	सुदिप डाँगी	कल्पना	कोटमौला	६	१	३		V2
२९	ठाकूर डाँगी	एकल	कोटमौला	६	१	३		V3
३०	टोपेन्द्र डाँगी	कल्पना	कोटमौला	६	१	३		V3
३१	बिरेन्द्र डाँगी	बिनिता	कोटमौला	६	१	३		V3
३२	तुलाराम डाँगी	एकल	कोटमौला	६	१	३		V4
३३	हेमराज डाँगी	दिपा	कोटमौला	६	१	३		V3
३४	मान ब. डाँगी	कल्पना	कोटमौला	६	१	३		V2
३५	शिवराज डाँगी	दिपा	कोटमौला	६	१	३		V1
३६	बालाराम डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V2
३७	प्रेम ब. डाँगी	एकल	कोटमौला	६	१	३		V4
३८	रमेश डाँगी	मैमा	कोटमौला	६	१	३		V1
३९	रत्न ब. डाँगी	ठकी	कोटमौला	६	१	३		V3
४०	धर्म ब. डाँगी	बिमला	कोटमौला	६	१	३		V2
४१	हेमराज डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V2
४२	केशर डाँगी	पार्वती	कोटमौला	६	१	३		V2
४३	दिनेश डाँगी		कोटमौला	६	१	३		V3
४४	नन्दलाल डाँगी		कोटमौला	६	१	३		V3
४५	केशर डाँगी	रिता	कोटमौला	६	१	३		V3
४६	एकल	सिता डाँगी	कोटमौला	६	१	२		V4
४७	एकल	कमली डाँगी	कोटमौला	६	१	२		V4
४८	लाल ब. डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	६	१	३		V4
४९	छपिलाल डाँगी		कोटमौला	६	१	३		V3
५०	जित ब. डाँगी		कोटमौला	६	१	३		V3
५१	प्रेम डाँगी	खुमा	कोटमौला	६	१	३		V3
५२	रमेश डाँगी	समुन्द्रि	कोटमौला	६	१	३		V3
५३	गोविन्द डाँगी	तुल्शी	कोटमौला	६	१	३		V2
५४	टिकाराम डाँगी	जिवितकला	कोटमौला	६	१	३		V3
५५	पहलमान डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V3
५६	डम्बर डाँगी	अनिता	कोटमौला	६	१	३		V3
५७	लिल ब. डाँगी	विमली	कोटमौला	६	१	३		V1
५८	डिल्ली ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	३		V3
५९	वृद्धिराम डाँगी	उर्वली	कोटमौला	६	१	३		V3
६०	खुमराज डाँगी	निर्मला	कोटमौला	६	१	३		V3
६१	शेर ब. डाँगी	रिमा	कोटमौला	६	१	३		V2
६२	भक्कु डाँगी	विपना	कोटमौला	६	१	३		V3
६३	विमल डाँगी	रेखा	कोटमौला	६	१	३		V3
६४	रेशम डाँगी	भिमि	कोटमौला	६	१	३		V3
६५	प्रेम ब. डाँगी	ममता	कोटमौला	६	१	३		V1
६६	डिल्ली ब. डाँगी	सिता	कोटमौला	६	१	३		V2
६७	पुर्ण ब. डाँगी	नन्दा	कोटमौला	६	१	३		V2

६८	ईश्वरी डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V2
६९	चुडामनी डाँगी	धनरी	कोटमौला	६	१	॥	V3
७०	देव ब. डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	६	१	॥	V3
७१	डम्बर ब. डाँगी	लिला	कोटमौला	६	१	॥	V3
७२	भोलाप्रसाद डाँगी	सरिता	कोटमौला	६	१	॥	V2
७३	तुल्सीराम डाँगी	निर्मला	कोटमौला	६	१	॥	V3
७४	भ्यूराम डाँगी	केवली	कोटमौला	६	१	॥	V3
७५	शेर ब. डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	॥	V3
७६	खोम ब. डाँगी	झिपि	कोटमौला	६	१	॥	V3
७७	भुमप्रसाद डाँगी	पुष्पा	कोटमौला	६	१	॥	V2
७८	बेत ब. डाँगी	ओकी	कोटमौला	६	१	॥	V2
७९	हिरालाल डाँगी	कल्पना	कोटमौला	६	१	॥	V3
८०	चन्द ब. डाँगी	चित्रकला	कोटमौला	६	१	॥	V3
८१	मोहन डाँगी	निर्मला	कोटमौला	६	१	॥	V3
८२	चित्र ब. डाँगी	सेती	कोटमौला	६	१	॥	V3
८३	खजिन्द डाँगी	धनसरी	कोटमौला	६	१	॥	V3
८४	शेर ब. डाँगी	जानुका	कोटमौला	६	१	॥	V3
८५	प्रविर डाँगी	पार्वती	कोटमौला	६	१	॥	V2
८६	शेर ब. डाँगी	लंकी	कोटमौला	६	१	॥	V3
८७	भिम ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V3
८८	भन्द ब. डाँगी	चन्द्रकला	कोटमौला	६	१	॥	V3
८९	पुर्ण ब. डाँगी	सोवि	कोटमौला	६	१	॥	V2
९०	इमान डाँगी	सावित्रा	कोटमौला	६	१	॥	V3
९१	यज्ञ ब. डाँगी	अमृता	कोटमौला	६	१	॥	V1
९२	केशर डाँगी	खुमी	कोटमौला	६	१	॥	V3
९३	लालविर डाँगी	नन्दकला	कोटमौला	६	१	॥	V3
९४	एकराज डाँगी	धनमायाँ	कोटमौला	६	१	॥	V2
९५	खकेन्द डाँगी	उमा	कोटमौला	६	१	॥	V2
९६	देउराज डाँगी	धनमायाँ	कोटमौला	६	१	॥	V2
९७	टेकराज डाँगी	विमला	कोटमौला	६	१	॥	V3
९८	फेदी ब. डाँगी	एकल	कोटमौला	६	१	॥	V3
९९	होतीराम डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V2
१००	भरत डाँगी		कोटमौला	६	१	॥	V3
१०१	टिकाराम डाँगी	टिका	कोटमौला	६	१	॥	V3
१०२	टोप ब. डाँगी	भली	कोटमौला	६	१	॥	V3
१०३	रुद्ध ब. डाँगी	धनमायाँ	कोटमौला	६	१	॥	V3
१०४	भिम ब. डाँगी	चम्पी	कोटमौला	६	१	॥	V2
१०५	बालाराम डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	६	१	॥	V1
१०६	मान ब. डाँगी	भद्री	कोटमौला	६	१	॥	V2
१०७	शेर ब. डाँगी	विष्णी	कोटमौला	६	१	॥	V2

१०८	दल ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V3
१०९	धनीराम डाँगी	रुद्धकली	कोटमौला	६	१	॥	V2
११०	खुमराज डाँगी	अमृता	कोटमौला	६	१	॥	V3
१११	केशर ब. डाँगी	रेखा	कोटमौला	६	१	॥	V2
११२	प्रेम ब. डाँगी	महेन्दि	कोटमौला	६	१	॥	V2
११३	लोकराज डाँगी	खुमा	कोटमौला	६	१	॥	V3
११४	शेर ब. डाँगी	तुल्सी	कोटमौला	६	१	॥	V3
११५	खुमराज डाँगी	तुल्सा	कोटमौला	६	१	॥	V3
११६	टेक ब. डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	॥	V3
११७	देवराज डाँगी	भिममायाँ	कोटमौला	६	१	॥	V2
११८	बिर ब. डाँगी	तुल्सा	कोटमौला	६	१	॥	V2
११९	टोप ब. डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	६	१	॥	V3
१२०	प्रसाराम डाँगी	नोखी	कोटमौला	६	१	॥	V3
१२१	डन्डविर डाँगी	भद्रकला	कोटमौला	६	१	॥	V3
१२२	कमल डाँगी	दिपा	कोटमौला	६	१	॥	V3
१२३	रुद्ध ब. डाँगी		कोटमौला	६	१	॥	V3
१२४	दिपेन्द्र डाँगी	तिर्था	कोटमौला	६	१	॥	V1
१२५	ईश्वरी वली	कृष्णा	कोटमौला	६	१	॥	V2
१२६	जय ब. वली	ठंकि	कोटमौला	६	१	॥	V3
१२७	निर्मल वली	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V2
१२८	ज्ञान ब. वली	चित्री	कोटमौला	६	१	॥	V2
१२९	बेलाराम वली	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V3
१३०	लुम ब. वली	भद्री	कोटमौला	६	१	॥	V3
१३१	खुमेन्द्र वली	लक्ष्मी	कोटमौला	६	१	॥	V3
१३२	रोजन वली	ढाँका	कोटमौला	६	१	॥	V3
१३३	विनोद वली	सरिता	कोटमौला	६	१	॥	V3
१३४	केशर डाँगी	कमला	कोटमौला	६	१	॥	V2
१३५	तेज ब. वली	कलावती	कोटमौला	६	१	॥	V2
१३६	ओक ब. वली	विर्कली	कोटमौला	६	१	॥	V1
१३७	घमण्ड वली	सुस्मिता	कोटमौला	६	१	॥	V2
१३८	तेज ब. वली		कोटमौला	६	१	॥	V3
१३९	शोभाराम वली	टिका	कोटमौला	६	१	॥	V3
१४०	रुद्ध ब. वली	बेलमती	कोटमौला	६	१	॥	V2
१४१	हेमराज डाँगी	केशरी	कोटमौला	६	१	॥	V2
१४२	प्रेम ब. डाँगी	प्रेमी	कोटमौला	६	१	॥	V2
१४३	गंगाराम डाँगी	नोखा	कोटमौला	६	१	॥	V3
१४४	देव ब. डाँगी		कोटमौला	६	१	॥	V2
१४५	केबलराम डाँगी	चित्रकला	कोटमौला	६	१	॥	V2
१४६	एकानन्द खड़का	मैमा	कोटमौला	६	१	॥	V2
१४७	फौद ब. खड़का		कोटमौला	६	१	॥	V2

१४८	रुद्ध ब. वली	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V2
१४९	बिर ब. वली	दुर्गा	कोटमौला	६	१	३		V2
१५०	मान ब. खड़का	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V2
१५१	ठाकुर खड़का	भागिरती	कोटमौला	६	१	३		V3
१५२	गणेश वली	सिता	कोटमौला	६	१	३		V2
१५३	गोविन्द खड़का	टिका	कोटमौला	६	१	३		V1
१५४	भद्र ब. खड़का	दिपा	कोटमौला	६	१	३		V2
१५५	डिल्लीप्रसाद वली	ईश्वरी	कोटमौला	६	१	३		V2
१५६	बालाराम डाँगी	तारादेवि	कोटमौला	६	१	३		V3
१५७	जनक डाँगी	गंगा	कोटमौला	६	१	३		V2
१५८	रेशम वली	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V3
१५९	कुल ब. वली	रेखा	कोटमौला	६	१	३		V2
१६०	भक्तु वली	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V2
१६१	मान ब. खड़का	शुशिला	कोटमौला	६	१	३		V3
१६२	खुम ब. खड़का	मैना	कोटमौला	६	१	३		V3
१६३	प्रेम ब. खड़का		कोटमौला	६	१	३		V3
१६४	लोक ब. खड़का	अमृता	कोटमौला	६	१	३		V2
१६५	प्रकाश खड़का	कमला	कोटमौला	६	१	३		V3
१६६	टोपेन्द्र (छोरा)	डम्बरी खड़का	कोटमौला	६	२	३		V3
१६७	कुलविर वली	देवि वली	कोटमौला	६	१	३		V2
१६८	अर्जुन वली	अनिता	कोटमौला	६	१	३		V3
१६९	विवेक वली	टिका	कोटमौला	६	१	३		V3
१७०	प्रेम खड़का	खिमी	कोटमौला	६	१	३		V3
१७१	मिश्री खड़का	पार्वती	कोटमौला	६	१	३		V2
१७२	लक्ष्मण खड़का	भुमा	कोटमौला	६	१	३		V3
१७३	केशवराज वली	दिपा	कोटमौला	६	१	३		V3
१७४	काली ब. वली	लाली	कोटमौला	६	१	३		V2
१७५	निम ब. वली	जयन्ती	कोटमौला	६	१	३		V1
१७६	टेक ब. वली	तुल्सा	कोटमौला	६	१	३		V2
१७७	विवेक वली	उत्तरा	कोटमौला	६	१	३		V2
१७८	गौरी वली	निर्मला	कोटमौला	६	१	३		V2
१७९	ठाकुरप्रसाद वली		कोटमौला	६	१	३		V2
१८०	गोपाल वली	जानुका	कोटमौला	६	१	३		V2
१८१	कृति ब. डाँगी	एकल	कोटमौला	६	१	३		V4
१८२	बालाराम डाँगी	निर्मला	कोटमौला	६	१	३		V2
१८३	हिरालाल डाँगी	निर्मला	कोटमौला	६	१	३		V4
१८४	ठाकुरप्रसाद डाँगी	रुपी	कोटमौला	६	१	३		V3
१८५	केशवराज डाँगी	पुर्णिमा	कोटमौला	६	१	३		V3
१८६	हरि ब. डाँगी	ईन्द्रा	कोटमौला	६	१	३		V3
१८७	बिर ब. डाँगी	विमला	कोटमौला	६	१	३		V3

१८८	विमला डाँगी		कोटमौला	६	२	३	V3
१८९	ईभान डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	६	१	३	V2
१९०	शेर ब. डाँगी	गौरी	कोटमौला	६	१	३	V3
१९१	गिर्दल डाँगी	डम्बरी	कोटमौला	६	१	३	V1
१९२	तिलक डाँगी	मङ्गला	कोटमौला	६	१	३	V3
१९३	प्रेम ब. डाँगी	भुमि	कोटमौला	६	१	३	V3
१९४	ओज ब. डाँगी	तिला	कोटमौला	६	१	३	V3
१९५	देव ब. डाँगी	तिला	कोटमौला	६	१	३	V4
१९६	लक्ष्य ब. डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	३	V3
१९७	केशर ब. डाँगी	मोती	कोटमौला	६	१	३	V2
१९८	नन्दलाल डाँगी	नोखी	कोटमौला	६	१	३	V3
१९९	केदार डाँगी	देवि	कोटमौला	६	१	३	V3
२००	ठाकुरप्रसाद डाँगी	दिला	कोटमौला	६	१	३	V3
२०१	यज्ञ ब. डाँगी	ईश्वरी	कोटमौला	६	१	३	V1
२०२	ढाकाराम डाँगी	शोभा	कोटमौला	६	१	३	V2
२०३	धनिराम डाँगी	शोभा	कोटमौला	६	१	३	V3
२०४	लिल ब. डाँगी	रेशम	कोटमौला	६	१	३	V3
२०५	मोतीराम डाँगी	तोफ्ला	कोटमौला	६	१	३	V3
२०६	तिलक केसी	चन्द्रकला	कोटमौला	६	१	३	V3
२०७	लिल ब. डाँगी	शुशिला	कोटमौला	६	१	३	V2
२०८	हेमराज डाँगी	मिना	कोटमौला	६	१	३	V3
२०९	तेज ब. डाँगी	भावना	कोटमौला	६	१	३	V3
२१०	बुद्धिराम डाँगी		कोटमौला	६	१	३	V3
२११	अंगेश्वर डाँगी	सावित्रा	कोटमौला	६	१	३	V1
२१२	डण्डविर डाँगी	खिमा	कोटमौला	६	१	३	V2
२१३	महेन्द्र डाँगी	गौसरा	कोटमौला	६	१	३	V2
२१४	क्षेत्र ब. डाँगी	धना	कोटमौला	६	१	३	V3
२१५	मान ब. डाँगी	लाली	कोटमौला	६	१	३	V4
२१६	विष्णु कु. डाँगी	तारादेवि	कोटमौला	६	१	३	V2
२१७	भुम ब. डाँगी	टिका	कोटमौला	६	१	३	V3
२१८	चक्र ब. डाँगी	ढाँका	कोटमौला	६	१	३	V3
२१९	गोविन्द डाँगी	लोमा	कोटमौला	६	१	३	V2
२२०	दिल कु. वली		कोटमौला	६	१	३	V2
२२१	भुमप्रसाद डाँगी	भावना	कोटमौला	६	१	३	V3
२२२	नवराज वली	गिता	कोटमौला	६	१	३	V3
२२३	डण्डविर डाँगी	नौली	कोटमौला	६	१	३	V3
२२४	कुलमान डाँगी	नन्दकला	कोटमौला	६	१	३	V3
२२५	टिका डाँगी	गिवनी	कोटमौला	६	१	३	V3
२२६	जिवराज डाँगी		कोटमौला	६	१	३	V3

साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ७

क्र.स.	पुरुस घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गाविस	वडा नं.	घरमुली पुरुष १, घरमुली महिला २	दलित = १, जनजाति= २, वा/क्षे/ठ= ३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
२२७	जिबराज वली	कमला	कोटमौला	७	१	३	V2
२२८	अम्बर वली	धनमायाँ	कोटमौला	७	१	३	V3
२२९	मान ब. वली	नन्निकला	कोटमौला	७	१	३	V2
२३०	तिलक ब. वली	कमला	कोटमौला	७	१	३	V2
२३१	खुम ब. वली	जैसरी	कोटमौला	७	१	३	V3
२३२	शेर ब. वली	पुष्पा	कोटमौला	७	१	३	V1
२३३	राकेश वली	तुल्सा	कोटमौला	७	१	३	V2
२३४	रमेश वली	गौरी	कोटमौला	७	१	३	V4
२३५	लोक ब. डाँगी	शोभा	कोटमौला	७	१	३	V3
२३६	शेर ब. डाँगी	गिता	कोटमौला	७	१	३	V3
२३७	रेशम गाँगी	दिलसरा	कोटमौला	७	१	३	V3
२३८	डम्बर वली	अमृता	कोटमौला	७	१	३	V2
२३९	टंक वली	टिका	कोटमौला	७	१	३	V3
२४०	कृष्ण वली	यामकूमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
२४१	तेज ब. वली	हिमा	कोटमौला	७	१	३	V3
२४२	टेक ब. वली	चम्पा	कोटमौला	७	१	३	V2
२४३	बिरेन्द्र वली	तुल्सा	कोटमौला	७	१	३	V3
२४४	प्रेम ब. वली	पुष्पा	कोटमौला	७	१	३	V3
२४५	मातृका प्रकाश डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
२४६	धनविर डाँगी	रति	कोटमौला	७	१	३	V2
२४७	रेशम ब. डाँगी	डिलसरा	कोटमौला	७	१	३	V3
२४८	खिमलाल डाँगी	धनी	कोटमौला	७	१	३	V3
२४९	दिल ब. वली	दिपा	कोटमौला	७	१	३	V2
२५०	शेर ब. डाँगी	गिता	कोटमौला	७	१	३	V4
२५१	टोप ब. वली	रुपा	कोटमौला	७	१	३	V4
२५२	ज्ञान ब. डाँगी	पार्वती	कोटमौला	७	१	३	V4
२५३	मेरमान डाँगी	निर्मला	कोटमौला	७	१	३	V3
२५४	दिपेन्द्र प्रकाश डाँगी	पुष्पा	कोटमौला	७	१	३	V4
२५५	केवलराम डाँगी	ज्योती	कोटमौला	७	१	३	V3
२५६	कुल ब.डाँगी	मौमा	कोटमौला	७	१	३	V4
२५७	केवलराम वली	दिपा	कोटमौला	७	१	३	V4

२५८	भुपेन्द्र वली	पवित्रा	कोटमौला	७	१	३	V4
२५९	लोक ब. डाँगी	खेमकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V2
२६०	नयन ब. वली	मैमा	कोटमौला	७	१	३	V2
२६१	भिम ब. वली	यमुना	कोटमौला	७	१	३	V3
२६२	गौरीलाल वली	डोल्मा	कोटमौला	७	१	३	V3
२६३	प्रेम ब वली	गंगा	कोटमौला	७	१	३	V2
२६४	फेत ब. डाँगी	तिला	कोटमौला	७	१	३	V2
२६५	कृति ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	७	१	३	V2
२६६	खकेन्द्र वली	मनिशा	कोटमौला	७	१	३	V3
२६७	शेर ब. वली	जयकला	कोटमौला	७	१	३	V4
२६८	डम्बर वली	टिका	कोटमौला	७	१	३	V3
२६९	हेमराज डाँगी	दिपा	कोटमौला	७	१	३	V3
२७०	जुद्ध ब. डाँगी	खिमा	कोटमौला	७	१	३	V2
२७१	यज्ञ ब. डाँगी	धन कुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
२७२	भुपेन्द्र डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
२७३	भोलाप्रसाद डाँगी	बिमला	कोटमौला	७	१	३	V1
२७४	पुर्ण ब. वली	गंगा	कोटमौला	७	१	३	V2
२७५	पंचराम डाँगी	जैकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
२७६	हिरा ब. डाँगी	निर्मला	कोटमौला	७	१	३	V3
२७७	सुरुत डाँगी	प्रेमकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
२७८	भागिराम डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	७	१	३	V4
२७९	भोलाराम डाँगी	चित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
२८०	होतीराम डाँगी	चित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
२८१	तेज ब. वली	पौस्तकी	कोटमौला	७	१	३	V3
२८२	चुडामणी वली	गिता	कोटमौला	७	१	३	V2
२८३	पहल ब. वली	ओपेन्दा	कोटमौला	७	१	३	V3
२८४	डम्बर वली	कृष्णा	कोटमौला	७	१	३	V3
२८५	हेमराज वली	शुशिला	कोटमौला	७	१	३	V3
२८६	भागिराम वली	भुमा	कोटमौला	७	१	३	V1
२८७	गंगाराम वली	कलावती	कोटमौला	७	१	३	V3
२८८	रमेश वली	महेन्दा	कोटमौला	७	१	३	V2
२८९	एकल	तुल्सा वली	कोटमौला	७	२	३	V4
२९०	प्रेम वली	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
२९१	डम्बर डाँगी	देवसरा	कोटमौला	७	१	३	V3
२९२	याम ब. डाँगी	धन कुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
२९३	विर ब. गिरी	तोला	कोटमौला	७	१	३	V3
२९४	प्रकाश चन्द	विनिता	कोटमौला	७	१	३	V3
२९५	निर्मल चन्द	विमला	कोटमौला	७	१	३	V3
२९६	खकेन्द्र चन्द	सपना	कोटमौला	७	१	३	V3

२९७	देव ब. चन्द	सावित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
२९८	चक्र ब. गिरी	छपि	कोटमौला	७	१	३	V3
२९९	कोमल गिरी	खिमा	कोटमौला	७	१	३	V3
३००	प्रेम ब. चन्द	आनन्द कुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३०१	ललित चन्द	डिमित्रा	कोटमौला	७	१	३	V2
३०२	हेमन्त चन्द	कल्पना	कोटमौला	७	१	३	V3
३०३	जोगेन्द्र मल्ल	असन्धरी	कोटमौला	७	१	३	V3
३०४	रुप ब. चन्द	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३०५	महेन्द्र चन्द	शुशिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३०६	मोहन चन्द	रमिता	कोटमौला	७	१	३	V2
३०७	ज्ञान ब. चन्द	डोइली	कोटमौला	७	१	३	V3
३०८	मान ब. चन्द	राजकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३०९	टंक वली	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३१०	घन ब. चन्द	सिता	कोटमौला	७	१	३	V3
३११	चेत ब. मल्ल	गौरी	कोटमौला	७	१	३	V3
३१२	रेशम ब. चन्द	गिता	कोटमौला	७	१	३	V3
३१३	डिल्ली ब. चन्द	सिता	कोटमौला	७	१	३	V3
३१४	तेजेन्द्र गिरी	ओपेन्दा	कोटमौला	७	१	३	V2
३१५	चित्र ब. चन्द	टिका	कोटमौला	७	१	३	V3
३१६	मोविर मल्ल	सुष्मा	कोटमौला	७	१	३	V3
३१७	राम ब. चन्द	शुशिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३१८	भागिराम गिरी	मुनिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३१९	चक्र ब. गिरी	विमला	कोटमौला	७	१	३	V4
३२०	बिखलाल गिरी	शुशिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३२१	प्रेम ब. गिरी	खिमा	कोटमौला	७	१	३	V3
३२२	सिता गिरी	नन्दकला	कोटमौला	७	१	३	V2
३२३	थलराज गिरी	लक्ष्मी	कोटमौला	७	१	३	V2
३२४	बालाराम गिरी	चित्रा	कोटमौला	७	१	३	V1
३२५	राम ब. कवर	तेजकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३२६	भागिराम वली	भुमा	कोटमौला	७	१	३	V2
३२७	टेक ब. गिरी	अमृता	कोटमौला	७	१	३	V1
३२८	रमेश चन्द	कोपिला	कोटमौला	७	१	३	V2
३२९	ठाकुरप्रसाद गिरी	गिता	कोटमौला	७	१	३	V2
३३०	शुरेन्द्र गिरी	सावित्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
३३१	कृष्णा गिरी	विष्णी	कोटमौला	७	१	३	V2
३३२	शोभाराम गिरी	भुमा	कोटमौला	७	१	३	V3
३३३	तेज ब. गिरी	ओपेन्दा	कोटमौला	७	१	३	V3
३३४	निमराज वली	खिमा	कोटमौला	७	१	३	V2

३३५	वालकुमार केशी	मञ्जु	कोटमौला	७	१	३	V3
३३६	कर्ण ब. खत्री	पम्फा	कोटमौला	७	१	३	V3
३३७	डम्बर वली	बिष्णी	कोटमौला	७	१	३	V2
३३८	टंक चन्द	विमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३३९	मान ब. चन्द	रुपा	कोटमौला	७	१	३	V3
३४०	आशिराम खत्री	दुल्की	कोटमौला	७	१	३	V3
३४१	केशर ब. खत्री	ठगी	कोटमौला	७	१	३	V3
३४२	जगत ब. कबर	कृष्णकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३४३	लोक ब. कबर	कृष्णकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३४४	फौद ब. खत्री	देवि	कोटमौला	७	१	३	V2
३४५	विरेन्द्र गिरी	खुमी	कोटमौला	७	१	३	V3
३४६	सुरेन्द्र चन्द	पुष्पा	कोटमौला	७	१	३	V3
३४७	थुम ब. चन्द	बसन्ती	कोटमौला	७	१	३	V3
३४८	डिल्ली योगी	गिता	कोटमौला	७	१	३	V3
३४९	मान ब. कबर	ललिता	कोटमौला	७	१	३	V3
३५०	गंगाराम वली	एकल	कोटमौला	७	१	३	V3
३५१	विर ब. कबर	शान्ता	कोटमौला	७	१	३	V3
३५२	खुम ब. कबर	चन्द्रकला	कोटमौला	७	१	३	V3
३५३	वेलाराम गिरी	वेलमती	कोटमौला	७	१	३	V2
३५४	नोखिराम परियार	चन्द्रकला	कोटमौला	७	१	१	V4
३५५	शेर ब. चन्द	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३५६	विरेन्द्र चन्द	निशा	कोटमौला	७	१	३	V3
३५७	भुपेन्द्र चन्द	सुष्मा	कोटमौला	७	१	३	V3
३५८	वेतप्रसाद शर्मा	पम्फा	कोटमौला	७	१	३	V3
३५९	रेशमलाल शर्मा	ईन्द्रा	कोटमौला	७	१	३	V3
३६०	लिलाधर शर्मा	तिलसरा	कोटमौला	७	१	३	V3
३६१	रुपलाल वली	छविकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३६२	भक्कुप्रसाद वली	निर्मला	कोटमौला	७	१	३	V3
३६३	याम ब. वली	रुपा	कोटमौला	७	१	३	V3
३६४	तुल्शीराम वली	नोखि	कोटमौला	७	१	३	V3
३६५	शेर ब. वली	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३६६	पवित्रा वली	विमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३६७	प्रकाश चन्द शर्मा	कृष्णकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३६८	भिम ब. वली	बिर्मी	कोटमौला	७	१	३	V3
३६९	डम्बर कुमार वली	भद्रिकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३७०	भुमप्रसाद शर्मा	धनसरा	कोटमौला	७	१	३	V2
३७१	अनिल वली	लिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३७२	धन ब. वली	भुद्रि	कोटमौला	७	१	३	V3

३७३	दिपक शर्मा	ढाका	कोटमौला	७	१	३	V2
३७४	प्रेमकुमार शर्मा	कमला	कोटमौला	७	१	३	V2
३७५	भोलाप्रसाद शर्मा	हिमालय	कोटमौला	७	१	३	V3
३७६	दयाराम शर्मा	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३७७	विरेन्द्र शर्मा	रेखा	कोटमौला	७	१	३	V3
३७८	मोहनलाल शर्मा	तुलसा	कोटमौला	७	१	३	V3
३७९	मोहनलाल शर्मा	निर्मला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८०	टेकप्रसाद शर्मा	कौशिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८१	सुरुत वली	दुपेती	कोटमौला	७	१	३	V3
३८२	रत्नलाल शर्मा	जयकला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८३	मातृकाप्रसाद शर्मा	दल	कोटमौला	७	१	३	V3
३८४	विष्णु शर्मा	तिला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८५	मदन शर्मा	प्रविता	कोटमौला	७	१	३	V3
३८६	शुशिलचन्द्र शर्मा	विमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८७	मदन शर्मा	कमला	कोटमौला	७	१	३	V3
३८८	ईश्वरी	ललिता शर्मा	कोटमौला	७	२	३	V3
३८९	हेमराज शर्मा	लालकुमारी	कोटमौला	७	१	३	V3
३९०	विर ब. शाही	तोला	कोटमौला	७	१	३	V3
३९१	ढाकु शाही	रेशमी	कोटमौला	७	१	३	V1
३९२	ओम ब. शाही	जानकी	कोटमौला	७	१	३	V3
३९३	शालिकराम शाही	चम्फा	कोटमौला	७	१	३	V3
३९४	जितेन्द्र (छोरा)	पवि कु. डाँगी	कोटमौला	७	२	३	V2

साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ८

क्र.स.	पुरुस घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गाविस	वडा नं.	घरमुली पुरुष १, घरमुली महिला २	दलित = १, जनजाति= २, वा/क्षे/ठ= ३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4=अतिउच्च
३९५	कृते ब. डाँगी	प्रेम कुमारी	कोटमौला	८	१	३	V3
३९६	प्रेम ब. डाँगी	गिता	कोटमौला	८	१	३	V3
३९७	रेशम ब. डाँगी	देवकली	कोटमौला	८	१	३	V3
३९८	गंगाराम डाँगी	टिका	कोटमौला	८	१	३	V3
३९९	पुर्ण ब. डाँगी	बेलमती	कोटमौला	८	१	३	V2
४००	राम ब. डाँगी	भिमकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V3
४०१	मोहन डाँगी	रिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४०२	डिल्ली डाँगी	अनिता	कोटमौला	८	१	३	V3
३९३	दिल ब. डाँगी	नेत्री	कोटमौला	८	१	३	V3
४०४	नर ब. डाँगी	सावित्रा	कोटमौला	८	१	३	V3
४०५	प्रेम ब. वली	लिलावती	कोटमौला	८	१	३	V2
४०६	बल ब. डाँगी	शिला	कोटमौला	८	१	३	V3
४०७	कर्ण ब. डाँगी	मुद्गा	कोटमौला	८	१	३	V2
४०८	याम ब. डाँगी	दिपा	कोटमौला	८	१	३	V3
४०९	सुकि डाँगी	भावना	कोटमौला	८	१	३	V3
४१०	जय ब. डाँगी	देउकली	कोटमौला	८	१	३	V2
४११	देवराज डाँगी	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V3
४१२	विक्रम डाँगी	हरिकला	कोटमौला	८	१	३	V1
४१३	तिलक डाँगी	कमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४१४	लोक ब. डाँगी	लिला	कोटमौला	८	१	३	V3
४१५	एकल	ललिता डाँगी	कोटमौला	८	२	३	V2
४१६	कमल डाँगी	सिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४१७	शुनिल डाँगी	ढोका	कोटमौला	८	१	३	V3
४१८	नेत्रलाल डाँगी	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V3
४१९	नेत्रलाल डाँगी	पार्वती	कोटमौला	८	१	३	V2
४२०	भिम ब. डाँगी	भुमि	कोटमौला	८	१	३	V2
४२१	प्रेम ब. डाँगी	क्षेत्री	कोटमौला	८	१	३	V2
४२२	बेपेन्द डाँगी	धनकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V2
४२३	तेज ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४२४	मोहनलाल डाँगी	मोती	कोटमौला	८	१	३	V3
४२५	छापिलाल डाँगी	भुमि	कोटमौला	८	१	३	V3
४२६	भागिराम डाँगी	चन्दा	कोटमौला	८	१	३	V3
४२७	दल ब. डाँगी	त्तोरकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V3

४२८	कृति ब. डाँगी	खुमी	कोटमौला	८	१	३	V3
४२९	होतीराम डाँगी	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V3
४३०	कुल ब. डाँगी	मोती	कोटमौला	८	१	३	V1
४३१	प्रेम ब. डाँगी	तुल्सा	कोटमौला	८	१	३	V2
४३२	रिपेन्द्र कुमार डाँगी	खर्सारा	कोटमौला	८	१	३	V3
४३३	ईन्दा कुमारी डाँगी	लुम ब. डाँगी	कोटमौला	८	१	३	V3
४३४	एकल	रुपावती डाँगी	कोटमौला	८	२	३	V2
४३५	डिल्ली ब. डाँगी	धनकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V3
४३६	भिम ब. डाँगी	तुल्सी	कोटमौला	८	१	३	V3
४३७	लाल ब. डाँगी	भुमा	कोटमौला	८	१	३	V3
४३८	ईन्द्र ब. डाँगी	लाली	कोटमौला	८	१	३	V3
४३९	लोक ब. डाँगी	दुर्गा	कोटमौला	८	१	३	V3
४४०	नेत्रलाल डाँगी	दिपा	कोटमौला	८	१	३	V3
४४१	मेघलाल डाँगी	विमला	कोटमौला	८	१	३	V2
४४२	कृष्ण डाँगी	सिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४४३	शेर ब. डाँगी	रिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४४४	हिरालाल डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	८	१	३	V3
४४५	ठाकुरप्रसाद डाँगी	विमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४४६	टेक ब. डाँगी	खल्की	कोटमौला	८	१	३	V2
४४७	नोख ब. डाँगी	खिउरी	कोटमौला	८	१	३	V2
४४८	प्रेम ब. वली	नन्दकला	कोटमौला	८	१	३	V3
४४९	उद्धि वली	लक्ष्मी	कोटमौला	८	१	३	V3
४५०	अम्बर वली	मनकला	कोटमौला	८	१	३	V2
४५१	विवेक वली	मनिषा	कोटमौला	८	१	३	V2
४५२	कौशीराम वली	नन्दकला	कोटमौला	८	१	३	V3
४५३	चक ब. वली	सिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४५४	मोहनलाल वली	अमृता	कोटमौला	८	१	३	V2
४५५	पवित्र खड़का	रामकला	कोटमौला	८	१	३	V3
४५६	वुद्धिराम खड़का	खली	कोटमौला	८	१	३	V2
४५७	अमृत वली	अमृता	कोटमौला	८	१	३	V2
४५८	भुम ब. वली	रेखा	कोटमौला	८	१	३	V2
४५९	तिलक भण्डारी	मन्धरी	कोटमौला	८	१	३	V3
४६०	एकल	गायत्री वली	कोटमौला	८	२	३	V4
४६१	वेतप्रसाद वली	विमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४६२	खकेन्द्र भण्डारी	लक्ष्मी	कोटमौला	८	१	३	V2
४६३	विरेन्द्र भण्डारी	विमला	कोटमौला	८	१	३	V2
४६४	ताराप्रसाद वली	रिता	कोटमौला	८	१	३	V2
४६५	नन्दलाल खड़का	चन्द्रकला	कोटमौला	८	१	३	V2
४६६	उमेशकुमार वली	एकल	कोटमौला	८	१	३	V3
४६७	एकल	सेती वली	कोटमौला	८	२	३	V3

४६८	भागिराम वली	सरिता	कोटमौला	८	१	३	V2
४६९	ईश्वरी भण्डारी	गिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४७०	दिल ब. बुढाथोकी	रमिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४७१	खुमलाल भण्डारी	गिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४७२	जितवहादुर बुढाथोकी	एकल	कोटमौला	८	१	३	V4
४७३	चन्द्र ब. वली	शितला	कोटमौला	८	१	३	V1
४७४	गंगाराम बुढाथोकी	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V2
४७५	फौद ब. बुढाथोकी	सम्भना	कोटमौला	८	१	३	V3
४७६	कालि ब. भण्डारी	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V2
४७७	निमराज खड़का	पवित्रा	कोटमौला	८	१	३	V3
४७८	प्रेम ब. भण्डारी	एकल	कोटमौला	८	१	३	V3
४७९	भक्त ब. वली	कमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४८०	रेशम ब. वली	जिवीकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V2
४८१	रत्न ब. बुढाथोकी	ओखी	कोटमौला	८	१	३	V2
४८२	शेर ब. वली	छपिकुमारी	कोटमौला	८	१	३	V2
४८३	तेज ब. डाँगी	ललिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४८४	जोगेन्द्र बुढाथोकी	कमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४८५	राम ब. बुढाथोकी	चम्पा	कोटमौला	८	१	३	V3
४८६	शेर ब. वली	चम्पा	कोटमौला	८	१	३	V3
४८७	भिम ब. वली	हिरादेवि	कोटमौला	८	१	३	V3
४८८	डिल्ली ब. वली	कमला	कोटमौला	८	१	३	V3
४८९	राम ब. डाँगी	गंगा	कोटमौला	८	१	३	V3
४९०	पुर्ण ब. डाँगी	पुर्णा	कोटमौला	८	१	३	V3
४९१	भोलाप्रसाद डाँगी	चन्द्रकली	कोटमौला	८	१	३	V3
४९२	गणेश भण्डारी	बेलमती	कोटमौला	८	१	३	V3
४९३	प्रेम डाँगी	हर्कली	कोटमौला	८	१	३	V3
४९४	कुल ब. वली	शिला	कोटमौला	८	१	३	V3
४९५	कर्ण ब. भण्डारी	ईन्द्रकला	कोटमौला	८	१	३	V2
४९६	ओज ब. भण्डारी	ललिता	कोटमौला	८	१	३	V3
४९७	रेशम बुढाथोकी	रेवती	कोटमौला	८	१	३	V3
४९८	बालाराम बुढाथोकी	हिमा	कोटमौला	८	१	३	V2
४९९	इमान सिं वली	सुनिता	कोटमौला	८	१	३	V1
५००	खकेन्द्र वली	सिता	कोटमौला	८	१	३	V2
५०१	गणेश बुढाथाकी	टिका	कोटमौला	८	१	३	V3
५०२	लोकेन्द्र बुढाथोकी	पवित्रा	कोटमौला	८	१	३	V2
५०३	चेत ब. बुढाथोकी	सिर्जना	कोटमौला	८	१	३	V2
५०४	शेर ब. बुढाथोकी	गौरी	कोटमौला	८	१	३	V2
५०५	आसिराम वली	निर्मला	कोटमौला	८	१	३	V2
५०६	विरेन्द्र वली	पवित्रा	कोटमौला	८	१	३	V3
५०७	करविर वली	खली	कोटमौला	८	१	३	V2

साविक कोटमौला गाविस वडा नं. ९

क्र.स.	पुरुस घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गाविस	वडा नं.	घरमुली पुरुष १, घरमुली महिला २	दलित = १, जनजाति= २, वा/क्षे/ठ= ३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्तता स्तर V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अतिउच्च)
५०८	लोक ब. डाँगी	बालकुमारी	कोटमौला	९	१	३	V2
५०९	प्रशाराम बुढाथोकी	राजकुमारी	कोटमौला	९	१	३	V3
५१०	प्रेम ब. वली	विमला	कोटमौला	९	१	३	V3
५११	खकेन्द्र वली	यामकुमारी	कोटमौला	९	१	३	V2
५१२	नेत्रप्रकाश वली	तुल्सा	कोटमौला	९	१	३	V4
५१३	दिपेन्द्र प्रकाश वली	कमला	कोटमौला	९	१	३	V3
५१४	भिम ब. वली	भरणा	कोटमौला	९	१	३	V2
५१५	टेक ब. वली	मैमा	कोटमौला	९	१	३	V4
५१६	भागिराम वली	देवि	कोटमौला	९	१	३	V2
५१७	खकेन्द्र वली	कमला	कोटमौला	९	१	३	V2
५१८	दिल बे वली	पवित्रा	कोटमौला	९	१	३	V3
५१९	किरिस्त वली	कल्पना	कोटमौला	९	१	३	V3
५२०	दिल ब. वली	सुन्दरी	कोटमौला	९	१	३	V3
५२१	शोभाराम वली	मिनकुमारी	कोटमौला	९	१	३	V3
५२२	कुमारजंड वली	पकि	कोटमौला	९	१	३	V2
५२३	विवेक वली	गिता	कोटमौला	९	१	३	V2
५२४	भोलाप्रसाद वली	आईती	कोटमौला	९	१	३	V3
५२५	केशब वली	कौशिला	कोटमौला	९	१	३	V3
५२६	गोविन्द बुढाथोकी	विष्णु	कोटमौला	९	१	३	V3
५२७	शेर ब. बुढाथोकी	धनसरा	कोटमौला	९	१	३	V3
५२८	प्रेम ब. वली	गंगा	कोटमौला	९	१	३	V3
५२९	उदिराम वली	छली	कोटमौला	९	१	३	V3
५३०	हिमराज वली	मन्धरी	कोटमौला	९	१	३	V3
५३१	दुर्गालाल वली	उर्मिला	कोटमौला	९	१	३	V3
५३२	दुर्गा ब. डाँगी	भदी	कोटमौला	९	१	३	V3
५३३	कर ब. बुढाथोकी	पम्फा	कोटमौला	९	१	३	V3
५३४	लिल ब. बुढाथोकी	बरुन्ती	कोटमौला	९	१	३	V3
५३५	खकेन्द्र बुढाथोकी	नरकला	कोटमौला	९	१	३	V3
५३६	विरेन्द्र ब. बुढाथोकी	टिका	कोटमौला	९	१	३	V1

५३७	रुद्ध ब. बुढाथाकी	नन्दकला	कोटमौला	९	१	३		V2
५३८	भिम ब. बुढाथोकी	सिरा	कोटमौला	९	१	३		V3
५३९	तिलक बे केसी	भदि	कोटमौला	९	१	३		V3
५४०	लोक ब. वली	हरिकला	कोटमौला	९	१	३		V3
५४१	गौरीलाल वली	कमला	कोटमौला	९	१	३		V2
५४२	भक्कुप्रसाद वली	पम्फी	कोटमौला	९	१	३		V3
५४३	टंक ब. वली	सिता	कोटमौला	९	१	३		V3
५४४	प्रेम ब. डाँगी	सिता	कोटमौला	९	१	३		V3
५४५	सुरेन्द्र डाँगी		कोटमौला	९	१	३		V3
५४६	काँशिराम वली	मनिषा	कोटमौला	९	१	३		V3
५४७	केवल वली	भिमी	कोटमौला	९	१	३		V3
५४८	बेतप्रसाद वली	भुमि	कोटमौला	९	१	३		V3
५४९	मोती खड़का	घर्साना	कोटमौला	९	१	३		V3
५५०	टेक ब. डाँगी	मनिषा	कोटमौला	९	१	३		V3
५५१	सुरविर वली	तिली	कोटमौला	९	१	३		V3
५५२	गौरीलाल वली	भदी	कोटमौला	९	१	३		V3
५५३	इमानसिं डाँगी	जिबी	कोटमौला	९	१	३		V3
५५४	लिलमान वली	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
५५५	टोप ब. डाँगी	भदी	कोटमौला	९	१	३		V3
५५६	गौरीलाल डाँगी	देवि	कोटमौला	९	१	३		V3
५५७	कमल डाँगी	निर्मला	कोटमौला	९	१	३		V3
५५८	लाल ब. डाँगी	एकल	कोटमौला	९	१	३		V3
५५९	तिलक वली	ढाँका	कोटमौला	९	१	३		V3
५६०	भुपेन्द्र डाँगी	तिला	कोटमौला	९	१	३		V3
५६१	विर ब. डाँगी	मनिषा	कोटमौला	९	१	३		V3
५६२	बेतप्रकास डाँगी	मनिषा	कोटमौला	९	१	३		V3
५६३	धनिराम वली	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
५६४	पवित्र वली	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
५६५	विर ब. वली	तुल्सा	कोटमौला	९	१	३		V3
५६६	रेशम डाँगी	हिरा	कोटमौला	९	१	३		V3
५६७	भुमप्रसाद वली	धनी	कोटमौला	९	१	३		V3
५६८	भुमप्रसाद डाँगी	तिला	कोटमौला	९	१	३		V3
५६९	लोक ब. डाँगी	सुन्तली	कोटमौला	९	१	३		V3
५७०	सेतिराम डाँगी	मैमा	कोटमौला	९	१	३		V3
५७१	विर ब. डाँगी	गौरी	कोटमौला	९	१	३		V3
५७२	तिलक ब. वली	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
५७३	जङ्गविर खड़का	निर्मला	कोटमौला	९	२	३		V3
५७४	कमला	तुल्सी वली	कोटमौला	९	१	३		V3
५७५	राजेश खड़का	गिता	कोटमौला	९	१	३		V2

५७६	कविराज खड़का	विमला	कोटमौला	९	१	३		V2
५७७	नर ब. वली	नोखि	कोटमौला	९	१	३		V3
५७८	टंक ब. डाँगी	दिलमायाँ	कोटमौला	९	१	३		V3
५७९	देव ब. वली	एकल	कोटमौला	९	१	३		V2
५८०	सुनिल वली	चन्द्रकला	कोटमौला	९	१	३		V2
५८१	खुमराज वली	बालकुमारी	कोटमौला	९	१	३		V3
५८२	टोप ब. वली	करिस्मा	कोटमौला	९	१	३		V3
५८३	चन्द्र ब. वली	मोती	कोटमौला	९	१	३		V3
५८४	याम ब. डाँगी	भिमी	कोटमौला	९	१	३		V3
५८५	नरेश डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
५८६	बहादुर सिं वली	ज्योती	कोटमौला	९	१	३		V2
५८७	योज ब. वली	रिता	कोटमौला	९	१	३		V2
५८८	पुर्ण ब. वली	तोला	कोटमौला	९	१	३		V3
५८९	नेत्रलाल डाँगी	टिका	कोटमौला	९	१	३		V2
५९०	भिम ब. डाँगी	धनकुमारी	कोटमौला	९	१	३		V3
५९१	चित्र ब. वली	रिता	कोटमौला	९	१	३		V3
५९२	भिम ब. डाँगी	धनकुमारी	कोटमौला	९	१	३		V3
५९३	भुपाल वली	सावित्रा	कोटमौला	९	१	३		V3
५९४	वृति ब. वली	सिता	कोटमौला	९	१	३		V3
५९५	नेत्रलाल वली	गिता	कोटमौला	९	१	३		V3
५९६	रमेश कुमार वली	रिता	कोटमौला	९	१	३		V2
५९७	लोक ब. वली	एकल	कोटमौला	९	१	३		V2
५९८	नेत्रलाल डाँगी	भिमी	कोटमौला	९	१	३		V3
५९९	हुकुमप्रसाद डाँगी	मिना	कोटमौला	९	१	३		V3
६००	तेजेन्द्र डाँगी	चन्द्रकला	कोटमौला	९	१	३		V3
६०१	मान ब. डाँगी	धनसरा	कोटमौला	९	१	३		V2
६०२	ठेकेन्द्र डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	९	१	३		V3
६०३	याम ब. डाँगी	रिता	कोटमौला	९	१	३		V2
६०४	छपिलाल डाँगी	लालमति	कोटमौला	९	१	३		V2
६०५	जिवराज डाँगी	मिना	कोटमौला	९	१	३		V4
६०६	ओपेन्द्र डाँगी	लक्ष्मी	कोटमौला	९	१	३		V3
६०७	पवित्र वली	सावित्रा	कोटमौला	९	१	३		V3
६०८	रुपलाल वली	लक्ष्मी	कोटमौला	९	१	३		V2
६०९	नर ब. डाँगी	विमला	कोटमौला	९	१	३		V3
६१०	ज्ञान ब. डाँगी	दिलकुमारी	कोटमौला	९	१	३		V3
६११	भुपेन्द्र डाँगी	पदमा	कोटमौला	९	१	३		V3
६१२	धन ब. डाँगी	भद्रकला	कोटमौला	९	१	३		V4
६१३	लोक ब. डाँगी	यमुना	कोटमौला	९	१	३		V3
६१४	विर ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3

६१५	जिवराज डाँगी	भावना	कोटमौला	९	१	३		V2
६१६	प्रकाश डाँगी	मनिषा	कोटमौला	९	१	३		V2
६१७	दिपक डाँगी	लिला	कोटमौला	९	१	३		V2
६१८	धन ब. डाँगी	नोखि	कोटमौला	९	१	३		V2
६१९	नर ब. डाँगी	विमला	कोटमौला	९	१	३		V3
६२०	प्रेम ब. डाँगी	निर्मला	कोटमौला	९	१	३		V2
६२१	भुपेन्द्र डाँगी	रिता	कोटमौला	९	१	३		V2
६२२	केशर डाँगी	डम्बरी	कोटमौला	९	१	३		V3
६२३	भुपलाल डाँगी	नन्दकला	कोटमौला	९	१	३		V3
६२४	खिमा डाँगी		कोटमौला	९	२	३		V3
६२५	लक्ष्मण डाँगी	गौरी	कोटमौला	९	१	३		V3
६२६	डम्बर डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	९	१	३		V3
६२७	रत्नलाल डाँगी	धनी	कोटमौला	९	१	३		V3
६२८	भागिराम डाँगी	तुल्सा	कोटमौला	९	१	३		V3
६२९	छपिलाल डाँगी	तिली	कोटमौला	९	१	३		V3
६३०	दिपक डाँगी	भावना	कोटमौला	९	१	३		V3
६३१	चन्द्र ब. डाँगी	शोभी	कोटमौला	९	१	३		V3
६३२	भक्त ब. डाँगी	बालिका	कोटमौला	९	१	३		V3
६३३	शुन्दर डाँगी	पवित्रा	कोटमौला	९	१	३		V3
६३४	भुपेन्द्र डाँगी	ईश्वरी	कोटमौला	९	१	३		V3
६३५	शंकर डाँगी	शोभि	कोटमौला	९	१	३		V3
६३६	ज्ञान ब. डाँगी	एकल	कोटमौला	९	१	३		V3
६३७	एकल	मौमी डाँगी	कोटमौला	९	२	३		V3
६३८	भुपेन्द्र	रिता डाँगी	कोटमौला	९	२	३		V3
६३९	हिरालाल डाँगी	अमृता	कोटमौला	९	१	३		V3
६४०	युवराज डाँगी	अञ्जना	कोटमौला	९	१	३		V3
६४१	जयसरी डाँगी		कोटमौला	९	२	३		V4
६४२	लोक ब. डाँगी	मोती	कोटमौला	९	१	३		V3
६४३	कुलसिं डाँगी	छली	कोटमौला	९	१	३		V3
६४४	भक्कप्रकास डाँगी	टिका	कोटमौला	९	१	३		V3
६४५	घमण्ड डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
६४६	दिपेन्द्र डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
६४७	शेर ब. डाँगी	केवली	कोटमौला	९	१	३		V4
६४८	लोक ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३		V3
६४९	भोलाप्रसाद डाँगी	मैमा	कोटमौला	९	१	३		V3
६५०	प्रेम ब. डाँगी	धनी	कोटमौला	९	१	३		V3
६५१	देव ब. डाँगी	ललिता	कोटमौला	९	१	३		V3
६५२	तिल ब. डाँगी	कृष्णा	कोटमौला	९	१	३		V3

६५३	प्रोष्टक डाँगी	अमृता	कोटमौला	९	१	३	V3
६५४	लुम ब. डाँगी	लक्ष्मी	कोटमौला	९	१	३	V3
६५५	टोप ब. वली	हिरा	कोटमौला	९	१	३	V3
६५६	गणेश डाँगी	समिना	कोटमौला	९	१	३	V3
६५७	पुर्ण ब. डाँगी	रुपी	कोटमौला	९	१	३	V3
६५८	बेत प्रसाद वली	लक्ष्मी	कोटमौला	९	१	३	V3
६५९	प्रविर वली	अमृता	कोटमौला	९	१	३	V3
६६०	खिमलाल वली	निर्मला	कोटमौला	९	१	३	V3
६६१	लोक ब. वली	यामकुमारी	कोटमौला	९	१	३	V3
६६२	हरि ब. डाँगी	कमला	कोटमौला	९	१	३	V3

अनूशुचि ३ तस्विरहरु

वडा स्तरिय अभिमुखिकरण गोष्ठि

वडा स्तरिय योजना छनौट गोष्ठिमा सहभागिहरु

सहभागितामुलक श्रोत नक्सा तयार गरिदै

वस्तिस्तरीय योजना छनौटमा उपस्थित सहागिहरु